

Díjtalan!

L A P R Á D I Ó

1.évfolyam, 2.szám 1996.május-június

BARBARO

**"...AZ EX-KOMMUNISTÁK
LOPTAK, MOST IS LOPNAK"**

Békesi László
ex-pénzügyminiszter a
DeáknéVásznában

Molnár Balázs: -Békesi úr, Síklaky Istvánra, Magas Istvánra és más közgazdászokra hivatkoznék akik először is azt mondják, hogy

a modernizáció önmagában üres varázsszó, pont azért, mert latin-amerikai módon is lehet modernizálódni. Aztán a kleptokrácia fogalmát hoznám fel, amit egyébként nem a jobb oldal, hanem egy olasz baloldali lap, a szocialista La Repubblica említett föl. Nevezetesen, hogy a volt kommunisták az évszázad lopását hajtották végre itt a térségünkben, és gyakorlatilag új elit, új középosztály nem tudott keletkezni, hanem mindent átmentettek és még azt is megszerezték, ami nem volt az övék. Azután szólnak ők egy ilyen bankokráciáról, bankoligarchiáról, amelyik szinte törvények felett áll. Aztán mondjuk a Magyar Tudományos Akadémia állásfoglalására hivatkoznak, amely ellenezte például az energiaszektornak ebben a formában való eladását, pedig hát ott valószínűleg nem túl alacsony IQ-jú emberek üldögélnek. Illetve hivatkoznak ők még a térségben Csehországra, sőt lassan már Szlovákiára, Lengyelországra különösen, akik adott esetben rosszabb helyzetből is jobb szituációba tudták ma már küzdeni magukat. Tehát hogy mennyire hiteles ez az Önök által folytatott modernizáció? Mennyire hiteles a feketegazdaság elleni küzdelemi, amikor az Olaj-Gate a kormányig ér? (Kérdésemet a közönség sorából tettem fel.)

Békesi László: -Az idézett urak - még Kopácsi Sándort kellett volna hozzátenni, meg Lóránt Károlyt - a populista közgazdászok közé tartoznak, akik lidérces álmaimban szoktak megjelenni. Veszélyesek, mert olyanokat mondanak, amilyeneket az emberek szeretnek hallani, a valósághoz meg az égvilágon semmi közük nincs. Ez igaz Magosra, Síklakira, Kopácsira, Gidai Erzsébetre, Lóránt Károlyra, hogy csak kapásból mondják néhányat, akik elég gyakran szerepelnek is, és ezért aztán messzire hallatszik a hangjuk. Vagy romantikus szocialista elveket vallanak, aminek sehol a világon nincsenek meg az alapjai vagy pedig a posztkeynesiánus gazdaságpolitikát próbálják meg betáplálni. No, ami a modernizációt illeti. Kezdjük ezzel. Persze, hogy baloldali szociológusok, filozófusok, a humán értelmiség nagyon jelentős része, a modernizációnak mint folyamatnak és mint célnak, mint végeredménynek, a legritkább esetben a gazdasági aspektusait tekintik meghatározónak. Nyilván az emberi összetevőket, a társadalmi kohéziót, a közérzetet, a kulturáltságot, vagyis mindazt, ami legszebb és legvonzóbb értékek közé

tartozik, de jelenléte, tartós életben tartása csak akkor képzelhető el, hogyha ennek a gazdasági fundamentuma létezik. Korgó gyomorral, nem lehet hat nyelven álmodozni. Ez néhány kivételes egyéniségnek esetleg sikerül és megadatik, de az emberiség többségének, a társadalom többségének, nyilvánvalóan nem. Félreértés ne essék, a modernizáció természetesen nem szimplifikálható egyszerűen a gazdasági hatékonyságra. Az gondolom, alapvetően versenyképességet jelent. De ez csak akkor jön létre, ha enyhítjük a tőkehiányt, a technológiai elmaradást, és képesek vagyunk egy tartós növekedési pályára állítani a gazdaságot. Ezt pedig nem lehet vagyon ingyenes osztogatásával (lásd Síklaky, Magas és mások koncepciója); nem lehet kiskert Magyarországgal; nem lehet romantikus egyenlősdivel, lásd Kopácsi, aki azt mondja, hogy micsoda disznóság, hogy különbségek vannak a jövedelmekben, térjünk vissza az egyenlősdihez.

Hogy lopnak. Naná, hogy lopnak. Mindenütt lopnak Közép-Kelet-Európában, nemcsak Magyarországon. Magyarországon mindig az lop, aki éppen hatalmon van. 90 és 94 között nem az exkommunisták loptak, mások loptak. Előtte az exkommunisták loptak, most is lopnak. Félreértés ne essék, nem cinizmus és nem azt mondom, hogy ez jól van. Először is, hogy mi az, hogy lopás, rendkívül nehezen körülhatárolható dolog. Mert az, aki információval rendelkezik; aki kapcsolatokkal rendelkezik, nemzetközivel és nemcsak hazaiával; aki jobban képes a piachoz alkalmazkodni; aki képes felhasználni ezeket az információkat; az akkora előnnyel rendelkezik, hogy ebből az előnyből nem ritkán látványos lopásnak tűnő eredmények jönnek létre.

Nem tudom igazán mire vonatkozik az Akadémia energia privatizációról szóló elemzése, ugyanis az nem marasztal el az égvilágon semmit. Ellenkezőleg, az egyik legeredményesebb privatizáció az energia privatizáció, nemcsak Magyarországon, hanem az egész világon. Teljesen blőd és ortopéd vélemények azok, amelyek az ország kiszolgáltatottságáról beszélnek. Hiszen az nem a tulajdon, hanem a reguláció kérdése. Nevezetesen az ellátási, szolgáltatási, árképzési, elosztási kötelezettségek szabálya. S inntől kezdve már csak az a kérdés, hogy ki hajlandó azt a körül-belül ezer milliárdot befektetni a magyar energiaszektorkba, ami ahhoz kell, hogy öt év múlva is működőképes legyen. Ez most meg van. Erre mindenfajta címkéssel persze lehet rossz véleményt mondani, csak éppen semmi köze nincs a valósághoz.

Valóban a csehek csinálták a kuponos privatizációt; igaz, hogy valódi tulajdonváltás még nem ment végbe, és a másodlagos piacon most indul a cseheknel az igazi tulajdonlás, lesz is belőle kalamajka rendszeren. A lengyel példa ebből a szempontból tökéletesen más, hiszen Lengyelország 1981-ben összeomlott, és egy tízéves fizetőképtelenség után, ami körül-belül a GDP-nek a 60%-os visszaesésével, az életnívó 50%-os csökkenésével járt együtt. Lengyelország az igazán sokterapeutá Balcerowicz program végrehajtásának eredményeként került felemelkedő ágba, de olyan alacsony bázisról indult a növekedés, hogy ott a nagyobb dinamika sokkal kisebb valódi teljesítményt jelent, mint a magyar gazdaságban.

Panaszkodunk, hogy magas a feketegazdaság. Persze, hogy magas a feketegazdaság, ki az az örült, aki vállalja, ha egyszer megteheti, hogy kijátssza azt, hogy a 60%-át leadja a jövedelmének. Ha abban nem tudunk keményen lemenni, akkor itt akármilyen nyomozóhivatalt fogunk felállítani, s lehet majd ilyen látványos pereket meg nem tudom miket csinálni, amik esetleg a kiéhezett embereket kielégíti, mert azt lehet mondani, hogy lenyakaztunk két ürgét; dehát ettől a feketegazdaság nem fog megváltozni. Ha az érdekeltségben nem tudunk változtatni.

-Az energiaipar privatizációjával kapcsolatos bírálatoknál arra utaltam, hogy a bírálók szerint nem

nagyon van arra példa Európában, hogy külföldi tulajdonosnak ilyen arányban adják át. A másik, ami engem meglepett, hogy Ön előadásában Dél-Kelet Ázsiára hivatkozott, ami pedig baloldali közgazdász körökben nem túlságosan népszerű modell. Ha már Dél-Kelet Ázsiánál tartunk, ott előbb egy belső kereslet élénkítéssel előzte meg sok országnál a gazdasági csodát, amikor egyértelműen már az export volt a gazdaság hajtómotorja. Sőt több országban - igaz van, amelyiknél történt amerikai tőkeberuházás, de számszámra egyáltalán nem volt jelentős vagy nem is volt. Például Malajzia esetében, amelyik réges rége Egyesült Államok ellenes politikát folytat. És kiemelik még a bírálók azt is, hogy ezek a kormányok, és általában ahol gazdasági csoda történt, mennyire emelik a nemzeti öntudatot, védik a hazai terméket, s szerintük Önök mindezt inkább rombolják és ez is visszavetheti a gazdaság fejlődését.

-Több dologra érdemes reagálni. Az első, a tulajdoni részarány semmit nem fejez ki az energiaszektor privatizálásában, ez regulációs kérdés. Sem az erőműveket, sem az elosztóhálózatot nem lehet az országból kivinni és használni is csak itt lehet, hiszen másutt piacot teremteni az energiafogyasztók részéről nem lehet. Itt az a kérdés, hogy mennyiben garantálják az ország energiaszükségleteinek kielégítését és azt milyen áron teszik. Ez pedig állami reguláció, szabályozás kérdése és nem tulajdonosi részarány kérdése. Istenigazából nincs veszély ebben az ügyben, ezért tehát nem tartom megalapozottnak, bárhonnán jönnek is azok a kritikák, amelyek úgy látják, hogy itt egy túlzott mértékű privatizációra került sor. Sajnos, a magyar energiaszektorba rövid idő alatt közel ezer milliárd forintot kell befektetni ahhoz, hogy ez az ezredforduló után is működőképes legyen. Ezt ez az ország nem bírta volna ki, ezek a multik viszont meg tudják csinálni. Tehát azt gondolom, hogy egyértelműen előnyeink vannak.

A második kérdéskomplexum, ugye, az én példám éppen arra vonatkozott, hogy az eredményes és gyors felzárkózást megvalósító - például dél-kelet ázsiai Kistigrisek - mindegyikében diktatórikus viszonyok középette ment végbe az átalakulás. Ha úgy tetszik tehát ellenpéldaként emlegettem Magyarországot a 95-ös tapasztalatok alapján, ahol egy gyökeres átalakulást lényegében demokratikus viszonyok között lehetett elérni az összes feszültséggel együtt. Ami egyébként most már a konkrét dél-kelet-ázsiai példákat illeti, sajnos, vitatkoznom kell. Egyik állítás sem állja meg a helyét. Szó nincs semmiféle belső piacélénkítésről vagy keresletbővítésről. Pont fordítva. Egy nagyon durva nyomott fogyasztás mellett, hatalmas tőkebefektetések után nyitottak nagyon lassan. Csak jellemzésül mondanám, hogy az egy főre jutó fogyasztás Japánban most 95-ben még mindig kisebb, mint Magyarországon. És Japánról beszélek nem Dél-Koreáról, nem Szingapúrról, nem Malajziáról, nem Tajvanról és a többi Kistigrisről. Az is tévedés, hogy nem volt óriási külföldi tőkebefektetés. Legfeljebb nem az Egyesült Államok, hanem a többi dél-kelet-ázsiai ország fektetett be. Az egész maláj ipar nagy része japán tőkéből épül, a hazai felhalmozás mellett.

Az kétségtelen, és ezen a ponton egyetértünk, hogy egy nagyon erőteljes protekcionista belső ipar védelem valósul meg, még ma is, de ennek az előfeltétele az volt, hogy meghonosodjanak az egyébként korszerű iparágak. Magyarországon is van egy erőteljes belső piacvédelem, nem feltétlenül azokon a területeken, amelyek hosszútávon is perspektivikusak. Az élelmiszeripar védelme, a gépkocsigyártás védelme, hogy csak néhány példát mondjak. Ezek napirenden vannak nálunk is. Sajnos, a belső gazdasági szereplők igénye az, hogy mindent védjünk, már pedig egy nyitott gazdaság ezt nyilvánvalóan nem engedheti meg magának.

-Nem a fogyasztásra gondoltam, hanem a megtakarításokra. Úgy tudom, hogy alacsonyabb adókulcsok

mellett lehetett csak ezt elérni, tehát ilyen magyarországi adóterhek mellett nem lehet a lakosság megtakarításait ösztönözni.

-Ebben semmi vita nincs közöttünk. Én is azt mondom, hogy csökkenteni kell az adókulcsokat úgy, hogy csökkenteni kell az állam kiadásait, csökkenteni kell -nyilvánvalóan - a szolgáltatásokat, szélesíteni az adóalapokat, és akkor nőni fognak a megtakarítások.

JÓ EMBER EGY ROSSZ PÁRTBAN?"

Dr. Békesi László

A Deákné Vászna nyolcadik estéjének /április 10./ vendégeként lépett "színre" Dr. Békesi László ex-pénzügyminiszter, a Magyar Szocialista Párt tagja.

Az MSZP kongresszusának két fordulója lezajlása után nem tekintette sorsfordítónak a kongresszust. A 95-ös események voltak fontosak: háttérbe szorítják a disszonáns hangokat, megszilárdul a mai vonalvezetés.

Békesi szerint az elkezdett gazdaságpolitikát, a Bokros csomagot végig kell vinni.

Az MSZP működéséről nem akart szemináriumot tartani, csak annyit mondott el, hogy támadások kívülről-belülről egyaránt vannak a pártban.

Bizonyos dolgokról alapjában véve mindenkinek más a véleménye, egy politikus véleménye azonban még rosszabb - Dr. Békesi szerint - olyan mint a tavaszi idő: gyakran változik. A háttérben taktikázó, alibi tevékenységgel foglalkozó politikusokkal nem tartja magát egy lapon említhetőnek. Egy német példa /H. Schmidt/ kapcsán akarta megmagyarázni és világossá tenni szerepét és helyét a párton belül:

"Jó ember egy rossz pártban?!"

A szervezők szerint az MSZP egy nagy hodályhoz hasonlítható párt, de akármilyen a párt - Dr. Békesi szerint - amíg az embernek pótkereke van, addig bármikor ki lehet jönni a depóból, ez csak - megfelelő teljesítményt nyújtó - személyek függvénye. Az utakhoz mindig van alternatíva, de a célhoz nincs.

Szerinte alacsonyabb teljesítményű gazdaság nem tud alapokat teremteni. Magyarországon, kegyetlen, eredeti tőkefelhalmozást kell létrehozni, a jövedelmek átcsoportosítását is szükségesnek tartja.

A politikában sokszor kell lökdösődni. Itt Horn Gyulával kapcsolatos személyes konfliktusaira is célzott: más ember, mint ő. Jobb érzéssel képes reagálni a közhangulatra, sokszor elfogadja a számára nem tetsző tényeket, s annak tükrében cselekszik.

"Állítom, hogy Gyula ma is utálja, amit csinál, de csinálja."

Eredendő bűn? Nem mindig azt csináljuk, amit szeretnénk.

A fizetett hírdetésekről is megvolt a saját véleménye. Minden rétegnek ígérnek valamit, de ennek egy baja van, nem lehet őket teljesíteni.

jelölésének kérdése. A pártot nem lehetett anno megosztani, mivel a többség Horn Gyulát támogatta volna. Dr. Békesi szerint, ha a párt belátta volna, hogy Horn személyével nem lehet koalíciót kötni, akkor jött volna szóba saját személye vagy akár más. Horn Gyulával sok mindenben nem értettek egyet, pontosabban alig volt olyan amiben egyetértettek.

A pénzügyminiszterekre áttérve.

Bokros Lajos - Békesi álláspontja szerint - nem csinált mást, csak az ő koncepcióját vitte tovább.

Még távolabb tekintve időben Kupa Mihály kapcsán szóba került a liberalizmus, de ez a kettő olyan messze van egymástól, mint Makó és Jeruzsálem.

Nem lehet/ett/ pénzügyminiszternek nevezni.

"Kupa Misi a dörzsölt, üdítő színfoltot jelentett abban az

együttesben."

Véleménye szerint, azonban a 1995-ös évet és Bokrost nagyra kell értékelni.

"Sokat köszönhet az ország ennek a fiúnak."

Bokros technikai brutalitása erősen megmutatkozott, nem sztanioiba csomagolta, hanem a társadalom szemébe vágta a "dolgait".

"A szent tehének leolése megkezdődött. Néhány útban lévő barom semlegesítése már megtörtént." A versenyképesség alapja egy erős, működőképes gazdaság, ezt azonban nem lehet ingyen osztogatása mellett elérni. Ezek mellett azt is igaznak tartja, hogy "... korgó gyomorral nem lehet hat nyelven álmodozni."

Szó szerint kimondta azt is, hogy "Magyarországon mindig azok lopnak, akik a hatalom birtokosai. De mit jelent az a szó: lopás?"

Ha valaki megfelelő információkkal rendelkezik előnyösebb piaci, kereskedelmi ügyletek megkötésére van módja, lehetősége: ez azonban nem minősíthető lopásnak.

Politikusok emlegetése kapcsán hangzott el Dr. Békesi részéről egy igen mély tartalmat hordozó Széchenyi idézet:

"Bárki lehet a dicsőség, de a hazáé a haszon."

Szegedi Ivett

A KULTURÁLIS BOKROS

Dr. Fodor Gábor

Mivel politikát nem lehet bevinni az egyetem falai közé, így a Deákné Vázsna meghívásában Pécsre látogató utolsó politikusok egyike Dr. Fodor Gábor volt /április 17./.

Politikai pályája három szakaszra osztható. 1989-1993 őszeig a FIDESZ tagja ekkor a népszerűségi listákon igen előkelő helyet foglalt el a párt.

1993 őszén az országos választmány elnökévé Szájer Józsefet választották meg kétharmados többséggel. Fodor ekkor lépett ki a FIDESZ-ből és mondott le országgyűlési mandátumáról. A belső eldurvult viták már ekkor jelentkeztek, de főként nem tudott azonosulni az ezutánai programmal. Lehet, hogy fűt, de Fodor Gábor nem vállalta az együttes közszereplést Orbán Viktorral. Ezt azzal indokolta, hogy vannak olyan dolgok, amikről nem szeretne beszélni. Véleményét egy mondatban foglalta össze: régóta ismeri Vikort, mivel kollégiumi szobtársak, harcostársak voltak. Még ma is tehetséges embernek tartja, csak tehetségét rossz irányban használja fel. A FIDESZ is rossz irányban halad: nem a belső tartalomra koncentrálnak.

"Nincsenek köszönőviszonyban a mostani és az akkori álláspontok." Azt keresik, hol vannak szavazók. Ez régebben nem így volt. Propagandaszövegek tekinti a nemzetudat kizárólag szóban való hangsúlyozását, mivel a belső tartalom a lényegesebb. Fodort - elmondása szerint - soha nem a pozíció motiválta /kultuszminiszternek látták már akkor sokan/, azért kezdte el mindezt csinálni, mert morális elkötelezettséget érzett. Politikai életének második szakaszaként nevesíthetjük az SZDSZ felkérésének elfogadását 1988-tól 1993 végéig az ELTE jogi karának filozófiai tanszékének tanársegédje. Ebben az intézményben, igaz, hogy csak a véletlennek, ellírásnak /?/ köszönhetően, de egy költőzködés során adjunktusi "rangra" emelkedett. Vannak akik rendkívül lusta emberek tartják Fodort, de szerinte ezt egy közéleti személyiségnek figyelmen kívül kell hagynia. "Mit csináljak, higgyem el?"

Fodor Gábor véleménye szerint a magyar oktatás és kultúrpolitikában eddig nem tapasztalt változás következett. Nemzeti Alaptanterv, a jövedelmek 1%-ának kulturális alapra felajánlhatósága. Nem a NAT tartalma, hanem lényegének taglalása a fontos. Ma már nem beszélhetünk merev tartályfelesztésről. A NAT szabadságot biztosít pedagógus, szülő, de a gyermek számára is, s ez már az angolszász iskolamodellhez közelít.

"A NAT jó kompromisszum." Ennek ellenére szerinte a legtöbb tanár a szabadságtól ilyet meg. Az érettségi rendszer gyökeres átalakítását, kétszintűvé válását is tartalmazza ez a program. Lenne egy alapérettségi, az emelt szintű érettségi felvételi vizsga is lenne egyben.

A felsőoktatás kapcsán illették a szervezők - igen találóan - Fodor Gábor a "kulturális Bokros" jelzővel. Nagyra becsüli Békesit és Bokrost is, mivel kevés ember van a politikai életben, akinek ennyit köszönhet az ország. Igaz, hogy a felsőoktatásban 3.000 álláshelyet szüntettek meg, de az üres státuszokra - szerintük - ez várt, ebből a 3.000 emberből nem érte el az 1.000-et az oktatók száma. Ugyanakkor a hallgatók létszámaának növelésére is törekednek. Felmerül a kérdés: a diplomások száma is ilyen mértékben fog-e növekedni? Világelsők vagyunk a közoktatásra fordított pénzek tekintetében és harmadikká a felsőoktatás tekintetében. Az eredményesség oldalát vizsgálva a dolognak viszont Albánia előtt az utolsó helyek egyikét foglaljuk el. Talán a rendszerben, a gazdálkodásban vannak a bajok. Most pedig a tandíjbevezetésről. Fodor Gábor szerint a tandíj teszi a magyar felsőoktatást demokratikussá, s helytelen lépés volt a tandíj bevételeit az egyetemeken hagyni. Szegedi Ivett

UNALMAK VÖLGYE

Hogy Fodor Gábor mennyire érdektelen és szürke volt, hagyjám, ám ezúttal az egyébként profi Csözik László is csüdöt mondott. Csözik (sajnos) hagyta, hogy Fodor mellébeszéljen, semmit áraszon, s mintha a kérdések is kevésbé lettek volna kritikusak a vártnál, ha pedig mégis, akkor a képtelen válaszra újból már nem kérdezt rá. Jó példa erre Csözik Laci azon kérdése, amely Fodor tudományos rangját firtatta. Az ex-kultuszminiszter elismerte, hogy valójában csak tanársegéd volt az ELTE ÁJK-n, az adjunktusi cím (amely egyébként Lovas István leleplező cikkéig volt kiszegve) úgymond tévedésből (!) volt olvasható ajtáján. F.G. jelentéktelen volt, még a régi vizgyorára odagyűlő néhány diákány szívét is csak rövid ideig tudta dobogtatni, egy óra elteltével a Deákné Vázsna sorozat egyik legkisebb létszámú közönsége unatkozta végig az estét.

Fodor Gábor nem látogatót el stúdiómba, így csak a fórum végével tudtam a közönség sorából feltenni kérdéseimet. Visszaválaszra, érdemi vitára már nem maradt idő, így néhány esetben én sem tudtam reflektálni a nyilvánvalóan nem kielégítő válaszokra. MB

-Említetted, hogy kultuszminiszterséged idején te igazából csak a szélesebb közönség, a laikusok előtt vesztetted el a népszerűségeidet, a szakma előtt nem. Hogy van az akkor, hogy nyíltan alkalmatlannak titulálták téged - többek között - a hallgatói önkormányzatok, a felsőoktatási dolgozók, a pedagógusok szakszervezete, a rektori konferencia és számos neves szakember a tudományok különféle területeiről?

-A szakma mérvadó része természetesen nem akarom azt mondani, hogy mindenki pozitívan értékelte azt amit csináltunk. Én szűkebben értelmeztem a szakmát, te tágabban, hiszen a szakszervezeteket is ide soroltad. A szakszervezeteket nem tekintem idetartozóknak, sőt, bevalom mérvadó tényezőnek sem. Kis Papp Lászlót pedig végképp nem tekintem a szakma részének, rendkívül színvonalatlan emberről van szó. Az egész szakszervezetre jellemző a primitív status quo védés. Ugyanez igaz a pedagógus szakszervezetre. Azoktól, akik ténylegesen a szakma krémjét alkotják, olyan dicséret szavakat kaptam, amiket el sem merek itt mondani.

-Bírádság szerint a kultúrában politikai tisztogatást hajtottál végre, leginkább a Széchenyi könyvtár tudós nyelvészprofesszorára, Vekerdy József akadémikusra (V.J. az európai nyelvek mellett számtalan egzotikus nyelvet is beszélt, sőt például többfajta cigány nyelvet, nyelvjárásnak elismert szakértője. Otthonos a keleti távol-keleti kultúrákban is, egyébként egy 25 négyzetméteres budapesti lakásban él, amelyet könyvek borítanak el) szoktak célozni, akit miniszterséged alatt nem bizonyított, állítólagos antiszemita kijelentések miatt bocsátottak el, holott az egyik legnagyobb koponya az országban.

-Vekerdy Józsefhez semmi közöm, el sem bocsátottam sehonnan, el sem bocsáthattam volna, ugyanis nem én voltam a munkáltatója, őt a könyvtár igazgatója bocsátotta el. (Megkérdeztem Lovas Istvánt, aki számos cikket írt az Új-Magyarországban és a Demokratában az ügyről, mit szól a válaszhoz. Lovas szerint Magyarországon ma a kormány és a kultuszminiszternek igenis jóval több beleszóla van a közpénzekből finanszírozott bármely intézmények működésébe, mint a tényleges hatáskör engedné.)

-A másság, a kisebbségek védőjeként, szószólójaként tartottak téged számon. Mi az igaz abból, hogy te a gyönyösi Női Vécé nevű punkzenekar tagjaként korai ifjúságod idején fagyjálóló nótákat énekelgettél?

-Női Vécé névvel valóban futott punkzenekar, amiben játszottam, hol így hívták, hol Lenin és a Bolsevikok, hol Spenót neven szerepelt a zenekar. Sajnos, semmi különösebb pályafutást nem tudunk magunk mögött. Voltak harcias szövegei is a zenekarnak, nem mondom, de semmi ilyesmi, amit említettél.

**"....A SZÁNDÉKOLTSÁGA
VISSZATASZÍTÓ ENNEK
A TÖRVÉNYNEK ÉS A
CENZÚRA JELLEGE."**

Csurka István a MIÉP
elnöke

- Beszélgetőtársam itt a Noé étteremben, Pécsen Csurka István a Magyar Igazság és Élet Pártja elnöke, aki az imént egy népes fórumon vett részt az Értelmiségi Klub szervezésében és a közönség kérdéseire is válaszolt. Mi a véleménye az ún. Lex Gönczről, van-e erre valamiféle példa nemzetközileg?

- Nemzetközi példákat én magam nem ismerem, de ez természetesen nem zárja ki azt, hogy máshol is hozhattak hasonló törvényt. Arról tudok, hogy a háború

után Németországban és a többi legyőzött államban születtek ilyen jellegű törvények, amelyek a fasizmus, nácizmus maradványainak felszámolását célozták meg. Hangsúlyozom, hogy a legyőzött államokban Magyarország szintén vesztes volt, de itt a bolsevik terror más eszközöket használt és most 1996-ban, ötvenegy évvel a háború befejezése után ilyen törvényt hozni értelmetlen dolog. Nincs ugyanis olyan veszély Magyarországon, hogy azok az indulatok és politikai erők, melyek a háború végén szerephez jutottak nálunk, feltámadjanak. Egyetlen ilyen csoport működik az országban, a Szabó Albert-féle nyilas társaság, melyet azonban mesterségesen tartanak életben, avégett, hogy a koalíciós hatalomnak nem tetsző nemzeti erőket ezzel keverhessék össze és ezzel fenyegethessék. A nemzetközi szintérré kidobják azt, hogy itt ilyen veszélyek vannak. Ez pontosan olyan dolog, mint például annak idején Kelet-Németországban sokszor megtörtént, hogy zsidósírokat dúltak fel és később kiderült, hogy a STASIVolt az elkövető. A «Gyűlölet törvény» egy cenzúratorvény. Azt akarja, hogy a társadalomnak ne legyen ereje és lehetősége megnevezni zsarnokait, akiktől szenved. Ne legyen semmi konkrét ebben az életben, minden maradjon az általánosságok szintjén, az emberek némán tűrjenek és ne is gondoljanak semmi olyasmire, ami a hatalomnak nem tetszik. Ez csirájában akarja elfojtani az önálló gondolkodást és a nemzeti érzületet. Hozzátenném, hogy a törvény szövege gyatra, a szerkezete szintén, de ez részben szándékos. Egy gumitörvény, mely éppen ezzel a jellegével hat fenyegetően. Azáltal fenyeget, hogy mindent az értelmezésre bíz. Hogy megfoghatatlanok a paragrafusai illetve tiltásai. Általánosak, de ott van mögöttük a lehetőség, hogy egy értelmező tulajdonképpen abszolút nem ide tartozó dolgokat vagy nagyon enyhé kijelentéseket egy olyan megítélés alá helyezzen, amely már büntetést von maga után. Tehát a szándékoltsága visszataszító ennek a törvénynek, és a cenzúra jellege.

- Térjünk vissza egy kicsit Szabó Albertekre! Ön csak sejteti vagy határozottan állítja, hogy a kormánykoalíciónak áll érdekében működésük és az sem kizárt, hogy ők szponzorálják őket?

- Következtetem abból, ami évek óta folyik. Mióta a MIÉP és a Magyar Út létezik, körünkben meg-megjelennek Amerikából küldött igen szélsőséges nyilas hangvételű, magyar nyelvű kiadványok. Azelőtt nem voltak ilyenek. Amerikából egy bizonyos postafiókszámról elküldenek nekem és más MIÉP-tagoknak pontos címre ilyen kiadványokat. Tehát tudják a címünket, pedig soha semmilyen érintkezésben velük nem vagyunk. Miért csinálják? Lehet, hogy ezek valódi kiadványok, de el nem tudom képzelni, hogy a címünk, tagságunk címe hogyan jut el hozzájuk. Természetesen az ilyen dolgoktól az emberek megijednek, nem értik. Közben hallják a rádióban meg a televízióban, hogy ilyen veszélyek vannak és ezekre majd le fognak sújtani. Ez is ebbe a körbe tartozik. Ezt valaki gerjeszti, csinálja, ez olyan, mint Ali Agcsa, aki hasba lötte 1981-ben a pápát. Állítólag ő egy szélsőséges török szervezet tagja volt. Ez lett volna az indítéka erre a tetterre? Nem. A KGB-nek és a

lengyel kommunista hatalomnak állt útjában a «lengyel» pápa. Kivel lövették hasba? Egy «szürke farkassal». Ez a dolog pontosan erre a technikára épül.

- Beszéljünk egy kicsit március 15-ről! Ott voltunk az összes fontosabb eseményen, több órányi hangfelvételünk van és valóban, némi ellentmondást véltünk felfedezni ezek, és a közszolgálati televízióban és rádióban elhangzott információk közt. Ön milyen létszámmra becsüli azt a tömeget, ami ott megjelent?

- Sokan voltak, hála Istennek. Én szintén nagyon óvakodom a számszerű becslésektől és a versengéstől a létszámot illetően. Hatvan-nyolcvanezren biztos voltak. Egy kis családottság van bennem. Nem mondom, hogy többre számítottam, de kellett volna. Nagy volt a fenyegetés, az ellenjáték, sok körülmény szólt ellenünk.

- Hogy lehetsége, hogy mégis rendszeresen engedélyezik Szabó Albert rendezvényeit ugyanazokra a helyszínekre?

- Nekik természetesen az a funkciójuk, hogy mindig ugyanazon a területen tüntessenek, amelyen mi vagyunk. Mikor ők még nem voltak, az első szabadság téri tüntetésünkön más módszert alkalmaztak. Volt egy előzetes kiscsajda-gyűlés is, ha jól emlékszem 1993-ban, és a rendőrség ott fogott el két szurkálót. Ők vidékről jöttek fel, talán Debrecenből, és a földalattin előző este egyikük combon szúrta a Szonda-Ipsos család egyik férfitagját. Ebből rendőrségi ügy lett, akkor nem fogták el őket, miközben nyilas dalokat énekeltek, részegek voltak. Aztán másnap sokszor bement a rádió, hogy a MIÉP tüntetésén fogta el őket a rendőrség. Ezek az ocsmány lejáratási kampányok most a Szabó Albertekkel kapcsolatosan folynak.

- Van Ön és a MIÉP ellen egy nagyon gyakori vád, nevezetesen az, hogy zsidóznak. Most itt a lehetőség, hogy vágtalanul megismerkedjünk Csurka István véleményével. Miről van szó tehát? Önök az egész zsidóságot bírálják vagy egy réteget?

- Mi először is mindig a jelenséget fogjuk meg. Egy társadalmi, politikai állapotról beszélünk, ezután megállapítjuk azt, hogy ezek milyen személyekhez kötődnek. Ezeket meg szoktuk nevezni függetlenül attól, hogy milyen születésűek. Namármost más pártok, melyek szintén ezen a vonalon haladnak, általában itt megtorpannak, mert a személyeket csak akkor nevezik meg, ha azok nem zsidó származásúak. Mi nem torpanunk meg. Ha a jelenség mögött bizonyos zsidó személy áll és a bünt elköveti, akkor megnevezjük, és attól sem tartózkodunk, hogy mint ilyet nevezzük meg. Ezért vagyunk mi «antiszemiták». Holott én azt hiszem, ez éppen az ellenkezője, hiszen ha minket a félelem vagy a megbélyegzés visszatartana, akkor ismerem el, hogy mi nem vagyunk szabad emberek és ártani akarunk egy etnikumnak. Nem arról van szó, hogy rossz a lelkiismeretünk és ezért inkább hallgatunk. Nekünk tiszta a lelkiismeretünk. A magyar származású bűnözőket éppen úgy nem szeretjük és felfedjük, mint a «másokat». Antikommunisták vagyunk, lett légyen az a kommunista magyar paraszt vagy burzsu. Ma Magyarországon egyszerűen nem lehet különbséget tenni ez azt tartjuk mi kirekesztő magatartásnak. Természetesen itt vannak nagyobb összefüggések is. Magyarországgal célja van a zsidó bankár-világhatalomnak. Hogy van-e zsidó világhatalom? Kérem, ez ténykérdés! Van. Egy hatalmas pénzügyi csoport, Amerika vezető uralkodó rétege, az amerikai médiumok birtokosa. Amerikában minden rádió és televízió a kezükben van, a filmipar, a politikának egy jelentős része...

- Ismét megkérdem: a zsidóság egészéről van szó vagy pedig erről a speciális rétegről, amelyet mondjuk a bankárok, média és egyebek tesznek ki?

- Nyilvánvaló, hogy nem a zsidóság egészéről van szó. Ezek nem azért olyanok, amilyenek, mert zsidók, hanem mert ők ilyen emberek és vannak speciális zsidó céljaik. Ezt nem lehet kérem elvitatni, mert például Izrael ma egy önálló vallási állam, mely történelmi előjogokra hivatkozik és óriási küzdelmet folytat a létezéséért, amely körül forog a világpolitika. Ha ezt valaki tagadja, az nem mond igazat. A magyarság is küzdelmet folytat, végveszélyben van, és mi felismertük, hogy itt vannak olyan összefüggések, amelyeket korrigálni kell ahhoz, hogy életben tudjunk maradni. Ez nem valamely faj, etnikai csoport, nép, nemzet ellen való fellépés, hanem a magyarság övédelme. Ennyi.

- Boross Péter ma azt módotta, hogy a MIÉP-pel nekik tulajdonképpen annyi bajuk van, hogy ez a nyelvezet szerinte politikailag Európában szalonképtelen, azonkívül, hogy Önöknek nincsen valódi programjuk, inkább csak egyfajta «séreلمي politikát» folytatnak. Mit válaszol Boross Péternek?

- Sajnos az általa elmondottak nem fedik a valóságot. Nekünk van programunk, a mi nyelvezetünk ki van munkálva, nekünk van saját lapunk, az MDF-nek - sem a réginék, sem a kíváltnak - nincsen és nem is lesz. A mi szellemi kapacitásunk nagyobb, mint az MDF-é és az MD... nem tudom, ezt az újat hogy kell mondani, együttvéve, tehát Boross Péter sajnos ebben téved. A mi programunk tulajdonképpen visszhangzik ma már az országban. Mi találtuk ki a főállású anyaságot, mi beszélünk először - mint párt - arról, hogy az adósságszolgálat, a kamatrabszolgasággal baj van, most már nem csak mi mondjuk. Mi mondtuk ki, én irtam le először, hogy kettészakad az ország egy vékony uralkodó rétegre és egy lesüllyedő középosztályra és egy az alatt élő nyomorgó rétegre...

- Már Orbán Viktor is megemlítette egy Népszabadság-interjúban, hogy ha így folytatódna a dolgok, akkor tizenöt éven belül betelepítés kell, hogy történjen Magyarországra...

- Így van. Tehát a mi programjaink és kritikai megállapításaink ma már széles körben terjednek. Annak idején engem emiatt kirúgtak az MDF-ből, lefejeztek, leantiszemitáztak stb., de az építő programunk is megvan, le van írva, és minden héten lehet belőle részleteket olvasni a Magyar Fórumban és minden hónapban a Havi Magyar Fórumban. Én szeretném látni az MDF megfelelő teljesítményeit, szívesen elvitatkoznék velük.

- Ön szerint 1998-ban bejut a parlamentbe a MIEP? Hacsak nem változtatják meg a választási törvényt 10 százalékra emelve a bekerülési küszöböt?

- Nemcsak a küszöböt fogják megváltoztatni, hanem mindent össze fognak keverni, én valószínűnek tartom, hogy komoly erőként bejutunk minden nehézség ellenére, hiszen a mi támogatottságunk két körben erőteljesen növekszik és ez a magasan kvalifikált értelmiség és az ifjúság, főleg az értelmiségi ifjúság. Egy egészen jól megfigyelhető réteg középiskolásoktól egyetemistákig felénk tekint. Ez számomra biztató.

- Március tizenötödikén is elég sok fiatal volt a téren.

- Pontosan így van. Ez ad nekünk erőt a küzdelemhez, ebben bízunk. Ez a fiatalos lendület, robbanékonyság fogja megváltoztatni a magyar életet.

- Még egy kérdés: Torgyán Józseffel önnek személyes rivalizálási problémái vannak? Néha azért eléggé egy vízen eveznek...

- Nem, nincsen semmiféle személyes rivalizálás köztünk. Egyszer összecsapunk egy szónoki verseny keretében a sportcsarnokban, kellemes jó, úri viszonyban vagyunk egymással. Ezt kitalálták. Kitalálták a médiákban, hogy ezzel is mindkettőnkre egy kis só tartsanak. Persze sokmindenben nem értünk egyet, mint politikusok, de ez a dolog természetéből következik. A lényeg az, hogy el kell készülnie egy összefoglaló programnak, amely alkalmas lesz arra, hogy mind a két párt, kiegészítve persze a KDNP-vel ennek alapján fogjon össze és hozza létre azt a nemzeti tömböt, amely megfelelő ellenjelöltje lehet a jelenlegi összefonódott szíamí ikerpárral szemben.

Bírálok szerint Önök a homoszexualitást gyalázzák. A homoszexuálisok jelenleg ugyanolyan eséllyel juthatnak lakáshoz mint egy házaspár.

- Ez képtelenség, ez ellen minden erővel tiltakozunk. Egy így fogyatkozó népben egy ilyet mégcsak elgondolni is hajmeresztő. Hát kérem, én sajnálom a homoszexuálisokat. Szerencsétlenség egy embernek, ha ebbe belekeveredik, mindent el kell követni, hogy kikerüljön belőle, de vannak, akik aztán ezzel hivatkoznak, de ezt még pártolni is az állam részéről bűn. Olyan társadalom kell, ahol nem szegényítik meg, nem üldözik őket nyilvánosan, fájdalmat, megaláztatást ne okozzanak nekik. De - már bocsánatot kérek - támogatás, egyenjogúsítás, lakás, azt nem. Soha.

MB

INTERJÚ KRAUSZ TAMÁS TÖRTÉNESSZEL

Krausz Tamás történész 1996 május 22-én Pécsen tartott előadást a Modernkori Történelmi Tanszék Ph.D. hallgatóinak szakterületéről, a Szovjetunió hetven évéről. Mondandója végzetével ebből az alkalomból, no meg mert magam is doktorandusz vagyok kértem tőle interjút. Krausz urat inkább aktuális kérdésekkel zavartam, a végén megkért, hangsúlyozzam ki, hogy ő elsősorban történész, s csak amatőr politikus.

-Mit szól Ön ahhoz, hogy a "La Repubblica" olasz baloldali lap néhány hónapja úgy jellemezte Magyarországot, mint ahol a kleptokrácia uralkodik, avagy az ex-kommunisták az évszázad lopását hajtották végre?

Krausz Tamás: -Nem látok magyar specifikumot a jelenségben. Ha valaki Kelet-, és Közép-Európában 1989-es rendszerváltásról beszélt, akkor nem csodálkozhat azon, hogy az történt, ami történt. Ugyanis a rendszerváltásnak kizárólag ez a formája mehetett végbe, hiszen az állami tulajdont más társadalmi csoport, mint a régi menedzsment és az állami bürokrácia, nem örökölhetett meg, hiszen mindenféle kollektivisták és közösségi megoldást eleve kizártak. Maradt az állami tulajdon magánfelhalmozása. Ehhez képest, hogy ki az, aki az állami tulajdon magáncélokra kisajátítja - számomra nem kulcskérdés. A lakosság néhány százalékáról van szó, ehhez képest a 90% szempontjából, hogy ezek milyen nemzetiségűek, milyen színű a hajuk, szemük, stb. ez teljesen mindegy.

-Biztos Ön abban, hogy ez általános modell? Csehország régen megelőzött minket, Szlovéniáról ne is beszéljünk. Végeredményben nem ukrán-román módon ment végbe nálunk a rendszerváltás?

-Lehetséges, hogy a gazdasági mutatók az Ön által emlegetett országokban részben, vagy bizonyos területeken jobbak, de azért ott is végbement az állami tulajdon magánkisajátítása, ha nem is olyan mértékben, mint nálunk.

-Inkább arra gondolok, ott mintha kisebb lenne a kárvallottak tömege.

-Éppen ezt hangsúlyozom, hogy a történelmi forma jelentős mértékben determinált. Hiszen például a cseh hagyományok eltérőek a magyartól. A magyar hagyományban sokkal inkább benne van a kárpjurt. De az is meg kell mondani, hogy mélyebbek a demokratikus tradíciók Csehországban, s ezért elképzelhető, hogy ez is szerepet játszott abban, hogy amikor végbement a privatizáció, akkor azt más módon hajtották végre. Olyan kevés kézben talán sehol nem koncentráldott akkora vagyon és olyan gazdasági hatalom, mint Mo.-on, talán még Szerbiában, Romániában sem. Ezzel nem akarom azt mondani, hogy a megmaradt állami tulajdon strukturálisan sokkal jobb volna mint ez az új magántulajdon, ráadásul nehéz megállapítani, hogy hol ér véget az állami tulajdon, hol kezdődik a magántulajdon. Ez Kelet-Európa.

-Következő témánk a sajtószabadság és a gazdasági szabadság. Mit szól Ön a Freedom House jelentéséhez, amely szerint az elmúlt 2 évben Mo.-nak a sajtója, s most már a gazdasága is a "részben szabad" kategóriába süllyedt? '90 és '94 között viszont végig belefértünk a "teljesen szabad" kategóriába.

-A "teljesen szabad" kategóriájú gazdaság engem őszintén szólva megrémiszt. A Nyugat által teljesen szabadnak nevezett gazdaságokban jön létre ez a kleptokrácia. Ez azt jelenti, hogy az egyesnemzetgazdaságok teljes egészében alárendelődnek a világgazdasági struktúráknak.

-A vezető dél-kelet-ázsiai országok gazdasága a szabad kategóriában van.

-Ott sem mindegyiket nevezik szabadnak. Bizonyos értelemben a dél-kelet-ázsiai országok egy részét közel hozza a centrumhoz, de olyan diktatórikus eszközökkel, amit mondjuk a magyar lakosság biztos, hogy nem viselne el. A világgazdaság úgy működik, hogy bizonyos pontokon óriási fellendülés van, más pontokon pedig óriási hanyatlás. Kelet-Európa nem éppen a felemelkedő régióba tartozik.

- És a sajtószabadsággal mi a helyzet?
- A sajtószabadsággal Mo.-on az a probléma, hogy rendkívül szűk elit ellenőrzi a magyar sajtót....
- 80-90%-ban egy kör, azaz a *Scriptum Rt., Postabank és társaibirtokolják*
- Azt tudom mondani, hogy a legkülönbözőbb ideológiájú lapoknak azonos figurák a fő ideológusai. Olyanról is tudok, hogy egy konzervatív lapnál tulajdonos egy ember, egy baloldali, vagy álbaldali lapnál pedig ugyanő rovatvezető.
- Ez az "álbaldali" lap mit takar?
- A "Népszavá"-ra lehet gondolni, mert a gazdaság területén abszolút neoliberais vonalat vezet. Hozzá képest még a "Népszabadság" is kritikus a fennálló gazdasági folyamatokkal...
- Ön szerint helytálló az az állítás, hogy sajnos az írott sajtó 80-90%-a baloldali, s a jobboldali sajtó megszűnőben van Mo.-on?
- Én nem látok baloldali napilapot. Látok szociálliberális lapot, látok rengeteg liberális lapot.
- Ám nevezük őket így, tény, hogy márszinte csak ezek vannak már a piacon.
- Nem hiszem - ott van a "Magyar Nemzet" a "Magyar Fórum", az "Új Magyarország".
Nézzük meg, hogy mennyien olvassák őket! Az a baj, hogy nincs olyan magyar napilap, amely a fennálló szisztémát kritikailag fogná föl, társadalomkritikai lapok nem léteznek. A jobboldali lapok nem tudom, hogy hány példányban fognak el...
- A "Fórum" főszerkesztőjével beszéltem legutóbb - példányszáma többszöröse például a "Magyar Narancs"-énak...
- Na jó - a "Magyar Narancs" az egy picinyke csoport, egy belvárosi liberális értelmiségnek a lapja - az nem fog el sok példányban, nem értik a nyelvezetét, teljesen csak magukra figyelnek és a maguk szekértáborának az értékeit tartják fontosnak.
- Ön szerint ki kormányoz ma Mo.-on? És valamilyen szerepet játszik-e a hatalomban például az MSZP baloldali tömörülése?
- Nem, nem sok szerepet játszik. Maga az MSZP sem játszik kulcsszerepet. És a szociálliberális kormánynak sem korlátlan a hatalma. Mo.-on alapjában a nagy folyamatokat a multinacionális tőkés társaságok határozzák meg. Tehát ilyen értelemben a függetlenségről beszélni balga bugyutaság.
- Úgy gondolja, hogy ez is a földrajzi helyzetünkénél fogva determinál minket? Csehország, Lengyelország mintha eredményesebben küzdene ezekkel a szervezetekkel.
- Nézze - én is úgy gondolom, hogy a lengyel vagy a cseh hatalmi elitek mintha kevésbé lennének szervilisek, mint a magyar elit, és mintha bölcsebbek lennének, nagyobb morális tartásuk lenne. De lehet, hogy abszolút tévedek, és nem erről van szó, hanem csak egy jobb diplomáciai hagyományról.
- Utolsó kérdés. A Szovjetunió fejlődése kapcsán eljutottunk egy távoli témához: ez a rasszizmus, a szélsőjobboldali veszély kérdése. Ez Mo.-on Ön szerint reális veszély?
- Ha Mo.-ról kérdez, akkor azt kell mondjam, hogy a rasszizmus nem ebben a szélsőjobboldali fasisztoid formájában veszélyes. Emberi reakció, hogy azonnal bűnbakot keresnek az idegenben: ha rossz a neoliberais gazdasági kurzus, és annak sok áldozata van, akkor az áldozatok egy része az áldozatok többi kategóriájában, a színesbőrűekben, a cigányokban, a biciklistákban stb. keres ellenséggépet. Ahelyett, hogy megkeresné a rossz helyzetének és a katasztrófának az okait, és

azokat próbálná megszüntetni, és erre szervezné meg önmagát és környezetét. De hát sajnos nem erről szól a történet.

- Én nem vitatom, hogy vannak ilyen emberek, de ha megnézzük a parlamenti reprezentációját az ilyen erőknél, az úgyszólván nulla. Vagy vegyük ezt a Szabó Albert-féle társaságot: ami 50-60 szimpatizánst tudhat maga mögött. Ön szerint ki a felelős azért, hogy szabadon mászkálhatnak az utcán?

- Nézze, én azt mondom: rasszizmus és rasszizmus között különbség van. A hatalom bizonyos csoportjainak még jó is, ha az utcán mászkálnak szélsőjobboldali figurák, mert ezt ijesztgetésképp a társadalom elé lehet emelni. Természetesen ez bűnös összekacsintás a fasiszmussal, én ezt soha nem pártoltam. Azonban hangsúlyozom: nem ez a rasszizmus a nagy veszélyes, mert ez látható. Ez az embertelenség, ez a tiszta erőszak. Hanem: néha még parlamenti képviselők esetében is - kicsit kapard meg némelyiket és előbújik belőle a rasszista, előbújik belőle a cigánygyűlölő. Én úgy látom, hogy a hatalmi elit jó része is fertőzött a rasszizmus különböző formáival. Természetesen nem azzal az embergyűlölő formáival, ami el is akarja pusztítani az úgynevezett idegeneket, a "másfajúakat" - ahogy ők foglazzák. Ezek nem biológiai rasszisták, hanem olyan rasszisták, akik a társadalmi ellenmondásokat azzal fedik el, hogy maguk is a társadalmi elégedetlenséget, az ún. idegenek ellen, a vendégmunkások ellen és isten tudja, ki ellen akarják fordítani.

- Nagyon szépen köszönöm a beszélgetést, talán annyit tehetnénk még hozzá, hogy akinek eddig nem volt egyértelmű, Krausz Tamás történész az MSZP baloldali tömörülésének a tagja.

MB

**NEM VITATOM, HOGY A
MINDENKORI KORMÁNYNAK
TÖBB BAJA VAN AZ
ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG
DÖNTÉSEIVEL...**

Pető Iván Baranyában

Dr. Pető Iván, az SZDSZ elnöke és parlamenti frakcióvezetője májusban Pécssett járt, ahol is Bretter Zoltán szemináriumán "helyettesített", az alkotmányozás jelenlegi állásáról szolt a szépszámú hallgatóságnak. Sikerült egy ötperces helyszíni interjút kicsikarni titkárából.

M. B.: Az előző ciklusban a kormánykoalíció rendszeresen bírálta az Alkotmánybíróságot. Abban az időben az akkori ellenzék ezt úgy értelmezte, hogy a demokrácia alapvető intézményét támadta az Antall-Boross-ciklus kormányja. Most a kormánykoalíció, különösen a Bokros-csomag kapcsán vehemensen támadta az Alkotmánybíróságot. Ön persze - mint mindig - jóval árnyaltabban fogalmazott. Lehetne egy konkrét példát említeni: az OTP lakáskamatainak felemelését, illetve az ezt megvívó alkotmánybírói döntést, amit nehezen lehet úgy megmagyarázni, hogy hát Amerikában így értelmezik a szerzett szociális jogokat, Magyarországon úgy. Itt egy egészen konkrét úgról volt szó - hogyan egyeztethető össze a jelenlegi kormánykoalíció értékrendjével az, hogy ugyanolyan módon támadja az Alkotmánybíróságot?

P. I.: Azt én nem vitatom, hogy a mindenkori kormányoknak több bajuk van az Alkotmánybíróság kormányt érintő döntéseivel, mint a mindenkori ellenzéknek. Azt, hogy az Alkotmánybíróság minden döntése konzekvens - nyilván érdemes ezen vitatkozni. Valóban: a lakáskamatok és a Bokros-csomag által érintett szociális jogok kapcsán nehéz lenne következetességet kimutatni az Alkotmánybíróság döntéseiben. Am úgy érzem, hogy a kisiklásokat nem számítva a mai kormánykoalíció nem az Alkotmánybíróság létét, létjogosultságát kérd jelezte meg, hanem vitatkozott az Alkotmánybíróság jogértelmezésével. És ez az előző kormánykoalíció bizonyos erőihez képest mindenképpen más kritikát jelent. Nem azt mondom, hogy az előző kormánykoalíció egészében véve kérd őjelezte meg az Alkotmánybíróságot, de az MDF-hez tartozó jelentős politikai erők kimondottan az Alkotmánybíróság létjogosultságát kérdőjelezték meg. Az Alkotmánybíróság döntéseit vitatni abban az értelemben, hogy helyesen döntöttek, következetesen, jogi értelemben korrekten - nem tilos. Szokás arra a példára hivatkozni, hogy amikor a német alkotmánybíróság a közelmúltban egy olyan döntést hozott, hogy a keresztény hitélettel kapcsolatos jelképeket és megnyilvánulásokat a közoktatási intézményekben nem helyes alkalmazni, akkor ez egy nagyon széleskörű vitát váltott ki a döntés után Németországban. Azt föl lehet valóban vetni, hogy mondjuk a társadalombiztosítás kapcsán helyes-e az Alkotmánybíróság értelmezése, amikor szigorúan biztosítási és nem szolidaritási elv nek értelmezte a társadalombiztosítási rendszert. Természetesen én nem vagyok híve az árnyalatlan konfliktusteremtésnek, de az, hogy alkotmánybíró és kormány között vita, kölcsönös kritika lehet, az más, mint lét és nemlét kérdését feszegetni.

M. B.: Az SZDSZ és a FIDESZ közt egy elég régen lezajlott vitára utalnék, nevezetesen az ún. destruktív szekták szerepéről. Magyarországon csak néhány társaságot minősítenek ilyennek, ugyanakkor közismert, hogy az SZDSZ egyes vezető személyiségei a HIT Gyülekezete nevű kisegyháznak a tagjai. Ez még magánügynek minősülne, de miként vélekedik arról, hogy egy kormánydelegáció - amiben például Szentiványi István is részt vett az SZDSZ részéről - a HIT Gyülekezettel együtt látogatott ki Izraelbe? Majdhogymem úgy, mintha

az MDF-kormány egy katolikus egyházfő kíséretében tett volna látogatást Rómában. Ezzel a társasággal elég sok problémája van a társadalomnak, még a "Magyar Narancs" is kritikai hangon írt róluk.

P. I.: Itt meglehetősen különböző dolgok keverednek. Az, hogy destruktív egyháznak vagy felekezetnek mit minősítenek, az egy probléma, és itt nyilván a történelmi egyházakhoz igazodó pártok igénye és a tényleges társadalmi helyzet meglehetősen különbözik egymástól. Egy másik kérdés az, hogy Szentiványi István hogyan jelent meg Izraelben. Nem a HIT Gyülekezet-delegáció tagjaként, hanem izraeli meghívásra valóban egy olyan rendezvényen, ahol Magyarországot legnagyobb arányban a HIT Gyülekezete-szervezésében odautazók jelenítették meg, de Szentiványi István nem a HIT Gyülekezete szervezésében odautazók jelenítették meg, hanem izraeli meghívásra. Kormány meghívásra - ha jól tudom, akkor ez egy, az izraeli kormány, vagy talán a jeruzsálemi polgármester által szervezett rendezvénysorozat volt Jeruzsálem évfordulós ünnepsége kapcsán. És egy harmadik kérdés az, hogy a HIT Gyülekezete-ének mi a szerepe, helye a mai magyar társadalomban. A "Magyar Narancs" nem hiszem, hogy abból a szempontból - hát hogy is mondjam - olyan intézmény lenne, hogy úgy lehetne fogalmazni: még a "Magyar Narancs" is azt mondta, hogy... A HIT Gyülekezettel nyilván vannak olyan működési szabályai, amelyek a kívülálló számára - ha tetszik - szokatlanok, nem biztos, hogy könnyen emészthetőek. És ezekről a szokásokról, megnyilvánulásokról lehet olyan módon írni, ami a szélesebb közvéleményt is talán irritálja, mármint a HIT Gyülekezetet bizonyos ellenérzésekkel fogadja, de hát a HIT Gyülekezete, én úgy gondolom, semmi olyan tevékenységet nem végez, legalábbis én úgy gondolom, ami a gyülekezethez nem tartozókat irritálna közvetlenül, vagy valamilyen módon a magyar társadalom számára veszélyt vagy problémát jelentene. Egy gyülekezet belső életéről pedig, ha az általános magyar szokásokat, szabályokat - mármint jog által szabályozott szokásokat - nem érinti, azt gondolom, hogy nem kell feltétlenül egy politikusnak itéletet mondani.

M. B.: Megmondom konkrétan, hogy mire gondolok: én is azon a talajon állok, hogy a vallás magánügy. Ebben konzervatívok, liberálisok még kiegyezhetnek, viszont mi azt tapasztaltuk, hogy olyan dolgok is folynak ezen társaság összejövetelein, ami nagy nyilvánosság előtti gyűlöletkeltésnek minősülhet. Itt a történelmi egyházak képvisel itől, de a homoszexuálisokon át az ateistákig mindenkinek a pusztulásáról és egyebekről esik gyakran szó, ami egy liberális párt értékrendjével azt hiszem, nehezen egyeztethető össze.

P. I.: Ez egy meglehetősen bonyolult kérdés: hogy egy gyülekezet - most nem feltétlenül a HIT Gyülekezetéről van szó - a maga belső életében milyen nézeteket hirdet. Ez egy nyilvános vita tárgya ebben a pillanatban is, hogy ez vajon közjogi kérdés-e, büntetőjogi kérdés-e, hogy néhány összeállt ember, vagy néhány tízezer csoportosuló ember, ha egymás között egyfajta úgról közös véleményt alkot, az alkalmas-e gyűlöletkeltésre? Az, hogy a HIT Gyülekezete sajátosan vélekedik mondjuk a homoszexualitásról, az közismert. De ha ennek egy nem nyilvános gyűlöletkeltés a következménye, hanem egymás között a maguk nyelvén elítélő mondatokat fogalmaznak meg, az nem a társadalom ügye. Az pedig, hogy az SZDSZ-ben vannak a HIT Gyülekezethez tartozók, és hogy ők hogyan tudják az SZDSZ liberális nézeteit a HIT Gyülekezete nézeteivel egyeztetni, az - ha úgy tetszik - a személyes problémájuk. Ez ugyanúgy áll rájuk, mint az SZDSZ katolikus hívő tagjaira, vagy más felekezethez tartozó tagjaira. Bizonyos ügyekben természetesen felekezeti nézetek függvényében - kár lenne tagadni - lelkiismereti konfliktus is előállhat. Ezt az adott személynek kell tudni kezelni, és egy liberális pártnak kell annyira toleránsnak lenni, hogy elviselje, hogy bizonyos ügyekben bizonyos emberek nézete nem egyeztethető össze az általános nézetrendszerrel, a párt nézetrendszerével.

HÁNY HÁZ?

TÖBB MINT ÖTVEN «EGYHÁZ» MAGYARORSZÁGON

Mayer Mihály pécsi püspök

-Püspök úr,vajon miért szaporodtak el annyira a szekták hazánkban?

- Mindenki észreveszi, hogy egyre több kis egyházzal beszélünk és egyre többen vannak azok, akik különböző vallási felekezetekhez tartozóknak vallják magukat. Miért szaporodtak el ennyire? A legegyszerűbb felelet az lenne, hogy 1989 után, 90-ben a változások miatt minden szabadabb lett, és ebben a szabadságban próbálnak betörni, s mivel az elmúlt negyven évben elég sok sötét foltot nevezett hiány jelentkezett, e sötét foltokat próbálják különböző vallási és félvallási és a vallás színezetében előálló csoportok kitölteni, de úgy is mondhatnám, visszaélni ezekkel. Miért alakult ki annyi csoport? Azért, mert a mai magyar társadalmat pluralista társadalomnak tartják és a pluralista, liberális társadalomban minden, ami a régi értékeket megkérdőjelezi, az szabadabb válhat és az egész liberális felfogásban a társadalom hasonlít egy nagy áruházhoz. Ebben különböző pultok vannak, van egy a vallások részére is. És szerintük minél több vallás van, annál gazdagabb a választék. Annál inkább mindenki megtalálja azt a felekezetet, azt a felfogást, amely az életét kibontja és az életének tartalmát ad. A veszély abban rejlik, hogy szám szerinti egyenlőséget mondanak és egyenlőséggel akarják az egyenlőséget pótolni, minden minőségi tartalom nélkül csak hátsó szándékok, érdekek és összefonódások érvényesüléséből próbálnak és akarnak a nagy történelmi egyházak nemcsak mellé, hanem helyébe lépni és az egyik cél ezeknek a tudatos bomlasztása. Lehetne kérdezni, hogy hol van erre bizonyíték, hol lehet ezt megtalálni. Tessék elmenni ilyen kisebb egyházakhoz és megnézni, hogy honnan szerzik és milyen módszerekkel tagjaikat és hogyan próbálják az embereket manipulálni, akkor már megvan a bizonyíték és nem kell külön rendőrséget vagy ügyészséget odaállítani. A másik nagy probléma ezekkel a kis egyházakkal, hogy amit hirdetnek és amiről beszélnek - tolerancia, megértés, identitás - azt saját maguknak követelik, de mások felé ebben intoleránsak. Mindenkit meg lehet kérdőjelezni, de ha őket valaki megkérdőjelezi, abban a pillanatban a sértődöttség és a fenyegetettség helyzetéből indulnak ki és néznek kifelé a társadalomba. Minden kis közösségben, amely megalakul van egy bizonyos fenyegetettségi és veszélyérzet. A magyar parlamentet is hibáztatom abban, hogy ezek a szekták annyira elterjedtek, azért hibáztatom, mert száz személy alakíthat külön egyházat és a száz személy egyházát a magyar parlament döntése miatt el kell fogadni és elfogadja a társadalom, jogszerűvé válik. Amikor a száz személyt megemlítem, arról is szólnom kell, hogy volt egy olyan tervezet, mely szerint tíz személy is alakíthatott volna egyházat. Ebből látható, hogy a problémát és a nehézségeket nemcsak azok felé jelzem, akik áldozataivá váltak ilyen kisebb egyházaknak, hanem azt mondom, hogy a problémának a gyökere a parlamentben van. A liberális felfogás szerint a vallások száma jelenti a gazdagságot és nem a vallás minősége, az etika, a moralitás és nem a pozitív erők megjelentetése a társadalomban. Amennyiben a mai társadalomban megjelenő negatív értékekre nem merjük kimondani, hogy nem követendő, hanem a negatív dolog mellé az «érték» szót is odatesszük, akkor a mai embert megtévesztjük.

- Minek tudja be, hogy ezeknek a kisebb egyházaknak a rendezvényét - úgy mond istentiszteletét - az esetek

többségében kidobóemberek vigyázzák? Megfelelhet-e ez a kereszténység elveinek, hiszen a legtöbb ilyen kisebb egyház kereszténynek vallja magát?

- A szomorú az, hogy amikor kimondjuk azt, hogy keresztény, akkor a legtöbb ember rögtön a kereszténység pozitívumaival fogja fel a különböző kisebb egyházaknak a szélsőségekbe hajló vagy a Bibliából egy pár mondatra kiterjedő tanításait. Hogy kidobólegényeket állítanak oda, gondolom, hogy ez azt is jelenti, hogy a társadalom felé nem elég nyitottak és ezért a kisebb egyházakhoz kívülről csapódó emberek, akik még az agymosáson nem mentek át, azok nem tudnák felfogni és megbotráncoznának az ott történeteken. Minden ember föl akar emelkedni, mindenki okosabb akar lenni, mindegyik az életét jobban meg akarja élni és hogyha csak ezzel a címkével léphetnek be a többiek, akkor mindig megmarad ez a törekvés. Ebben a törekvésben pedig éppen a mai időkben, ahol a pedagógiával és a pszichológiával annyira vissza lehet élni, ahol nem marad meg az embernek a döntési szabadsága, ott számomra nagyon sok kérdőjel vetődik fel és ezekben a szabadság nagyon közel áll a szélsőséges, diktatúrához hasonló engedelmséghez. Ezekben a kisebb egyházakban az engedelmség mindig sokkalta nagyobb, mint a szabadság, de az engedelmség szót nem merik kimondani, mert abban a pillanatban kiderülne, hogy egy sínre rakták az embert, amelyről nem tud már visszafelé menni, csak előre. Olyan autóhoz tudnám hasonlítani, amelynek nincs rütkverc-kapcsolója.

- A kisebb egyházak toleranciáról, keresztényi szeretetről beszélnek, azonban a rajtuk kívül állók pusztulásáról is. Ön ezt hogyan kommentálná?

- Azt hiszem, ez hozzátartozik ahhoz a felfogáshoz, amikor valaki az igazságot kifelé megkérdőjelezi, amikor a szabadságról, liberalizmusról beszél, de befelé meg van győződve arról, hogy csak az a leszűkített igazság létezik, amelynek ő a képviselője. Úgy gondolják, rajtuk kívül nem létezik semmi pozitív és ahhoz, hogy ők fölépítsenek egy «pozitív» társadalmat és már nemcsak egy vallási közösséget, ahhoz ez hozzá tartozik.

- A római katolikusokat ugyanolyan pokolra való bűnösöknek titulálják, mint mondjuk az ateistákat. Van valami információja arról, hogy milyen mértékben tudnak híveket toborozni a nagy, történelmi egyházak hívei közül? Ha valamennyi kisebb egyház taglétszámát összeadjuk, kevesebb mint száz ezer emberről van szó...

- Én is csak néhány tízezerről hallottam, viszont szeretném megjegyezni azt, amit jó pár évvel ezelőtt olvastam az egyik újságban. Budapesten a Hit Gyülekezete kibérelt egy nagy csarnokot, ahol összejött több ezer fiatal és számomra az volt a megdöbbentő, hogy amikor a fiatalok arról beszélnek, hogy nincs pénzük, az egyetemet nehezen tudják elvégezni, amikor gondjaik, problémáik vannak, akkor ez a gyülekezet negyed óra alatt nyolcszáz ezer forint körüli összeget dobott össze. Nem tudom, melyik zsebükből szedték ki ezt a pénzt, esetleg kétféleképpen élnek vagy kétféle fiatal létezik az országban.

MB

NEM A HIT VESZÉLYES

- Nyílt levél az Ex-Szobjektív Rádió hallgatóihoz

és a Papír Rozmár olvasóihoz -

Számomra megmagyarázhatatlan az a gyűlölet- és hazugságaradat, amely az ESZR egyes adásaiban egyházamat, a Hit Gyülekezetét éri. Mindehhez jó ürügyet szolgáltatott az ún. Polgár-ügy. Egyet kell hogy értek Szabados Péterrel, a Campus főszerkesztőjével abban, hogy az ügy jelentőségéhez képest, már eddig is túl nagy nyilvánosságot kapott. Ezért csak egy-két megjegyzést szeretnék hozzáfűzni. Egyrészt, a magyar fiatalokat senki nem tette felelőssé a Holocaustért (tessék elolvasni az eredeti interjúkat Magyar Nemzetben), másrészt Polgár nevében senki nem kért bocsánatot. Követelése ezért abszurd volt. Azonkívül nem a gyülekezet tagjai vonultak Polgár lakása elé, hanem az inzulát. Hogy becsületsértő és megalázó transzparense jogos indulatokat váltott ki, azt nem kételem. Annál inkább azokat a szavakat, amelyet a magányos provokátor a "gorillának" titulált rendező barátai szájába adott. (Aki egyébként mérnöki, tanári fogtechnikusi és egyéb ilyen szakmákat gyakorolnak.)

A magyarságtudatot sem Polgárnak, sem más önjelölt nemzetvédőnek nincs joga számon kérni a gyülekezetétől. Attól még senki nem lesz kevésbé magyar, hogy a Holocaust ötvenéves évfordulóján felidézi a gyászos időköt - már csak azért is, hogy soha ne ossza meg a társadalmat az államilag is gerjesztett, irracionális vallási és faji gyűlölet. És ha jogos a nemzeti büszkeségünk szent királyainkra, heroikus szabadságharcainkra, a reformkor vívmányaira, akkor ugyanolyan jogos a szégyenünk a vézskorszakot és a magyar államiság megszűnését jelentő 44-es év miatt. Ezek együtt jelentik a magyar történelmet.

Attól sem leszünk kevésbé magyarok, hogy az egyébként minden felekezetben megszokott Szentföldi zárandókút (amely az idén egy nemzetközi karizmatikus konferenciával lett összekötve, és Jeruzsálem fennállásának 3000-dik évfordulója adta az apropóját) az idén különösen népszerű volt a gyülekezet tagjai között. Az egyik célja volt az utazásnak a közlekedési békelyfolyamat erkölcsi támogatása. Ugyanígy fontosnak tartja azonban a gyülekezet a nemzeti sorskérdéseket is. A Romániában és Szlovákiában a tavalyi évben meghozott kisebbségellenes, diszkriminatív intézkedések idején a Hit Gyülekezet havilapja különszámot adott ki a határokon túli magyarság problémáival foglalkozva. A lapban többek közt helyszíni riportok, Sütő Andrásal készített interjú, valamint egy Csóri Sándornak címzett nyílt levél volt olvasható, amelyben a gyülekezet határozott támogatásáról biztosította a Magyarok Világszövetsége által szervezett tiltakozó nagygyűlést. Az idén pedig, a honfoglalás 1100-dik évfordulóján, a gyülekezet több kiadványban is megemlékezik nemzeti múltunk meghatározó eseményeiről. Nincs szükségünk rá, hogy akár Molnár Balázs, akár Polgár Károly vizsgálataison minket magyarságból. Molnár Balázs elkötelezetten gyűlöl minket. Ez szíve joga. Az már kevésbé, hogy viszafelé a neki adatott nyilvánossággal, következetesen rágalmozva uszít egy vallási közösség ellen. Aligha kapnék rá megfelelő terjedelmet, hogy alantas vádjaikat pontról-pontra cáfoljam, így kénytelen vagyok a legkirívóbbakra szorítkozni.

A legaljasabb hazugság, amit vála ha is hallottam magunkról, az az, hogy a gyülekezet a narkós fiatalokat fejadagjuk fizetésével vonja magához. Amennyiben Molnárnak erről komoly információi lennének, törvénytisztelő állampolgár lévén nyilván a rendőrséghez fordult volna, lévén ez bűncselekmény! Hogy ezt még sem teszi, annak nyilvánvaló oka van - a vádnak pont az ellenkezője igaz. A Hit Gyülekezetében sokan szabadultak meg - orvosilag is dokumentálva - véglegesen drogfüggésükből. A gyülekezet tagjai nem narkóznak, nem isznak és nem dohányoznak - a józan élet hívei.

Egy másik hazugságra válaszolva: a Hit Gyülekezetében soha, semmikor, senkinek a pusztulását nem kívánták, és nem eszközünk az agresszió - ez ugyanis a legteljesebb tagadása volna keresztény hitünknek. A homoszexualitást pedig sem kisebb, sem nagyobb bűnnek nem tartjuk, mint a házasságtörést, részegeskedést vagy bálványimádást. A bibliai erkölcsi normákat tagjainkra nézve kötelezőnek tartjuk. Ugyanakkor a Hit Gyülekezet a leghatározottabban fellép mindenféle társadalmi diszkrimináció ellen. Hisszük, hogy csak úgy, mint nekünk, mindenkinek szüksége van a megtérésre, Isten szeretetének elfogadására, felekezettől függetlenül - legyen akár fekete vagy fehér, hetero- vagy homoszexuális. Nincs különbség.

A rosszindulatúan "földön fetregésnek" nevezett jelenség pedig nem más, mint a Szent Lélek jelenlététől való földreessés, amely szimbolikus megjelenik a katolikus pappaszentelés során is. A karizmatikus megújulási mozgalomban azonban ez gyakran ténylegesen is megtörténik, harsány nevetés és túlaradó öröm kíséretében. De kire veszélyes egy örömben határozó gyülekezet? Nincs agresszió, nincs törés-zúzás, nincs másnaposság. Csak öröm, ami gyógyít. A jelenség nyilván szokatlan a tradicionális liturgiához szokott szemnek, de az Ó- és Újszövetségben számos helyen említetik. Márpedig a reformáció több száz éves története Husztól kezdve, Lutheren keresztül mindig a bibliai gyökerekhez való visszatérést jelentette. A karizmatikus mozgalom ennek a reformációnak a legújabb hulláma. Az meg megintcsak ismerős a történelemből, hogy az újítókkal nem csak a tradíciót védelmezők fordultak szembe, hanem a régi reformerek is. Pedig a lutheránus és kálvinista hívőknek nem ártana felidézniük, hogy mintegy négyszáz évet kellett várniuk arra, hogy az Anyaszentei ház lemossa róluk a "szektás" bélyeget.

Az anyagi viszonyok boncolgatása előtt szögezzük le: egy felekezet működéséhez pénz is kell. Ezt a pénzt az

történelmi felekezetek a költségvetésből kapják, mindannyiunk adójából - a Hit Gyülekezte a hívők önkéntes adományaiból. A jogegyenlőség minimuma, hogy az adómentes, hiszen nem üzleti vállalkozásról, hanem hitéleti-közösségi élet támogatásáról van szó. Az lenne csak ám a demokrácia diadala, hogy ha az egyik felekezetnek szánt adományokat az állam megcsapolná, és másik felekezetnek juttatná! Molnár durván csúsztat az "adómentesség" fogalmával. Az adómentes adomány ugyanis a közösség pénze, senki számára nem magánjövdelem. A lelkesíti fizetés pedig éppúgy adóköteles, mint bármely más egyházban. Mérheterlen lelkesíti magánvagyonok pedig nincsenek - hacsak nem öröklés útján. Az egyszerű tagok között viszont kétségtelenül találhatók nagyon sikeres vállalkozók, amit a protestáns etika szemlélében Isten ajándékának tekintünk.

Egyvalamiben értek egyet Molnár Balázzsal - a nyilvánosságra óriási szükség van. De nem csak a visszaalások leleplezésében, hanem az ostoba előítéletek eloszlatása érdekében is. A Hit Gyülekezetének istentiszteletei - minden ellenkező híreszteléssel szemben - nyilvánosak. Bárki saját szemével és fülével győződhet meg a vádak igazságtartamáról. Annak is örülnék, ha tényleges riportok születnének. Olyan, amit a tények iránti tisztelet, és nem az elvakult gyűlöletből fakadó előítélet jellemez.

Hegedűs Tamás

Pécs, 1996.05.03.

U.i.: Reagálásom megkétszerezésének oka az, hogy most volt alkalmam megismerkedni a Papír Rozmár révén az eredeti rádióműsor anyagával. Mivel ez frott változatban most látott napvilágot, elvárom, hogy mind a rádióban a levél felolvasása - közbeszűrt kommentárok nélkül -, mind a lapban az írásbeli közzététel teljes terjedelmében megtörténjen. Hadd appelláljak a PR szerkesztőségi cikkére, miszerint "a reagálásokat mindig és nagyon szívesen" leközölték. A magam részéről személyes megjelenést, nyilvános vitát is vállalom.

HIT-TEL, LÉLEKKEL AZ UTOLSÓ SZÓ JOGÁN

Motó : "Az tény, hogy egy mozgalom, amely tévelygéshez vezet, olyan munkához kapcsolódik, ami önmagában jó - nem érv a tévelygés mellett. Álcázhatjuk a mérget egészséges ételbe keverve, de hatását nem változtathatjuk meg, ellenkezőleg: veszélyesebbé tesszük, mert így valószínűbb, hogy gyanútlanul beveszik. Sátán egyik stratégiája, hogy annyi igazságot kever a hazugságba, amennyivel a hazugságot hihetővé tudja tenni.

Előfordulhat, hogy olyan reformokat hirdetnek, amelyekre az embereknek szükségük van, olyan elveket, amelyek összhangban vannak a Bibliával, de ha e reformok és elvek Isten törvényének megrontásával járnak együtt, Isten szolgálói nem foghatnak össze hirdetőikkel. Nincs mentségük, ha emberi előírásokkal felcserélik Isten parancsait."

E. G. W.

Kovács Hegedűs László: Ez év elején már szerepelt műsoromban a HIT Gyülekezte, s akkor sokan úgy érezték, nem éppen pozitív színben tüntették fel őket a megszólalók. A cél most nem az, hogy megcáfoljuk az akkor elhangzottakat, hanem, hogy lehetőséget adjak a másik félnek is véleménye elmondására. Sokan kérdezhetik, akkor minek az egész?

Hegedűs Tamáshoz, a HIT Gyülekezte tagjához (s ezen műsorban képviselőjéhez) azt a kérdést intézem:

ESZR — Mi volt az a megjegyzés, ami a műsor után megjelent cikkben leginkább zavart?

HT - Maga a cikk volt olyan hangvételű, ami teljes egészében felháborított, és ézalt egyetlen

szavával sem tudtam azonosulni, mint a gyülekezet tagja.

ESZR — *Mióta vagy a gyülekezet tagja?*

HT — Most már több, mint hét éve, és ez alatt az idő alatt nemhogy a cikkben leírtakat, de még azokhoz hasonlókat sem tapasztaltam.

ESZR — *Akkor mivel magyarázod azokat a "mende-mondákat" melyek egyházad körül terjengenek?*

HT — Nem hiszem, hogy ezekkel foglalkozni kellene, hiszen mióta világ a világ, hozzászokhattunk, hogy az emberek nagy többsége nem tudja elfogadni a másságot és nem tudja elfogadni azt sem, ha valaki az ő meggyőződése ellen való. Amúgy egyetértek a műsor mottójával, de hadd tegyek hozzá egy bibliai történetet: amikor az első keresztényeket a zsidó vallási tanács elé hurcolták, és ott eléggé indulatos fogadtatásban részesítették őket - hiszen csak egy szektának tartották őket -, akkor egy bölcs farizeus, Gamáliel azt mondta: hagyjuk békén ezeket az embereket, mert ha nem Istentől van, amit csinálnak, úgy is el fog múlni. Ha pedig Istentől van, akkor ne hadakozzunk ellene.

ESZR — *Ciglányi Zsoltot kérdezem, Abaliget plébánosát, a Pécsi Hittudományi Főiskola prefektusát, a Lámpás Kiadó vezetőjét - és még sorolhatnám a titulusokat, de inkább maradjunk a lényegnél. Te, mint a legősibb keresztény egyház képviselője miben látod az okát, hogy nap mint nap újabb és újabb egyházak alakulnak és tartják magukat az egyetlen üdvözítő hit képviselőinek?*

CZS — Az az igazság, ezen a kérdésen már én is többször eltöprengtem, azonban megnyugtató választ eddig nem találtam. Nem tudom megérteni, ha mindannyian ugyanazt akarjuk - az EGY ISTEN-ben való hit meggyőződésének gyakorlását és követését -, akkor miért van szükség újabb és újabb vezérfonalakra, egyházakra. Szerintem mindannyiunk számára sokkal több értelme lenne annak, ha a Katolikus Egyház érdemeit felismerve és az EGY ISTEN zászlaja alatt tömörülve csak azzal foglalkoznánk, hogy hogyan tudjuk földi életünket még szebbé és Jézus Krisztuséhoz hasonlóvá tenni.

HT — Nem tudom, miért jelent problémát az új egyházak megjelenése, ha elfogadjuk, hogy célunk ugyanaz, azonban az eltérések - és itt főleg nem a hitbéli meggyőződésre gondolok - nem teszik lehetővé egymás korlátlan elfogadását.

ESZR — *Mindketten meg vagytok győződve arról - ami érthető is - hogy saját gyülekezetetek áll legközelebb Isten elképzeléseihez. A Katolikus Egyház a Biblia mellett elengedhetetlennek tartja az ősi hagyományokat és a tanítóhivatal működését, a HIT Gyülekezete pedig meggyőzően terjeszti a Sola Scriptura-elv megvalósításának szükségességét. Láttok-e reményt arra, hogy valaha ténylegesen összefogva tudjátok mutatni a hétköznapi embernek is a helyes utat?*

HT — Természetesen igen.

CZS — Bízom benne, hogy ez megvalósul.

ESZR — *Visszatérve eredeti témánkhoz. Tamás írt egy levelet, amiben tételelesen felsorolja, hogy melyek azok a pontok, amelyek előző műsorommal és az utána megjelenő cikkel kapcsolatban zavarták. Ezzel kapcsolatban szeretném, ha egy-két dolgot konkrétan kiemelnék. Molnár Balázs saját expozéjában megemlíti, hogy tudomása szerint a Gyülekezet egyes tagjait (drogfüggőséggel küzdő polgártársainkat) kábítószer biztosításával köti magához. A műsrot megelőző beszélgetésünkben te ezen nem is főlháborodtál, hanem inkább neveltél. Megosztanád velünk, hogy mi volt ennyire humoros ebben a megnyilatkozásban?*

HT — Való igaz, hogy ezek a vádak már nem tudnak felháborítani, hiszen annyira távol állnak

egyházam működésétől, hogy inkább mulatságosnak tartom, mint bősztítőnek. Nemhogy nem finanszírozzuk a kábítószer-függők fejadagját, hanem orvosi bizonyítékokkal tudunk szolgálni, hogy ezek az emberek - és most tessék figyelni - tünetmentesen és szinte azonnal felhagytak személyiség- és egyéniségromboló magatartásukkal. Tisztában vagyunk vele, hogy ez még részben sem a mi érdemünk, hanem a Szentlélek gondoskodó munkájának gyümölcse. Az azonban tényleg felháborított, hogy egy felelősségteljes médium vezetője ahelyett, hogy bennünket kérdezett volna, egy magát szerintem teljesen indokolatlanul sértve érző, szélsőséges gondolatoktól sem mentes ember véleményét kritikátlanul leköszölte, sőt - ezt a maga sajtósága gondolatmenetével fűszerezte.

ESZR — *Szólaltassuk meg akkor a másik felet is. Rádióknak legitim főszerkesztője név szerint megtámadtatott, ezért hadd adjam meg neki a szót és kérdezzem meg tőle, hogy honnan szerezte ezeket az információit. Balázs?*

MB — Évek óta foglalkozom a kérdéssel, és volt szerencsém több alkalommal is bejutni a HIT Gyülekezetének budapesti rendezvényeire, és teljes megrökönyödéssel vettem tudomásul az ott tapasztaltakat. Ezeket a dolgokat ha más mondja, magam sem hittem volna el, azonban a tapasztalás meggyőzőtt a szóbeszédék egynémelyikéről. Számos ismerősöm, sőt mondhatom barátom került kapcsolatba a gyülekezettel, és az ő viselkedésük is megdöbbenített. Mondanék majd konkrétumokat is, hogy ne csak a levegőbe beszéljek.

ESZR — *Hadd kérdezzem meg Ciglányi Zsoltot, neki vannak-e ilyen vagy ehhez hasonló pozitív vagy negatív tapasztalatai a HIT Gyülekezetével kapcsolatban?*

CZS — Nekem ugyan nincsenek, de hadd meséljem itt el, hogy volt egy kedves testvérem, szintén katolikus pap, aki megpróbált bejutni egy ilyen evangelizációra, de sajnos kidobták, s nem engedték meg neki a részvételt, mint az Anyaszentegyház képviselőjének: az ajtónállók elutasították.

ESZR — *Az volt a kifogás ellene, hogy ő katolikus pap?*

CZS — Igen, valószínűleg arra gondoltak, hogy ő már meg van mételvezve.

HT — Azt hiszem, hogy kiragadott részletekkel véleményezni a HIT Gyülekezetének teológiáját - egy elhibázott lépés lenne.

MB — Én természetesen nem teológiai síkra kívánom terelni a beszélgetést, de el kell mondanom, hogy azok a dolgok, amelyeket hallottam és én is tapasztaltam - felháborítanak. Nevezetesen itt az, hogy nekem is csak hosszas procedúra után sikerült bejutnom, és még úgy is jól megnéztek maguknak az általam kidobóembereknek nevezett "urak". Eleve nem tartom elfogadhatónak azt, hogy egy egyház ajtónállókat foglalkoztasson, bár a HIT Gyülekezete biztos erre is megtalálja a megfelelő igehelyeket a Bibliában, engem csupán az zavar, hogy ők mindig saját tételük magyarázatára ragadnak ki bizonyos részeket, és igenis hangoztatom, hogy ezek az emberek, mármint az ajtónállók, ha kell, akár drasztikus módszerekkel is, de kidobják a szerintük nem odaillő embereket. Ott vannak azután a csodás gyógyulások. Én is hiszek abban, hogy óriási lelkievel fel lehet bizonyos mértékig építeni súlyos betegségekből. Csakhogy ennek az a szélsőséges, kikapartított módja, ahogy ezt például a HGY-ben és az úgynevezett karizmatikus egyházakban művelik, nos ez szemfényvesztés. Csak egy példa: V.T. a gyülekezet egy tagja két éve magnóba nyilatkozta kérdésemre, hogy természetesen például a csernobili sugárterhelés miatt vagy a leukémiások is pillanatok alatt meggyógyulhatnak a hit által. Mondom, ez veszélyes félrevezetés. Továbbá a kisegyházak közül nem egy, a Hit is mindenki pusztulásáról szokott beszélni, aki nem tartozik közéjük. Mindez engem a totalitárius rendszerekre emlékeztet, jóllehet éppen e kisegyházak követelnek maguknak a lehangosabban szabadságjogokat. Persze a szabadságot nyilván a maguk szabadságával azonosítják. Lehet még szólni a fogyasztói szemléletről, amit éppen Németh Sándor

vagy Uzoni Péter (a Hit vezető lelkészei) erősítették meg nyilatkozataikban.

ESZR — *Itt szeretném megragadni az alkalmat, hogy a körünkben helyet foglaló negyedik vendégem, Láng Balázs - aki melleleg szintén rádióink tagja - kezébe adjam a mikrofont, aki maga is gyakorló tagja volt a gyülekezetnek, és elmondása szerint viszonylag könnyen kiszabadult, amikor rájött, hogy ez mégsem az a hely, ahova ő eljutni szeretett volna.*

LB — Igen. Valóban tagja voltam a gyülekezetnek és meg is tértem. De még akkor is tanácsolták, hogy lehetőleg a heti két istentisztelet közül csak az egyiket vegyek részt, s amikor mégis megjelentem egy pénteki alkalommal, még nekem is problémát okozott a bejutás. Sőt még azt is el kell mondanom, hogy amikor második alkalommal mentem, már nem a barátommal, az ajtóban megragadt az általunk gorillának - ma már tudom, hogy ez nem a helyes jelző - nevezett valaki, és megkérdezte, hogy ugyan hova meg különben is: ki vagyok, mit akarok, jártam-e itt, megtértem-e stb., és csak úgy sorjázta a kérdések. Eleve már ez a megtérés is olyan volt, hogy az elején figyelmeztettek, hogy igazából azok járhatnak ide, akik megtértek és ezáltal a gyülekezethez tartoznak. Hosszas huza-vona után, miután megneveztem azt a barátomat, aki eredetileg is elvitt oda, beengedtek, de már egészen más szájzettel ültem le a többiek közé. Nahát és akkor jött ez a bizonyos nyelveken szólás. Megmondom őszintén, nekem az egész egy totális hablatyon kívül semmi mást nem jelentett és nem is sokat értettem belőle.

HT — Nagyon sajnálom, hogy LB-nek ilyen tapasztalatai voltak. Azt tudom mondani, hogy ez nem szabály, hanem kivétel lehet. Ha ugyanis ez volna a jellemző, akkor miért látogatják egyre többen istentiszteleteinket? Azok ugyanis -ismétlem- teljesen nyitottak, erről bárki személyesen meggyőződhet.

MB — A nyelveken szóláshoz nekem is hozzá kell szólnom és ismét V. T. -re kell hivatkoznom, aki egy művelt ember, és több európai nyelven beszél. Megkérdeztem tőle, hogy ő például milyen nyelven tud "szólni". Ő valamely közép-afrikai nyelvet említett. Később kiderült, hogy ő valóban próbálkozott afrikai nyelvekkel is. Namost a nyelveken szólásnak az a lényege, hogy olyan nyelveken szólalnak meg, amelyeken nem beszélnek. Amikor megkérdeztem ismét, konkrétan milyen nyelvről is van szó - mert én megmondom őszintén halandzsán kívül többet nem tapasztaltam - akkor már nem volt olyan magabiztos, és mondta, hogy hát végül is az elején még csak hangfoszlányokat lehet hallani, de gondolom - mivel ez már két éve történt, azóta biztosan megtanulta eme nyelveket. Tamástól is kérdezném, mivel elmondása szerint már hét-nyolc éve megtért, milyen általa nem ismert nyelveken tanult meg ezen idő alatt? Egyébként nem ez, ami a legjobban felháborít, hanem, hogy mint már említettem, állandóan a gyülekezeten kívüliek pusztulásáról beszélnek. V.T. a minap ismét megerősítette, amikor találkoztunk, hogy a katolikus egyház bizony el fog pusztulni.

HT — A Bibliában több utalás is van az utolsó időkbeli pusztulásokról, de ezeket nem lehet konkrét szervezetekkel azonosítani. Isten üzenete egyébként nem a pusztulás, hanem az üdvösség, amit Ő minden embernek felajánl Jézus Krisztus által. A megtérés után pedig Isten törvényét nem félelemből, hanem az iránta való szeretetből és örömmel igyekszünk betartani.

Természetesen nem volt lehetőségünk arra, hogy a műsort teljes terjedelmében leközlöljük, sőt - egynemely helyen a párbeszédet is kivonatolnom kellett, de bízom benne, hogy így is sikerült az Önöket leginkább érdeklő kérdésekre választ adnunk. Remélem, hogy a későbbiekben erre a témára már nem kell visszatérnünk.

SZERKESZTETTE : Kovács Hegedűs László

Utószó

Érdekes volt egymással leülni vitázni, még ha a legtöbb területen nem is közeledtek egymáshoz az álláspontok. Hegedűs Tamásnak mindenképpen javára szól, hogy az általában mindenfajta párbeszédet (ökomenikusat is) elutasító Hit Gyülekezetét képviselte ezen az estén. Kiderülhetett a laikus hallgatók számára, hogy néhány kérdésben (pl. csodás gyógyulások, nyelveken szólás), nem áll messze a római katolikus egyház álláspontja a Hit-étől, ám, mint Czigliányi Zsolt fogalmazott, a katolikus egyház realista, nem hangsúlyoz egyoldalúan, túlzóan bizonyos kiragadott bibliai részeket. A zenei szünetekben számos érdekességre is fény derült, nevezetesen, hogy Hegedűs Tamás -eltérően gyülekezete számos tagjától- nem tagad körömszakadtáig minden egyes, a társadalomban élő képet magukról. Elismerete például a filozofizmus tényét, újra csak a bibliára hivatkozva, vagy azt, hogy a teológia nem egy demokratikus dolog

Továbbra sem tudunk egyetérteni abban, hogy Tamás szerint gyülekezete nyitott, s istentiszteleteikre bárki -szélsőséges eseteket leszámítva- betérhet. Nem csak a személyes, valamint ismerősök tapasztalatai mondatják ezt velem. Mint fogalmazott, "bárkit beengednek, csak régebben voltak zárt alkalmak". Éppen itt a bökkenő: beengednek-vagy nem. A történelmi egyházak templomaiba nem "beengednek" valakit, hanem bármikor betérhet. Mindazonáltal az olvasóra bízunk, döntse el, -akár személyes próbálkozás után- nyitott, barátságos kiségyházzal vagy kissé paranoiás küldetésstudatúak, és mint Láng Balázs helyesen rátapintott, rengeteg sérült, gyenge, befolyásolható, deprimált, talajt vesztett vagy éppen volt kábítószeres (előző számunkban is róluk nem pedig aktív fogyasztókról volt szó) volt alkoholisták emberek gyűjtőhelyéről van szó, akiknek egy része akarat nélküli bábokként szolgálja egyesek meggazdagodását.

MB

Mi a konzervativizmus?

- interjú dr. Cseresnyés Ferenc egyetemi adjunktussal

ESZR: -Mit kell tudni általában a konzervativizmusról?

Cseresnyés Ferenc: -A konzervativizmus fogalma a latin *conservare*, tartósítani, megőrizni igéből származik. Többféle konzervativizmusról beszélhetünk, leggyakrabban két fő felosztást alkalmazunk. Az egyik lehetőség az ún. *status quo*, a másik a modern vagy reformkonzervativizmus. A *status quo* konzervativizmus azt jelenti, hogy valaki egy fennálló politikai rendszerhez ragaszkodik oly módon, hogy azt önmagában értéknek tekinti és elzárkózik annak mindenféle megváltoztatásától. A reformkonzervativizmus ezzel szemben azt jelenti, hogy valaki a megváltozott körülményekre választ akar adni és folyamatosan újragondolja a megjelenő kihívásra azt, hogy mi az, ami számára a hagyományból, a rendszerből megőrzendő, és melyek azok az elemek, amik megváltoztatandók, mert nem állják ki az idő próbáját. Egy modern konzervatív tehát folyamatosan újragondolja, mi az, ami megőrzendő érték, ami fontos a saját identitásához, ha úgy tetszik az ország, a társadalom, a nép identitásához, és mi az, amelyiken már túlhaladt az idő.

- Ön szerint tehát a haladást össze lehet egyeztetni a konzervativizmussal. Hogyan történhet ez?

- A konzervatív gondolkodó illetve politikus számára a társadalmi reform, változtatás nem elvetendő gondolat. Ez tulajdonképpen egy kihívás, amelyre válaszolni lehet és kell. Egyes konzervatív gondolkodók szerint - itt *Franz Joseph Strauss*-t szoktam idézni - «konzervatívnak lenni annyi, mint a haladás élni állni.» Nyilván ez egy sarkos megfogalmazása annak, hogy egy konzervatív is kell, hogy választ adjon egy ország kihívásaira, egy konfliktushelyzetre természetesen úgy, hogy a lehető legnagyobb mértékben megőrizze a korábbi értékeket. Ilyen értelemben egy konzervatív számára a változtatás csak lépésről lépésre történhet, folyamatosan és óvatosan.

- *Beépült-e, beépülhet-e más, esetleg liberális vagy baloldali ideológia a konzervatív értékekbe?*

- A második világháború utáni Európában lényegében hagyományos, úgymond XIX. századi konzervatív politikára nincs lehetőség. Az 1945 utáni nyugat-európai konzervatív pártok gyakorlati politikájában is jól kimutathatóak a bevált, elfogadott, klasszikus liberális értékek éppúgy, mint az ugyancsak a társadalom többsége által szükségesnek tartott szocialista értékek. Felmerülhet a kérdés ezek után, hogy akkor egyáltalán mitől konzervatív egy konzervatív párt? A politikus rangsorolja azt, hogy az értékrendjében melyek a fontosabbak és melyeket sorol hátrébb. Ez nem azt jelenti, hogy nem tartja őket értéknek, csak kevésbé tart fontosnak adott esetben egy liberális értéket vagy egy szocialista értéket és ennek következtében nevezhető konzervatív politikusnak vagy gondolkodónak.

- *Mindezek ellenére azt vehetjük észre, hogy a konzervativizmus szó pejoratív értelmet kapott az utóbbi években, évtizedekben. Miben látja ennek okát?*

- Pejoratív értelmet kapott, mert pejoratívvá tették. 1948/49 fordulóján Magyarországon nem lehetett semmilyen konzervatív politikát csinálni. Ennek következtében mivel nem jelenhetett meg, nem artikulálódhatott a politikai életben mégoly helyes konzervatív álláspont sem ezért rá lehetett fogni a politikai hatalmat monopolizáló, sajtóorgánumok, médiák révén egy torz képet, amit aztán vitapartner hiányában cáfolni sem lehetett. A hatalomnak 40 év ideje volt arra, hogy egy társadalmi tudatot deformáljon és így létrehozson egy tévképzetet az átlagpolgárban, miszerint a konzervativizmus valami avított, idejétmúlt, használhatatlan politikai eszme.

- *Ön adjunktusként napi kapcsolatban áll egyetemistákkal. Fogékonyak-e a hallgatók a konzervatív értékekre és egyáltalán milyen ideológiai irányzatok felé nyitottak?*

- Ezelőtt 2-3 évvel zömmel azt tapasztaltam a szemináriumi csoportokban, ahol egy kicsit közelebbi kapcsolat kialakítására nyílt mód a hallgatókkal, hogy politikai nézeteikben, állásfoglalásaikban inkább a liberális pártokhoz illetve a szocialista párthoz állnak közelebb. A hagyományos konzervatív értékek vonatkozásában kevesebb érdeklődést tapasztaltam. Nem mondom azt, hogy az utóbbi időben ez megváltozott volna, sajnálatos módon inkább azt tapasztalom, hogy általában a pártpolitika irányában - és ez most már érvényes a liberálisokra és a szocialistákra is - tapasztalható egyfajta közöny, elutasítás. *Rátérve a napi politikára, Ön szerint vannak-e olyan pártok a mai parlamentben, melyek sikerrel képviselhetnének és folytathatnának konzervatív politikát?*

- Ha arra gondol, hogy van-e esélye egy modern konzervatív politikának a magyar választó előtt, akkor erre azt mondom, hogy természetesen lenne. Az egy más kérdés, hogy a jelenlegi pártstruktúra láttán és a jelenlegi parlamenti erőviszonyok mellett egy sikeres konzervatív politika milyen mértékben adható el és hogyan képviselhető. Úgy tűnik, hogy - jelen pillanatban legalábbis - egy sikeres konzervatív politika nem egy konkrét párt politikája mentén valósulhatna meg, hanem inkább egy konzervatív pártszövetség mentén. Az természetesen teljesen nyitott kérdés, hogy ez a konzervatív pártszövetség milyen néven, mikor jön létre, hogy ez hogyan és milyen mértékben tudja majd megszólítani a választópolgárokat és hogyan tudja értékrendjét «eladni» 1998 tavaszán a magyar választóknak. Az mindenesetre kétségtelennek látszik, hogy egy modern konzervatív pártpolitika és pártprogram kialakítására szükség van.

- *Külföldre kitekintve - vegyük konkrétan Németország példáját - a konzervatív politizálásnak nagy hagyományai vannak. Milyen mértékű a magyar konzervativizmus lemaradása?*

- 1945 után Németországban is egy szerkezeti új, egy elveiben teljesen megújított konzervatív politikának volt esélye arra, hogy a német választókat megnyerje és ilyen értelemben a politikai hatalom részese, birtokosa legyen. A német konzervatív ideológia, politika fejlődése azóta is töretlen, kialakultak a gazdasági problémákra vonatkozó megfelelő konzervatív stratégiák, kialakultak más társadalmi szféra vonatkozásában is a konzervatív válaszok és ezek a társadalom többsége számára a legutóbbi választások eredményeinek vizsgálata alapján elfogadottak, értékékké váltak. Magyarországon 1948-49 fordulóján óta ennek a megújult, konzervatív politizálásnak az esélyeit a hatalomra kerülő baloldali diktatúra teljesen elvágta. Az 1989-90-ben bekövetkezett hatalomváltás során megújuló, illetve újonnan létrejött konzervatív pártok Magyarországon ezért óriási nehézségekkel küzdenek, önmeghatározási gondokkal, hiszen nem tudnak közvetlen előzményre, bevált gyakorlatokra, eljárásmodokra támaszkodni, mint a német konzervatív pártok. Ez számukra sok szempontból tájékozódási nehézségeket is okozhat, elhatárolódási problémákat a többi párttól. Nyilvánvaló, hogy nem lehet mai pragmatikus politikai problémákra negyven-ötven évvel ezelőtti konzervatív megoldási módokkal válaszolni.

Havasi Bertalan

ÉLET A MEGSZÁLLT BARANYÁBAN

Négy év óta csak menekültek és ellenőrizetlen hírek érkeznek a megszállt Horvát-Baranyából. Miközben a boszniai rendezés terve egyre látványosabb eredményeket produkál, a Drávaszögben mintha megállt volna az idő. Az enyhülés jelei csak mostanában kezdenek mutatkozni, miután az ENSZ békefenntartók posztját a világszervezet átmeneti kormánya, az UNTAES foglalta el. Nemrég ötezer katona érkezett a térségbe, hogy ellenőrizze a fegyverek beszállítását, a bunkerek és dróttakadályok elbontását. Megkezdődtek a lakossági találkozók is, egyelőre a szembenálló felek közötti senkiföldjén. Talán az enyhülés jele az is, hogy az UNTAES közreműködésével a szerb hatóságok beleegyeztek: magyar újságíró lépjen be az "autonóm körzetbe" Eszék irányából. Egy horvát, két belga és egy szerb ellenőrzőpont érintésével juthatunk el Bellyére. Az utcákon - néhány lerombolt háztól eltekintve - a normális élet jelei, persze a forgalom töredéke a háború előttinek. ENSZ-diplomata kíséreléssel Kopács felé vesszük az irányt. Itt már jóval nagyobb a csend, beszélgetni is csak kevesen mernek.

- Mindön olyan, mint aminek nincs gazdája. Összeverték az ablakokat a bombák. Három bomba esett a házra is, a góréra meg mindönre. Sok pénzembe került, mire megcsináltattam az ablakokat sok pénzért, mert mind rongyok voltak - mondja egy kilencven felé járó halszavú néni az utcán.

- Ennivalója van?

- Ami van, van. Van krumpli, bab. Kenyér legyen!

- A nyugdíját megkapja?

- Nem...Nincsen neköm nyugdíjam. Csak a dolog volt énneköm mindig. Földdel dolgoztunk, földünk volt. A gyerekeim küldenek néha egy kis pénzt.

Kopácson tavaly öt tagú községi választmány alakult. A tizenegy jelölt közül hét szerb volt, a végszavazásnál azonban négy-egy lett az arány a magyar képviselők javára. Az előljáró szerint 1993 végén kezdett enyhülni a nyílt terror, de az emberek még ma sem mernek nyíltan beszélni.

- Idáig elég keserves volt, sajnos, de a nehezen már túl vagyunk. Ma már szabadabb a mozgás a falvak között, nem kell külön engedély, hogy elhagyjuk a községet. Néha-néha elmerészkedünk a fölsőbb falvakba, meglátogatni az ismerősöket. Nem politizálunk, csak diskurálunk. Az ellátás? Hát olyan szegényes. Szerbiából hoznak mindent. Pénz nincs elég, az a baj.

Az öregek mellett talán a gyerekeknek a legnehezebb. Kopácson mindössze tizen maradtak, néhányan Laskóra járnak iskolába, de a sok kihagyás miatt aligha kerülhetik el az évismétlést.

Várdarócon át visz az útunk Laskóra. A helységnévtáblát itt is cirillbetűsre cserélték, de az utak mentén meglepően sok horvát nyelvű felirat maradt épen. Az ősi magyar település református templomában éppen temetés elé harangoz az öreg harangozó.

- Több, mint háromszázan menekültek el innen - válaszolja érdeklődésemre. - A helyükbe szerbeket telepítettek. Ők a falu végén laknak. Nem nagyon vagyunk velük kapcsolatba. Nem szórakozunk velük - neveti el magát. - Ők egymás közt összetartanak, mi meg tartjuk a magunk köreiben a barátságot.

Az UNTAES, vagyis az ENSZ által felállított kelet-szlavóniai átmeneti kormány egyik bázisa Pélmonostoron, az egykori határőrlaktanyában van. A várost uraló szerb hatóságok elhibázott döntésnek tartják a Biztonsági Tanács határozatát a horvát fennhatóság helyreállításáról s úgy vélik: Baranyát és a Szerémséget - ők a Szalavónia kifejezést nem is használják - soknemzetiségű kisállamként vagy autonóm területként kellene felvenni az Európai Unióba.

Vörösmarton fél évvel az erdői megállapodás után is még mindig a Krajainai Szerb Köztársaság Kiss Ernő Általános iskolájába járnak a diákok. S mintha a szokimondó öregek sem értékelnék kellőképpen a nemzetközi sajtóból sugárzó jó híreket a különböző megállapodásokról.

- Papíron valóban minden nagyon szép. Csak valóságban nem érzünk mink semmit sem. Semmi szaga sincs annak, hogy ők valamiben megállapodtak - veti oda keserűen egy pirosposztagás idős férfi. Aztán körülnéz és eltűnődik, nem mondott-e máris túl sokat. Az unokája sorkatona a szerb "krajainai" hadseregben. Még baja eshet a szószátyár nagyapja miatt...

Havasi János

KOLDULÓ TANÁROK VÁROSA?

Körvonalazódik, hogy Pécs iskoláiból mely pedagógusok kerülnek rövidesen lapátra. Mondandóm végére szántam summázatként, de fordítok a sorrenden, s eszem ágában sincs türtöztetni magam: a közoktatási szférát sújtó példátlan mértékű létszámleépítés iszonyú skandalum, égető szégyen. Megjegyzem, fölöttébb csábító a város önkormányzatát felelőssé tenni az év napjainak számával csaknem megegyező álláshelyek likvidálásáért, gondolván a döntési helyzetben lévők egytől egyik iskolájuk rémei voltak egykoron, kósza emlékek kísértik őket sarokba állításról, körmösökről, nádpálca-suhogásról, s most megtorolni készülnek egykori sérelmeiket. Ám félre a tréfával! Az önkormányzatok mozgásteret, -főként ami a mocskos anyagiakat illeti- olyannyira szűk, hogy intézményfenntartó szerepük mostanra merő **formalitás**. A kormányzat pénzügyi diktátumainak özöne kényszeríti rabigába az önkormányzatiság eszméjét, gonosz és ostoba uzsorások pöffeszkednek mindenütt. Övék a kultúra, az oktatás, az egészségügy, hogy is mondták századunk egyik legnagyobb amerikai költője **Ezra Pound** híres-hírhedt XLV. Cantójában: "Kurvákat hoztak be Eleusisba / Hullák készülnek dáridóra / uzsorának parancsolatára."

Ami a legszentebb, abba rondít bele a lelketlen kufár. Itt jegyzem meg, a működő, egészséges tőke különösebb közgazdasági ismeretek nélkül is határozottan elkülöníthető a spekulatív, csak papíron létező, vagy éppenséggel az ún. gazdasági elit biztonságos bankszámláin fickádozó lóvétől, s attól ami mindezt köríti: a "nyílt és terrorisztikus" uzsoradiktatúra arcpíró hazugságaitól, amelyek közül kiemelném az ésszerűsítésre, takarékosagra, modernizációra történő obligát hivatkozást a kultúra, az oktatás, egészségügy és a szociális ellátás területén. veszedelmes **félígazság**, képmutató, álszent farizeussággal előadva - ugyanis ez valóban ráférne az említett szférákra. De könyörgöm, próbálja bárki levetni alsógatyáját, ha rajta még nadrágja, netán ingét, ha nem bíjt ki előtte zakójából! Széttépve, darabokban, úgy talán lehetséges! Mondjuk, kórházi férőhelyek felszámolására normális elmeműködés csak egy korszerű ambuláns ellátási háttér meglétekor gondolna, bizonyára luxus mandulaműtét után másfél hétig kórházi ágyban ábrándozni, csak hogy a mostani nívó mellett a sebtiben elbocsátott delikvenst alighanem a rohamkocsi hozná vissza az első utcasarokról kivérezve, félholtan..... A restriktio, az éhkopp, a lerongyolódás, a gulagi-auschwitzi értelemben vett "elmuzulmánosodás" számomra egyáltalán nem azonos a korszerűsítéssel.

Tagadhatatlan, Pécs önkormányzata a mostani pedagóguselbocsátás sokkírózó hatásait megkísérelte úgy ahogy tompítani. Nyugdíjazások, be nem töltött álláshelyek felszámolása nyomán rögtön mintegy felére mérséklődött a ténylegesen utcára kerülők száma. Bár ez sovány vigasz azok számára, akik elveszítik állásukat, sőt, az sem megnyugtató, hogy **Páva Zsolt** polgármester ígérete szerint a katedrálról eltávolított tanárok-tanítók átképzését az önkormányzat kiemelten fontos feladatként kezeli. Ugyan kicsodává képzik át őket? A pedagógiai diploma napjaink Magyarországnak munkaerőpiacán nem konvertálható, nem ér egy hajtófát. S azt sem hallgathatjuk el, a személyes lustaság, lelki rezség, másfelől az állandó önképzés szükségességére nógató szakmai versengés hiánya legtöbbjüknél oda vezetett, hogy a váratlanul ellenségessé váló világ amphiteátrumi porondján nagy határ szerencsétlenségként állnak, idegen nyelv(ek) tudása, számítógépes ismeretek

meg hasonlók nélkül. Ilyenkor bizony az a legbölcsebb, ha tanári diplomájával az ember szimbolikus seggtörő mozdulatokat végez. Esetleg lesz, aki átképezhető gyászhuszárrá, kutyapecérré, de nem valószínű, hogy e nemes hivatásokban bárki különösebb örömet lelné. Amúgy a gyalázatos közalkalmazotti bérekből még a sivatagi sáskán élő aszkéták sem képezhettek (kényszer)vállalkozás indításához elegendő pénzügyi tartalékot.

Óhatatlanul felmerül a kérdés: az elbocsátás kritériuma minden esetben az alkalmatlanság, illetőleg a maradékhoz képest szerényebb képesség-tehetség? Gyanús, hogy az elbocsátásra kerülők többsége közalkalmazotti bérbesorolásuk tanúsága szerint pályakezdő, vagy alig néhány esztendő tanított. csak reménykedhetünk, nem azért alakult ez így, mert nekik kevesebb végkielégítést kell fizetni, mint annak, aki húsz-huszonöt éve koptatja a katedrát. Mert ha a pénzügyi prés mellett a drámai módon felgyorsuló szakmai kontraszelekció is fenyegeti oktatásügyünket, akkor menthetetlenül ebek harmincadjára jut.

Egyelőre az írott és az elektronikus sajtó árgus-mód figyel.

Aranyi László

SZABADSÁG (ELVTÁRS)

A Freedom House nevű, Európa legtöbb országában, valamint Észak-Amerikában mérvadónak tartott sajtófigyelő szervezet 1996-os jelentése szerint Magyarország sajtója 1995-ben a részben szabad kategóriába sorolható, gazdasága ugyancsak. A listán olyan országok állnak előttünk, mint például Kolumbia. Régióinkban természetesen megelőzi hazánkat Szlovénia, Csehország és Lengyelország, amelyek sajtója a teljesen szabad minősítést kapta. A részben szabad kategóriában van még a "környékről" például Románia és Szlovákia, igaz, még nálunk is rosszabb osztályzatokkal.

Aki álszenten forgatná a szemét, mondván, hát persze, negyven év egypártrendszer után nehéz, nem jöhet létre néhány év alatt szabad sajtó, azokat felvilágosíthatom: 1990 és 1994 között a magyar sajtó mindvégig a teljesen szabad kategóriában szerepelt, s az 1995-ös jelentés, amely 1994-et minősítette, fokozta le először a részben szabadok közé. A balliberális sajtó ekkor bűvészmutatványba fogott, mondván, 1994 nyaráig még a Boross kabinet vezette az országot, nyilván ezért, meg a százhuszonkilenc rádiós elbocsátásáért az elmarasztalás (amely egyébként valóban nem volt szép fejzeze a magyar demokráciának, még akkor sem, ha valóban mélyen SZDSZ elkötelezettségű újságírókról volt is szó). Idén azután keserű pirulaként hathatott számukra, hogy a poszt(?)kommunisták és a velük együttműködők által vezetett Magyarországnak már nem csak a sajtója, hanem a gazdasága is kolumbiai jegyeket mutat. Első megrökönyödésében a legtöbb szoclilap vagy egy hétig hallgatott, majd a gazdaságra vonatkozó rész kihagyásával tették közzé a jelentés egyes részeit, a Napi Gazdaság pedig a következő csúsztatást engedte meg magának: "Magyarország még nem elég szabad". Bauer Tamás és mások aztán nekiestek a Freedom House-nak, de hiába, valami már a szélesebb olvasótömegek számára is derengeni kezdhet.

Hiszen emlékezzünk csak: a "diktatorikus" Antall-Boross éraban a képernyőről üvöltözhatték, a rádióban sulykolhatták nap mint nap Konrád Györgyök, György Péterek, Kis Jánosok, Tamás Gáspár Miklóskok, hogy lényegében készül a Horthy rendszer restaurációja, hogy veszélyben a

demokrácia. A Pálffy G.István féle Híradó ellenpontjaként Esti Egyenlegekben értesülhettünk nap mint nap a "reakciós" kormány felháborító tetteiről, s már akkor is lényegesen több volt a szoclib napi-, és hetilapok száma.

Ma már szinte temetői az egyöntetűség, a Magyar Televízióból 1994 nyarán több mint 300 (háromszáz) munkatársat bocsátottak el politikai okokból (erre persze nem rendeztek Charta megmozdulásokat, sőt elhallgatták az egészet) a Magyar Rádió elnöke, Szirányi János, MSZP párttag volt, s nincs már az elektronikus sajtóban szinte egyetlenegy ellenzéki séggyel vádolható műsorkészítő sem. A jobboldali frott sajtó aránya minimálisra csökkent (3-4 lap), pedig elhíhetjük, hogy ma már nem a baloldali szavazók vannak többségben.

Ma igaz Magyarországra, hogy nem az számít, mi történt, hanem, hogy miről számol be a média persze egy rendkívül kifinomult, profi manipulációs gépezetről van szó, amely csak a legvégső esetben folyamodik a nyílt hazugság vagy a hallgatás eszközehez. Említsünk egy (eddig elmaradt) hírt: a puritán (tarhonyás) Horn miniszterelnök százmilliós villát épített köztisztviselői fizetéséből.

A magyar gazdaság állapotán talán még kevésbé csodálkozhatunk, ismerve a privatizáció lefolyását, a kormányig nyúló feketegazdaságot (Olaj-gate), s azt, hogy a régi kádárista vezető gárda mind a sajtó, mind a pénzügyi szféra uralmát márszinte maximálisan kezébe kaparintotta. Ennek következménye -mint a lapban olvasható interjúban Krausz Tamás történész hasonlóan (MSZP Baloldali Tömörülés) fogalmaz- hogy olyan monolit posztkommunista elit jött létre, amilyen talán még Szerbiában vagy Romániában sem.

Lereszkedve immár szeretett városunk lankáin, a helyzet -ahogy már megszokhattuk- még rosszabb. Helyzet sincs már évek óta, konkurrencia nélkül adagolhatják túl igazságaikat a vétévésnaplósállóvizesek.

Itt olyan emberek lehetnek vezetők újságírók, akiket 1956 novembere után helyeztek állásukba, vagy akik, mint Rab Ferenc (elvtárs), 1956-ot gyalázó cikkeikkel akár emberek elítéléséért is közvetve felelősek, s a kádárizmus legelvtelenebb kiszolgálóiként ma rovataikban leckét memek adni demokráciából a jobboldalnak. Csehországban az ilyen "kollégákat" a bársonyos forradalom után kecmec nélkül elbocsátották.

Szakmailag persze ugyancsak a béka alatt vannak, mert aki tehetséges, általában nem néz nagy jövő elé az Új Dunántúli Naplónál.

Kellene már valami, amely megtöri ezt a morálisan büzlő monopóliumot. Úgy hírlík, ösztől hetilap indul Baranya megyében. Úgy legyen.

A főszerk.

MINDEN SZÉP ÉS JÓ DUNÁNTÚLI (Napló) MÓDRA

1996 február 10-én a Népszabadság színvonalas cikket közölt a gilvánfai romák nehéz sorsáról "Éhséglázadás Gilvánfán?" címmel, Ungár Tamás tollából. A falu lakói éheznek, nélkülöznek, egyedül a polgármester virul, akinek sokáig havi 97 ezer forint volt a kereste, a falu jegyzője által indított válságkezelési program aztán 54 ezer forintra mérsékelte. Mint a Gilvánfát alaposan ismerő Derdák Tibort szociológustól megtudtam, a polgármester többszörösen büntetett előéletű, s Ungár cikéből kiderül, a falubeliek úgy tartják ma már számon Orsós János polgármestert, mint aki a falu dinnyetermelő vállalkozását csődbe vitte, a falut átverte, míg saját szomszédos dinnyeföldjén nagy nyereséget termelt.

Mit tesz erre az Új Dunántúli Napló? Roszprím Nándor, aki már a Dianetika nevű szektáról is írt pozitív felhangú cikket (Páva Zoltán MSZP-s képviselő helyre is tette őt nyílt levelében), kemény tényfeltárásba, oknyomozásba kezd három hónappal később. Éhezésről, a polgármester elleni hangulatról, magas fizetéséről egy szó sem eszik, ellenben: "A falu polgármesterét, Orsós Jánost gyakran az utcán is megállítják kéréseikkel az itt lakók" majd egy kedves gyermekfotó alatti felirat: "Neki talán már könnyebb lesz az élete". Ungár Tamástól épp az ellenkezőjét tudhatjuk meg, vagyis, hogy nem nagyon van perspektíva. Roszprím legkritikusabb megállapítása, hogy a falukép szegényes. Bár a cikk kivételesen nagy terjedelmű, hiszen a Naplóban deklaráltan nem lehet hosszú cikket írni, szép példája a konfliktuskerülő, reprezentatív újságírásnak, melyet olyan mesterien művelnek itt a Mecsekalján.

MB

GARÉ

-Havasi Bertalan: A vonalban Szalánta polgármesterét, Dunai Zoltánt üdvözölhetjük. Szalánta az a község, melyet a Garében felépítendő hulladékégető működése a leginkább érintene. Garében még az "átkosból" itt maradt veszélyes hulladékkal teli hordókat (főként tetraklórbenzolt, a szerk.) rejt a föld, amelyekből máris szivárog az anyag, ezt tervezik itt elégetni. A Dél-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség első fokon elutasította, ám az országos hatóság másodfokon mégis jóváhagyta az égetőmű felépítését. 1996 május 21-én Szalántán falguyülés volt, mit határoztak az ügyben?

-Dunai Zoltán: Úgy döntöttünk, nem nyugszunk bele a másodfokú határozatba, melyet a Főfelügyelőség Budapesten hozott, megpróbáljuk bírósági úton érvényesíteni az igazunkat.

-Őnök az egyik legvehemensebben tiltakoznak az égetőmű ellen. Mire alapozzák a határozott nemet?

-Azt hiszem, jogosan tiltakozunk, mivel hozzánk esne legközelebb a felépítendő objektum. Nem illik a képbe, mivel Baranyában nem termelődik annyi veszélyes hulladék, amennyiért érdemes lenne égetőművet építeni. Az itt lévő hordókat biztonságosan el lehet szállítani egy már működő égetőműbe. Ez sokkal kevesebbe kerülne az államfiak is.

-Dorogra gondol?

-Pontosan így van, mivel Dorogon sikeres próbaégetés történt, és a dorogi hulladékégető kész is arra, hogy fogadja az itteni hordókat. Egy dolog kérdéses csak, hogy a hulladék tulajdonosa (Budapesti Vegyiművek. A szerk.) milyen anyagi kondíciókkal rendelkezik, és hogy egyáltalán el akarja-e szállítani. Ha a tulajdonos nem akarja ezt, úgy kormányzati beavatkozás szükséges.

-Őn szerint van arra reális esély, hogy elkerül innen a hulladék, ha nem épül meg az égetőmű?

-Igen, ugyanis van egy olyan határozata a Dél-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőségnek, hogy 1997 december 31-ig a tulajdonosnak fel kell számolnia a telepet, s ezen a budapesti határozat sem változtat.

-Jelenleg azonban a másodfokú engedélyben furcsa módon kötelezik a Hungaropec Rt.-t, a kivitelezőt, hogy azonnal kezdje meg az építkezést. Mit tesznek Önök, ha már holnap elkezdik a munkálatokat?

-Keresettel élünk a Pécsi Városi Bíróságon a másodfokú engedéllyel kapcsolatban. Felhívjuk a bíróságot arra is, hogy függesse fel az azonnali végrehajtást, hiszen lehetetlen helyzetbe hoznák a beruházót azzal, hogy egy-két év múlva, amikor a tárgyalás végetér, esetleg mégis végleg leállítják a kivitelezést. Ez tehát figyelmeztetés a beruházó részére is, hogy kockázatot vállal. Szerintem ilyen körülmények között nem éri meg most belefogni az építkezésbe.

-A falu lakói ugyanilyen lelkesen tiltakoznak az egyéb környezetszennyezés -például az eldobott akkumulátorok -ellen is?

-Természetesen minden illegális szemétkerakót próbálunk felszámolni, egy nagyon jó megállapodást kötöttünk a Biocom Kft.-vel, az ő telepükre szállítunk mindent.

-A térség egyetlen települése, amely támogatja a hulladékégetőmű megépítését: Garé. Ön szerint hogyan sikerült meggyőzni az ottlakókat?

-Ezt csak félretájékoztatással lehetett elérni, hiszen ha hitelesen tájékoztatják őket vagy nem teszik őket anyagilag érdekeltté (a falut 80 millió forinttal jutalmazták. A szerk.), biztos, hogy nem egyeznek bele a beruházásba és a hordókkal foglalkoznának elsősorban,

nem az égetőművel, egyébként a hordók már régen elkerülhettek volna innen.

-Milyennek találja a sajtó hozzáállását?

-Most már egy picit jobb, egy két éve a mi véleményünk nem kerülhetett bele semmiféle sajtóba. Sajnos még mindig előfordul, hogy a másik oldal írásai kizárólagos módon, ellenvélemény nélkül egy-egy újság címlapján jelenhetnek meg, a mi véleményünk pedig nem, vagy a harmadik-negyedik oldalon.

-Molnár Balázs: Konkrétan a Dunántúli Naplóra gondol? 1996 május 11-i számát tartom a kezembem, melyben a Hungaropec álláspontján kívül más nem található.

-Dunai Zoltán: Így igaz, a Dunántúli Naplóról van szó.

-Az égetőmű támogatói azzal is érvelnek, hogy a beruházás fantasztikus fellendülést hozhat a térségnek, munkahelyeket teremt stb. Önök milyen adatokkal rendelkeznek erről?

-Egy modern üzemet építenek, nem igazán a garéiak szaktudására lesz szükség, nem hiszem, hogy nagyon nagy munkahelyteremtő beruházás lesz mindebből.

-Igaz a hír, hogy minimum 14 (tizennégy) maximum 60 (hatvan) munkahelyről van szó?

-Vegyük a közepét, úgy 40 (negyven) főt. Ez nem jelentős szám. Lehetnek ott a garéiak esetleg valamiféle hulladék-tologatók, de nem hiszem, hogy bárki is szívesen tologatna ilyen vegyszereket. Véleményem szerint ilyenfajta munkahelyteremtésre nincs szükségünk a környéken.

SUMMA

A garéi hordók tartalmának elégetése szakértői vélemények szerint maximum másfél-két évet venne igénybe. Felmerül a kérdés, ezután mivel táplálnák a művet, hiszen félreértés ne essék, egy ilyen létesítmény üzemeltetése egyrészt kőkemény üzlet, másrészt a dorogi égetőmű csak mintegy 60 (hatvan) százalékos kihasználtsággal működik. Nyilvánvaló annak az esélye, hogy mint sok más esetben, a fejlett Nyugat szemétkerakójaként külföldi szállítmányokat fogadnánk, törvényi tilalmak ellenére. Persze az is lehet, hogy a francia beruházó sok milliárdos költséggel csak éppen erre a mintegy két évre szeretné üzemeltetni az égetőművet, s mint a tőke általában, ingyen ajándékként megszerelné minket a mérgező hordóktól, majd lebontaná a funkcióját vesztett "műtárgyat", s makulátlanul távozna hazánkából.

Bár kétségtelen, hogy Garében egy igen modern objektumot építenének, s hogy Nyugat-Európában is számos hasonló működik már, egybehangzó környezetvédő vélemények szerint újabb létesítmény felhúzásának ma már nincs esélye egyetlen nyugati országban sem, ellenkező esetben a beruházó nyilván Párizs környékén, netán a Champs-Élysée-n építkezne, ahol lényegesen több veszélyes hulladék keletkezik. A legfejlettebb államokban bizonyos iparágak -pl. az atomipar is- az egyre szigorodó környezetvédelmi normák miatt túlélési harcot folytatnak, gyakran már középtávon sem számolnak velük, ezért a harmadik világban, vagy a közelebbi köztes térségben keresnek újabb befektetési lehetőségeket, s annak ellenére, hogy "odaát" már leírták őket, emitt lelkes apostolok akadnak pillanatok alatt, természetesen mélyen elhallgatják kinti leépítésük vagy betiltásuk okát. Az itteni sajtó pedig kezes, vagy le van fizetve, sajnos már nem csak egy garéi mérgezőműnek akadnak bértollnokai, de újjáéledt a kádárkori Bős-Nagymaros lobbis is, s nem zavartatván magukat a tényről, hogy a Szigetköz egy része jöveteletlenül tönkrement, a Dráván építendő síkvidéki erőmű megépítésével akarják kiköszörölni a csorbát.

RIO UTÁN

«A fejlett világ tudja, hogy zömmel ő a felelős a szennyezésért.....»

Dr. Láng István akadémikussal beszélget Molnár Balázs

- Láng István akadémikus a Magyar Tudományos Akadémia elnökének tanácsadója, illetve a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium tanácsadó testületének vezetője, egyébként az elmúlt 25 év jelentősebb környezetvédelmi konferenciáin Magyarországot képviselte, illetve tagja volt a Bruntland-bizottságnak is. Professzor úr! A riói konferencia után mi valósult meg a gyakorlatban, s a világ még mindig első számú környezetszennyezőjének számító Egyesült Államokban Al Gore alelnöksége hozott-e változást a világ környezeti állapotában?

- Rio de Janeiróban 1992-ben egy nagyszabású ENSZ-konferenciát tartottak a környezet és a fejlődés kölcsönhatásairól. Ennek során számos dokumentumot fogadtak el, ajánlásokat fogalmaztak meg nemzetközi szervezetek, kormányok részére. Megindult egy folyamat. De rögtön leszögeztem, hogy a világ utána nem változott meg alapvetően, nem történt meg valami egészen új mérföldkő lerakása, de az emberiség, valamint az öt képviselő kormányok talán mégis megpróbálták egy újabb szintre fellépni és előremenni. A megvalósítás elég lassan halad. Két területen észrevehető eredmény van, az egyik a riói dokumentumok közül elfogadott Klimaváltozási Egyezmény és az úgynevezett Biodiverzitás Egyezmény végrehajtásának a kérdése. Ezekkel kapcsolatban nemzetközi mechanizmusok alakultak ki, egyes országokban észrevehető, figyelemre méltó intézkedések történtek mindkét cél elérése érdekében. A másik tendencia pedig talán az, hogy az európai környezetvédelmi miniszterek elhatározták, hogy a környezet megóvása érdekében rendszeres akcióprogramokat dolgoznak ki és valósítanak meg és ők valóban két évente rendszeresen találkoznak is. A legutóbbi 1995. október 23-25 között volt Szófiában, ahol áttekintették a helyzetet és két nagy területen határoztak el továbblépést, a finanszírozási mechanizmusok tökéletesítése terén, illetve hogy az ipari és üzleti szféra jobban be legyen vonva ezután a környezetvédelembe. Tehát vannak bizonyos kezdeti eredmények. A világ fő gondjain és bajain, vagyis a gazdagok és szegények közötti különbség, a világ jövedelmének egyenlőtlen elosztása, a modern technológiák egyenlőtlen elterjedése a világon, valamint százezeres tömegek alapvető életszükségleteinek kielégítése terén sajnos alapvető változás Rio óta még nem történt. Reméljük, hogy a folyamat továbbmegy és a későbbiek során ezen a területen is el lehet eredményeket elérni. Az USA pedig, bár történtek ott komoly változások, szintén nem változott meg alapvetően.

- Egyesek szerint száz évre is szükség lehet, hogy teljes szemléletváltás és megfelelő gyakorlati intézkedések történjenek. Ön szerint van még erre időnk? Megalapozottak azok az aggodalmak, miszerint a jövő század első negyedében ökológiai összeroppanás várható, vagy ez túlságosan pesszimista álláspont és valójában még több időnk van?

- Saját véleményem az, hogy ennyi időnk nincs. Száz évig nem lehet halogatni a kérdéseket. A következő két-három évtizedben kell néhány alapvető problémát megoldani. A növekvő létszámú emberiség valamint a termelés és fogyasztás közötti egyensúlynak egy olyan beállítására kell törekedni, mikor a szükségleteket is kielégítik, ugyanakkor a természeti értékeket is megőrzi a következő generációk számára. De erre nincsen száz esztendő. Ezt húsz-harminc éven belül mindenképpen rendezni kell.

- Az Ön előadássorozatából is kiderült, hogy régiókn egyáltalán nem fő felelőse a Föld elszenyveződésének, Ön szerint kik a fő felelősök illetve mik azok a legfontosabb akadályok és ellenerők, amelyek az ökológiai átalakulás útjában állnak? Ezt Al Gore, az USA alelnöke például a jelenlegi közgazdasági rendszer hibáinak tulajdonítja.

- A Clinton-adminisztráció sokkal érzékenyebb a környezetvédelmi problémák iránt - beleértve a természeti, műszaki és társadalmi problémákat -, mint a korábbi amerikai kormányzat. Ezt jól jellemzi az a tény is, hogy Rióban Bush elnök nem írta alá a Biodiverzitás Egyezményt, míg Clinton, mikor megnyerte a választásokat, viszonylag rövid időn belül változtatott ezen az amerikai állásponton. A fő ok nyilvánvalóan az a történelmileg felhalmozódott érdeklenté-sorozat, ami a természeti kincsek megszerzéséért folyt az elmúlt évszázadokban és amikor kialakultak azok az alapvető tendenciák, hogy a világ végül is két részre oszolt, nagyon gazdagokra és nagyon szegényekre, - közöttük persze egy nagyon jelentős réteg van, amely sem nem gazdag sem nem szegény és elég tűrhetően él -, de ezek a különbségek sajnos egyre inkább növekednek és illetéknéppen az ellentmondások is halmozottan kezdenek jelentkezni.

- Vajon érdeke-e a fejlett országoknak az, hogy kimozdítsák a holtpontról a harmadik világot, hiszen ellenkező esetben már olyan népességnomást kell elviselniük, ami az ő gazdaságukat is veszélyeztetheti...

- Erre a válasz egyértelműen igen, természetesen érdekük, hiszen egy elmaradott, éhező, nagy néptömeg egy olyan világban, ahol minden világos és minden ismertté válik pillanatokon belül, mert az információs infrastruktúra a legszegényebb helyeken is megjelenik, amikor ellenőrizhetetlen atomkészletek vannak már és lesznek is még, a fejlett hatalmaknak érdeke, hogy ezek a feszültségek csökkenjenek. Az érdekelismerés azonban nem jelenti szükségszerűen azt, hogy azonnal, nagy erővel dolgoznak is ennek enyhítésén, tehát a fejlett világ tudja azt, hogy zömmel ő a felelős a szennyezésért, el is ismeri a változtatás szükségességét, a saját területén figyelemre méltó lépéseket is tesz, de viszonylag kevés nemzetközi támogatást, segítséget ad más országoknak, hogy azok átlendüljenek a kezdeti nehézségeken. A gondok alapvető részét ugyanis ott is helyben kell megoldani. Az elfogadhatatlan, hogy mindent a gazdagok oldjanak meg, a szegények meg semmit sem csinálnak, ám az áthidaláshoz, az első lépések megtételéhez az eddiginél nagyobb segítségre lenne szükség.

- Végezetül evezünk hazai vizekre. Magyarországon az elmúlt öt évben az ipari termelés lecsökkent és bizonyos értelemben válaszütl elé került Magyarország, hogy teljesen ugyanazt a fajta modernizációt járja be, aminek egyes hibáit Nyugaton már felismerték és most korrigálni próbálják vagy már eleve valamilyen módon inkább a környezetgazdaság felé mozdul el. Mik azok a főbb pontok, aminél Ön azt javasolja, hogy valami mást csináljunk?

- Magyarország egy érdekes, sajátos történelmi helyzetben van. Olyan helyzetben, amikor akarja, nem akarja változásokat kell végrehajtania, másrészt azért kialakultak a másfajta fejlődési pálya kontúrjai is. Tehát ha e kettőt össze lehet kapcsolni, akkor nyertesen tud kikerülni ebből a feszült környezeti és társadalmi helyzetből. Közismert például, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás mindenképpen igényli, hogy bizonyos strukturális változások legyenek a mezőgazdaságban. Ezek valóban szükségések. Ha ezeket a változásokat - amit egyébként az új piaci mechanizmusok is kikényszerítenek, - össze lehet hangolni egy természettel, környezettel harmonikusabb mezőgazdasági modell kiépítésével, akkor egy fázist meg tudunk nyerni, mert ha nem úgy lépünk, akkor is előbb-utóbb vissza kellene ehhez térni.

-Az ökológiai gyarmatosítás Magyarországon reális veszély, vagy ez inkább a harmadik világot fenyegeti?

- Mindenhol reális veszély, mert érinthet mindenkit, így Magyarországot is. Nem annyira a szennyező technológiák idetelepítésével, mert ezt nyilvánvalóan a magyar törvényhozás és a magyar közélet nem engedi meg, hanem elsősorban azzal, hogy olyan szabályozó normarendszereket építenek ki más országok velünk szemben, ami egyszerűen lehetetlenné teszi az azonnali megvalósítást. Ezek persze olyan értelemben elfogadható normatívák és szabályok, hogy előbb-utóbb ezt nekünk meg kell valósítanunk, a kérdés az időintervallum hosszúsága és gyorsasága, mert ha azonnal kell, akkor nem tudjuk megcsinálni. Ha nem kapunk türelmi időt, akkor belepusztulunk. Itt így jelenhet meg az ökológiai gyarmatosításnak egy sajátos formája, ami nagyon nagy károkat tudna okozni Magyarországnak. Ezeket tárgyalásos módszerrel kell feloldani, de hangsúlyozom, hogy nem azzal a megközelítéssel, hogy nem fogadjuk el a szigorú normákat, mert akkor hosszú időre perifériára szorulunk, hanem hogy méltányos időt kapjunk a felkészülésre.

HEAVY METAL

A környezetszennyező anyagok közül az utóbbi években egyre gyakrabban kerülnek szóba a nehézfémek. Ezek környezeti és élettani hatásairól kérdeztük Dr.V.Balogh Katalint, a biológiai tudományok kandidátusát.

Ex-Sz subjektív Rádió: *Mik is azok a nehézfémek?*

Dr.V. Balogh Katalin: Azt hiszem mindenki számára ismert, hogy a kémiai elemeket magába foglaló periódusos rendszer két fő csoportra osztható, a fémek és a nemfémek csoportjára. Ez utóbbiakon belül beszélhetünk könnyű- illetve nehézfémekről. A nehézfémek közé az ötös fajsúlyúnál nehezebb fémek tartoznak. Azok a fémek amelyekkel hétköznapijainkban leggyakrabban találkozunk, így a vas, a réz, az ólom, a nikkell, a cink, a higany és a kadmium, mind nehézfémek.

ESzR.: *Milyen hatást gyakorolnak a nehézfémek az élő szervezetekre?*

-Egyes nehézfémeknek így pl. a vasnak, a réznek és a cinknek nagyon fontos biogén szerepük van. Többek között enzimek nélkülözhetetlen alkotóelemei, mely elemek nélkül alapvető életfolyamatok nem tudnának lezajlani. Így pl. a magasabbrendű szervezetekben a vér színanyagában a hemoglobinban vasat találunk, a csigák vérének színanyagában a réznek van fontos szerepe. Emellett fontos tudni, hogy ezeknek a biogén szereppel is bíró elemeknek toxikus hatása lesz akkor, ha magasabb koncentrációban kerülnek a szervezetbe. Az élő szervezetek ezeket az elemeket ugyanis nem képesek regulálni, így a szervezetben felhalmozódhatnak.

-Mióta ismert a nehézfémek toxikus hatása?

-Már az ókorban is ismerték a nehézfémek toxikus szerepét. A festékek is tartalmaznak ugyanis nehézfémeket, s azok mérgező hatására már ekkor felfigyeltek. Később a nyomdatechnika kialakulásával az ólom mérgező hatására derült fény. A nyomdákban dolgozó embereknél különböző tünetek

jelentkeztek. Kihullott a hajuk, kihullott a foguk stb. Ami a leginkább figyelemre méltó, hogy nem csak kifejezetten ipari környezetben, hanem egy természetes élő környezetben is toxikusak ezek az anyagok. Ez csak az 1960-as években derült ki. Ekkor Japánban egyes tengerpartok lakosságánál rejtélyes betegség jelentkezett. A betegség nagy tömegeket érintett és halálos kimenetelű esetek is voltak. Hosszú ideig nem tudták megállapítani a megbetegedések okát. Kétféle kórról volt szó. Az egyiket arról az öbölről, melynek környékén elterjedt Minamata-kórnak nevezték el. Ezt a betegséget a higany okozta. Az ott élők nagyon sok tengerből származó táplálékot, így halat és kagylót fogyasztottak. Az ipar által kibocsátott higany felhalmozódott a tengeri élőlények szervezetében, az emberek ezeket elfogyasztották és ez okozta a katasztrófát. A másik eset szintén Japánban fordult elő, és a kadmiummal hozható összefüggésbe. A kadmiummérgezés esetenként olyan mértékű csontelváltozást okozott, hogy pl. egy emberi test magassága rövid időn belül akár harminc centiméterrel csökkent. Ez rendkívüli fájdalommal jár, ezért a betegséget Itai-itai-kórnak (magyarul Jaj-jaj-kór) nevezték el.

-Honnan kerülhetnek nehézfémek a környezetünkbe? Melyek Magyarországon a legnagyobb kibocsátó források?

-A legismertebb a közlekedés. Az üzemanyagokhoz ugyanis a kompressziójavítás miatt ólom-tetraetil adagolnak. Sajnos a jelenlegi magyar gépkocsipark nem teszi lehetővé, hogy döntő részben ólommentes benzint használjunk. Így ki lehet mutatni az útmenti növényekben felhalmozódott nagymennyiségű ólomot. Ugyanígy, ha nagyforgalmú utak mentén töltjük időnk jelentős részét, szervezetünkben nagy mennyiségű ólom halmozódhat fel. Újabb veszélyforrás, amely szintén mindennapjainkkal kapcsolatos, hogy majdnem minden festék tartalmaz ólomot, és esetleg más nehézfémet is. Előfordult olyan eset, hogy kisgyermekek súlyosan megbetegedtek úgy, hogy a falat kapargatva ólom került a szervezetükbe. Egy másik esetben az okozott betegséget, hogy festett kerámiakancsóban hosszú ideig tartottak pl. narancslevet, majd megitették azt. Itt az történt, hogy az alacsony PH-értékű gyümölcsle nagymértékben oldott ki nehézfémeket a festékből, s ezek okozták a mérgezést. További kibocsátó forrás a foszfortartalmú műtrágyák használata, mivel ezek a foszfor mellett kadmiumot is tartalmaznak. Így azoknál a kultúráknál, ahol nagyon intenzív a művelés és sok műtrágyát használnak (dohány, nagylevelű zöldségfélék, üvegházi kaktusok, stb.), kimutatható a kadmiumszennyezés.

-Vannak-e adataink a hazai vizek és legfőképpen a Balaton nehézfém-szennyezettségéről?

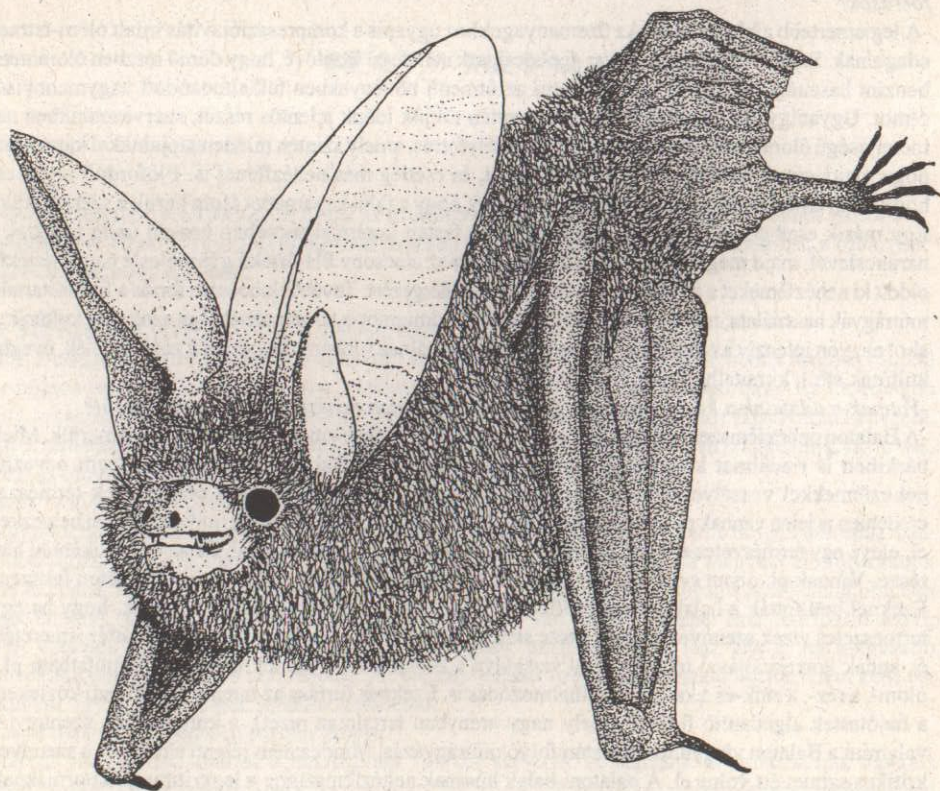
-A Balaton nehézfém-szennyezettségét az elmúlt húsz év kutatásainak eredményeként ismerjük. Mielőtt bárkiben is riadalmat keltenék el kell mondanom, hogy a Balaton semmiképpen sem nevezhető nehézfémekkel veszélyesen szennyezett tónak. Azt is tudni kell, hogy a nehézfémek természetes eredetűen is jelen vannak pl. a kőzetekben. Így egy élővíz attól függően, hogy milyen kőzeten helyezkedik el, eleve egy természetes eredetű nehézfém-mennyiséget kap a kioldás által. Ez az un. geokémiai háttér része. Vannak pl. olyan svédországi tavak, melyek rendkívül magas higanytartalmú kőzeten fekszenek. Ezeknél betiltották a halak kifogását illetve fogyasztását. Az előzőekből következik, hogy ha egyes természetes vizek szennyezettségét össze akarjuk hasonlítani, ezt csak a geokémiai háttér ismeretében és annak korrekciójával tehetjük. Így vizsgálva a Balaton felső üledékrétegeiben kimutatható pl. az ólom-, a réz-, a cink- és a kadmiumfelhalmozódás is. Ezeknek forrása az intenzív partmenti közlekedés, a hajótestek algátlánító festéke (mely nagy arányban tartalmaz rezet), a kommunális szennyvizek, valamint a Balaton vízgyűjtő-területén folyó műtrágyázás. Mindez nem jelenti azt, hogy a szennyezés kritikus szintet ért volna el. A balatoni halak húsának nehézfém-szintje a legkritikusabb normáknak is megfelel. A magyar egészségügyi szabványnak csakúgy, mint a WHO által elfogadott limitnek. Meg kell

azonban jegyezni, hogy azoknak a fajoknak a húsában, melyek az üledékhez közelebbi életmódot folytatnak, nagyobb a nehézfémek szintje, mint pl. a csúcsragadozókéban. Ez ellentmond annak a korábbi feltételezésnek, hogy a nehézfémek a tápláléklánc mentén dúsulnak. Ezt a Balaton esetében csak a higanynál tudtuk kimutatni.

-Azt tehát megtudtuk, hogy a Balaton esetében nincs ok az aggodalomra. Mégis, milyen intézkedések történtek a tó környezetében, hogy a Japánban törtétekhez hasonló problémák ne fordulhassanak elő?

-Megtiltották a Balatonon a privát motorcsónakok használatát. A szennyvízbefolyás megszűnt, közvetlenül még tisztított szennyvíz sem jut a tóba, hanem a kiépített körcsatornán át a Sióba távozik. Ezek az intézkedések elsősorban nem a nehézfém-szennyezettség miatt történtek, de e szempontból is rendkívül hasznosak.

Vörös Kati

Garé területén mintegy 62 000 hordó áll, tele az egészségre káros ismeretlen tartalmú vegyi hulladékkal. A hordók megsemmisítésére a tulajdonos – önző módon – csak a profitorientált égetőmű felépítését támogatja. Ennek megvalósítása **HOSSZÚ IDŐRE ÚJABB IDEŐZÖNLŐ SZENNYEZŐFORRÁST JELENT** a térségnek.

Miért tiltakozunk? Tiltakozunk az égetőmű térségünkben való felépítése ellen!

A lakosság azért **TILTAKOZIK**, mert:

- féltik a maguk, gyermekeik és valamennyiük egészségét;
- aggódnak természet adta környezetükért, annak tisztaságáért, szépségéért;
- veszélyeztetve látják mezőgazdasági terményeiket;
- tartanak attól, hogy a szennyezőn helyrehozhatatlanul befolyásolja megyénk eddigi jelentős idegenforgalmát;
- elriasztja a pihenni, gyógyulni vágyó embert, érkezzen az a világ bármely tájáról.
- tart attól, hogy a 62 000 hordó elégetése után – az égetőmű ellátására – újabb veszélyes hulladék kerül a térségbe.

HA FELÉPÜL A „MŰ”, MINDANNYIUNK EGÉSZSÉGE ÉS JÖVŐJE VESZÉLYBE KERÜL.

Miért tiltakozunk?

- Azért, mert évente ideszállítanak 17 000 tonna veszélyes hulladékot 25 éven keresztül.
- Azért, mert az elégetett mennyiség 50%-a, évi 8500 tonna veszélyes hulladéknak számító salak, örökre a térségben marad.
- Azért is, mert, a hiteles információk alapján, a Dorogi Hulladékégető Kft. vállalja a Garéban tárolt veszélyes vegyi hulladék elégetését.

NEM AKARJUK az égetőmű felépítését, további veszélyes hulladék beszállítását Pécsen keresztül és az égetés során keletkező salak tárolását.

A VARANGY ÉS A ZENÉSZ

GONDOLATOK EGY ÚJ PEDAGÓGIAI RENDSZERRŐL

Az interjú 1995. december 17-én készült Lantos Gáborral, a Hélix oktatási-nevelési rendszer kidolgozójával Drávafokon, az Ormánság Szabadiskola által szervezett továbbképzésen.

ESZR: Ha jól tudom, nagyon sok idő eltelt már azóta, hogy elkezdted egy komplex képzési rendszer kidolgozását, ami a Hélix nevet kapta. Itt Drávafokon öt nap is kevés volt arra, hogy bemutasd - ráadásul nem is a teljesség igényével - ezt a gondolatok és pedagógiai tervet. Mégis, hogyan tudnád röviden összefoglalni a Hélix képzési rendszer lényegét?

L.R.: Elég nehéz röviden összefoglalni, mert szükségszerűen belefullad a közhelyekbe, mint minden rövidség, de azért kísérletet tehetünk rá. A lényege tulajdonképpen az, hogyha körülnézünk a világban, közelebbi, távolabbi környezetünkben, akár emberi, akár természeti környezetünkről van szó, nagyon sok problémát, nagyon sok bajt, minket vagy a környezetünket veszélyeztető tényezőt látunk. Nyilván az erre érzékeny emberekben elindul egyfajta készlettel arra, hogy ezeken a problémákon megpróbáljon valamilyen módon segíteni. Szakmai végzettségemnek és érdeklődési körömnek megfelelően abban az irányban indultam el, hogy egy pedagógiai rendszer igyekeztem és igyekszem kidolgozni, és természetesen a munkatársak figyelmét is igénybe venném, ha még többen lennének. A rendszernek tulajdonképpen az a lényege, hogy nagyon fontos, hogy egy képzésben, pedagógiai rendszerben legyen a pedagógus háta mögött egy gondolati rendszer, amihez viszonyítani tudja a mindennapi tevékenység akár legapróbb problémáját is. Megkíséreljük, hogy egy ilyen rendszert dolgozzunk ki, amit úgy tekinthetünk, mint egy alternatív rendszert a sok mellett. Csak a gyakorlat mutathatja meg, hogy ez a rendszer valóban jó, működésképes, elterjedésre alkalmas vagy pedig nem. Az általunk képviselt rendszer elsősorban az általános evolúció elméletére épül. Ezzel áll összefüggésben az egész pedagógiai rendszer Hélix elnevezése is, ugyanis az evolúció modelljét a csavarvonallal, görög szóval a hélixszel tudjuk legegyszerűbben ábrázolni. Ebből az egészen mély elméleti háttérből igyekszünk aztán levezetni a mindennapi pedagógiai gyakorlat számára a szempontokat és tennivalókat. Ezek aztán kiterjednek elsősorban etikai, tartalmi, módszertani kérdésekre, de végülis bármilyen problémára, ami a pedagógiai élet során előkerülhet.

ESZR: Biológus diplomával a kezdetben magad is gyakorló pedagógus voltál. Az ún. hagyományos illetve különböző reformpedagógiák ismeretében miért tartottad szükségesnek egy, valamiben más pedagógiai rendszer kidolgozását?

L.G.: Én megfordítanám ezt a kérdést, hogyha az egész rendszer kialakulásának folyamatát nézem. Nem tartottam szükségesnek ezt a rendszert kidolgozni, hanem egyszerűen irritáltak az emberek közötti, valamint az emberek és környezetük közötti problémák egyoldalról, másoldalról viszont érdekelt az evolúció problémája. Miközben mindkettővel valamilyen szinten foglalkoztam, illetve próbáltam valamilyen megoldást keresni, egyszerűen csak a két probléma valahol szinte véletlenül találkozott, és attól kezdve kialakult egy rendszer, amit azóta tudatosan igyekszem tovább vinni.

ESZR: Az elméletből nyilván csak akkor válhat gyakorlat, hogyha azt intézményes keretek között ki is lehet próbálni. Jelenleg milyen lehetőségét látod egy önálló iskola létrehozásának?

L. G. Ezt két részre kell bontani: az egyik a jelenlegi konkrét állapot, amikor elég kevés lehetőséget látom annak, hogy ténylegesen megvalósítható ez, és azért kevés a lehetőség, mert ahhoz, hogy az általam képviselt rendszer normálisan működhessen, ahhoz egy teljes intézménynek ilyen szemléletű alapokon kell nyugodnia. Ez viszont elég nehezen oldható meg, ugyan kisebb-nagyobb hatásokkal kísérleteket teszek és teszünk arra, hogy ez a szemlélet bekerüljön más iskolák munkájába, tevékenységébe, de hosszú távon az lenne az ideális, ha egy teljesen önálló iskolát tudnánk létrehozni. Részben ennek érdekében hoztuk létre a Hélix Alapítványt is ami szorosan összefügg ezzel a pedagógiai szemlélettel és rendszerrel, de a jelenlegi magyarországi pénzügyi állapotok tükrében minden meglehetősen bizonytalannak tűnik. Csak határtalan optimizmussal lehet és érdemes ezzel a témával foglalkozni.

ESZR: Ha a legfontosabb jellemzőit, akár újdonságait ki kéne emelni ennek az általad elképzelt iskolának, milyen sajátosságokat említenél?

L.G.: Az egyik fontos irány az, hogy a hagyományos és alternatív rendszerekkel szemben itt a lexikális, a konkrét információkra vonatkozó tudás háttérbe kerül, és sokkal nagyobb súlyt helyezünk arra, hogy a gondolkodásmód, a gondolkodás rendszere változzon meg, és ennek következtében az információszerzés- és kezelési technikája alakuljon ki minden egyes személyben. Ez egyrészt sokkal nagyobb szabadságot ad a kezébe mindenkinek aki ilyenfajta képzési rendszerben nevelkedik, de ugyanakkor természetesen a szabadság mellett erősen hangsúlyozni kell a korlátait is, amelyek objektíve jelen vannak életünkben. Meg kell találnunk magában a pedagógiai folyamatban is és ennek révén mindenkinek a saját életében azokat a helyes arányokat, amelyek egyik oldalról a szabadságot biztosítják, másrészt viszont a korlátok elismerése és felismerése révén nem viszik el a szabadságot a szabadosság, parttalanság irányába.

ESZR: Te is említetted, előfordulhat, hogy ez az iskola nem valósulhat meg. Akkor viszont milyen lehetőségek vannak arra, hogy a rendszer bizonyos elemeit a magyar közoktatásba integrálják?

L.G.: Két vonalon próbálunk hatást gyakorolni: az egyik irány, hogy oktatási segédanyagokat készítünk iskolák számára, amelyek - jellegükből adódóan - különböző mértékben tartalmazzák az általunk képviselt szemlélet egyes elemeit. Ily módon úgy mond "csöpögtető" módszerrel tudjuk bevinni szemléletünket más iskolák munkájába. Ugyanakkor ez persze problémát is jelent, mert viszonylag kevés visszajelzést kaphatunk ennek hatékonyságáról és hatásossága is eleve viszonylag mérsékelt. A másik irány pedig az, hogy továbbképzéseken közvetlenül a tanárokkal beszélgetünk, ismertetjük az álláspontokat és magát a teljes rendszert is. Reméljük, hogy időnként sikerül egy-két gondolkodást a megfelelő irányba megváltoztatni.

ESZR: Milyen konkrét lépések történtek ez irányban?

L.G.: Szervezett formában túlzottan sok lépés még nem történt, de nagyon sok négy vagy néhány szem közti beszélgetés során próbáltuk terjeszteni ezeket a szemléleti elemeket, amelyek alapján felépül a mi rendszerünk. Szervezett formában most első alkalommal az Ormánság Alapítvány szervezésében Drávafokon, a Fodor Kúriában volt egy ötnapos megbeszélésünk, amelyet ha nagyon röviden össze akarok foglalni, eredményes volt.

ESZR: Nemrégiben létrejött egy alapítvány. Aki esetleg érdeklődik a téma iránt, hogyan tudna segíteni a Hélix Alapítványnak, hogyan tudna bekapcsolódni a tényleges munkába?

L.G.: Az alapítványnak nagyon sokféle segítségre van szüksége. Egészen fiatal alapítvány, és a pénzügyi gondoktól kezdve a munkatársak csekély számáig mindenütt van szükség segítségre., tehát ha vakaki először csak tájékozódni akar a Hélix Alapítványról, akkor ebben is szívesen rendelkezésére állunk, és amennyiben a tájékozódás után úgy gondolja, hogy szívesen támogatná a saját lehetőségei szerint, a pénzbeli segítség is jól jönne, de nem kevésbé fontosak a szakmai együttműködés formájában megnyilvánuló támogatások is. ezen kívül rendszerünknek bizonyos korlátozott lehetőségek közötti gyakorlati kipróbálására vonatkozó kísérletek is sokat segítenének.

Az interjú óta az Ex-szubjektív Rádióban kéthetente kedden, 21 h-tól hallható Lantos Gábor sorozata a Hélix képzési rendszerről az Ökomackó-ban. Ugyancsak azóta megalakult a Hélix - klub, amely körülbelül havonta, a Nevelők Házában tartja összejöveteleit. A pontos dátumot a Esti Pécs-ben találhatják meg az érdeklődők.

SZinger Veronika

DE MI A SZABADSÁG?

Azt állítjuk, hogy baj van az iskolával, a pedagógiai szemlélettel. Többek között azért, mert szűk korlátok közé szorítja a szubjektumot: uniformizál. Ez nem más, mint a szabadság megsértése. De mi a szabadság? Egyes alternatív pedagógiák (például Waldorf-, Montessori-iskola és mások - nem mindig az eredeti koncepcióval van baj, gyakran csak a gyakorlatba befurakodott félreértésekkel) meg kívánják adni a pedagógiában is a szabadságot. Azonban itt is baj van. Baj van, mert összemosisodik a szabadság a szabadossággal. A Hélix Képzési rendszer is meg kívánja adni, sőt, ez egyik alapproblémája. Úgy gondoljuk, hogy az ember és környezete közötti harmonikus illeszkedés csak egy szabad társadalomban valósulhat meg, de egyáltalán nem mindegy, hogy mit értünk szabadság alatt.

A szabadság fogalmának az értelmezési tartománya az éntudattal rendelkező, ebből következően gondolkodásra képes: célképzettel rendelkező, az összefüggések fölismerésére, a környezet tudati leképezésére képes rendszerekre terjed ki, vagyis (földi viszonylatban) az emberre. Ezt tekinthetjük a szabadság első attribútumának.

Minden dolog: az elektron, az inga, a cukormolekula, az ember, a gondolat és minden más közös és a létezésükre vonatkozóan valószínűleg az egyetlen közös tulajdonsága egyfajta egyensúlyi állapotra, az ideális szimmetriára való törekvés.

Ideális szimmetria alatt az elméleti, abszolút pontosságú, minden szimmetriatípust magában integráló általános szimmetriát értjük. Ideális szimmetria a szimmetrikusságnak az a határeset, amely csak elvben létezik - szerencsére. Szerencsére, mert ha valóban is kialakulhatna, az egyenlő lenne egyszerűen az abszolút szimmetriátalansággal, a szimmetrikusság értelmetlenségével, értelmezhetetlenségével; másrészt ha ilyen ténylegesen létezne, akkor nem állna módunkban élvezni a Nap melegét, a virágok szín pompáját, a szerelmet, a földrengések és a háborúk "áldásait". Nem állna módunkban, mert az Univerzum "befagyyna" egy teljesen homotrop állapotban, amelyben nem lenne a Nap, nem lennének virágok és szerelem, de nem lennének földrengések, háborúk - és nem lennének mi, emberek sem. A dolgok ideális szimmetriára való törekvése analóg a szűkebb értelmezési tartománnyal rendelkező II. termodinamikai főtétel (entrópia) reciprokával, illetve párhuzamos az információtartalom, komplexitás növekedésével, amely egyben a II. főtétel ellentételezése is.

Ezt a "törekvést" azonban nem szabad valamiféle tudatos szándékként, vagy Isten által a dolgokba lehelte lélek, lélekszerűség működéséként értelmeznünk. Ez a törekvés alatt azt értjük, hogy (1) a dolgoknak van egy limitált információbefogadó kapacitásuk és a dolog sajátosságaival összhangban álló információk egy, az egyedi sajátosságokat tükröző információszerkezetet képeznek; (2) a dolgoknak környezetükkel való folytonos kölcsönhatásaiban információtartalmuk változik, információk adódnak át mindkét irányban a kölcsönható felek között; (3) egyik oldalról a beáramló információ mennyiség és -minőség, illetve a másik oldalról az információbefogadó kapacitás és az információszerkezet között feszültségek keletkeznek; (4) az a folyamat, amit mi "ideális szimmetriára való törekvésésként" nevezünk meg, valójában a dolgok információtartalmában keletkezett feszültségek levezetése, levezetődése.

A dolgok tényleges működésében másfelől azt is láthatjuk, hogy a dolgok mint egyedi jelenségek - a sokkal több elemből való fölépülés értelmében - a náluk sokkal összetettebb környezetükkel való kölcsönhatásaikban válnak létezővé. A környezet és az adott egyedi dolog összetettségében mutatkozó, sok nagyságrendbeli különbözőségből, az aránytalan összevetésből adódóan a környezet mindig aszimmetrikusan, vagy legalábbis aszimmetrikus elemeket tartalmazóan: disszimmetrikusan (kaotikusan) viselkedik. (Az egyedi dologgal mint rendszerrel szemben a környezet csak *halmazként* jelenik meg.) Ez az aszimmetria az, ami állandóan az ideális szimmetria ellen hat. Az aszimmetria és az ideális szimmetria kölcsönhatása - most már elvonatkoztatva az egyedi dolgoktól - a legáltalánosabb értelemben vett mozgás oka, pontosabban ez maga a mozgás.

Az aránytalanság az egyedi dolog és a környezete között abból is keletkezik, hogy míg az előbbi egy vagy néhány evolúciós szint szerinti törvények által meghatározott, addig a környezete sokkal több, többnyire minden evolúciós szintben működő törvények összességével hat.

Az eddigiek alapján azt mondhatnánk, hogy a szabadság az ideális szimmetrikusságra való törekvés akadálytalanságát jelenti. Láthatjuk azonban, hogy ez a törekvés eleve akadályozott, és hogy ha esetleg mégis lehetséges lenne elérni az ideális szimmetrikus állapotot, azzal a szabadság alapkövetelménye, az egyedi létezés válna lehetetlenné. Vagyis a szabadság ilyen fajta értelmezése, definiálása, egy oldalról parttalanságot,

kezelhetlenséget eredményezne; más oldalról éppen magát a szabadságot sértené meg a létezés megszüntetésével. Ezt a szabadságértelmezést nevezhetjük *szabadosságnak*, amely immanensen ellentmondásos. Tehát a *szabadság* valami más. Nem látszik más lehetőség a szabadság ellentmondásmentes értelmezésére, mint az, hogy a definíció további két *attribútumaként* a következőket fogadjuk el: (1) a szabadság előfeltétele a *tartós létezés*, (2) a szabadság az ember (éntudattal rendelkező rendszer) önmérsékletének akadálytalansága, másként fogalmazva *korlátainak felismerése* és elismerése. Ezzel szemben a szabadosság az önkielégítés akadálytalanságát és gyakran a tartós vagy egyáltalán a létezés mint követelmény figyelmen kívül hagyását, esetleg tagadását jelenti. Mint később látni fogjuk, a szabadosság tartósabb megvalósítása csak mások szabadságának korlátozása útján lehetséges. A szabadságértelmezésnek, a szabadság és a szabadosság megkülönböztetésének ez a módja is evolúciós folyamat eredménye. Ennek a folyamatnak a fölgyorsított és leegyszerűsített formája lejátszódik a személyiség egyedfejlődésében is: "[...] életünk pályája a csecsemőkorból a *teljes függőség* állapotával kezdődik; ifjúkorban a viszonylagos függetlenségig jutunk el; felnőttkorban pedig kivívjuk a *szociális felelősség* állapotát." A probléma csak az, hogy *G. W. Allport* mondta kissé idealizált, illetve a szociális felelősség állapota nála túl távan, sok "megengedéssel" értelmezett. Úgy tűnik, hogy a teljes emberiséget tekintve még csak az "ifjúkor" szintjén állunk, a szociális felelősség, illetve általában a felelősség (amely lényegi alkotója szabadságértelmezésünknek) még csak nyomokban található meg.

Miért nem értelmezhető a szabadság az éntudattal nem rendelkező rendszerek körében? Az általunk ismert nem-emberi (éntudattal nem rendelkező) rendszerek mindegyike, az elemi részecskéktől az állatokig, csak "sodrónak" az őket érő hatások szorításában, vagyis kényszermozgásokat végeznek. Ezek a kényszermozgások, a sodródás szakadatlan, a dolog és a környezet közötti folytonos kölcsönhatásokból adódik. A kölcsönhatások egy egymásba fonódó, egymásban egységgé oldódó akció-reakció láncolatban nyilvánulnak meg. Ebben az akció-reakció kapcsolatban igen szigorú szabályok, törvények által megszabott pályakon játszódnak csak le az egyedi rendszerek viselkedése. A dolgok a természeti törvények elszelvedői, magukra a törvényekre semmiféle hatással nem lehetnek. Ezt az állapotot nem nevezhetjük szabadságnak. Az a szólás, hogy "szabad mint a madár", csak azt tükrözi, hogy a mindennapi életben sokszor nem keressük a dolgok lényegét, meglegszünk a látszattal. A madár látszólagos szabad mozgását, mozgásának pályáját, dinamikai paramétereit szigorú, kényszerítő (genetikai, élettani, etológiai stb.) szabályok határozzák meg. Amikor a magokat csipegető tengelic folszáll a kóróról, korántsem azért teszi, mert föl *akart* szállni, mert megunt a csipegetést, hanem azért, mert a genetikai, élettani, etológiai stb. meghatározottsága felszállásra *kényszerítette*. Ugyanez a helyzet akkor is, amikor a fecskék Európából Afrikába repülnek áttelelni. Milyen jó nekik, milyen szabadok! - mondhatnánk. A fecskék számára azonban ez nem szempont, nekik vonulniuk *kell*, ha itt az ideje. A fogságban tartott madarak, ha meg is kapnak minden jót, tehát emberi szemmel, gondolkodással semmi okuk sem lenne a sok veszéllyel járó vándorútra kelni, mégis, ha eljött az ideje, mennének, csak a rácsok tartják vissza őket... Ez nem szabadság - a szabadon élőké sem. Az, hogy az elemi részecské, a molekulák, a növények, az állatok körében nem értelmezhető a szabadság, arra vezethető vissza, hogy ők egy és osztatlan világban léteznek, élnek, amelyben nem különül el a tölem függetlenül létező, objektív világ és annak rajtam keresztül, az én közvetítéssel létrejövő képe: a szubjektív világ; vagyis számukra nem létezik az a kettős, duális aspektusú világ, amely az ember számára igen. A szabadság pedig valahol itt, a kettős világ két aspektusa közötti "résben" keresendő.

Az előbbiek alapján egyből előtérbe kerül a kérdés és a kérdés: vajon az ember nem kényszermozgásokat végez-e létezése folyamán? Az ő viselkedését nem a természeti és (nála már) társadalmi, kulturális törvények kényszerítő ereje határozza-e meg? A válaszunk nem lehet igen, vagy nem. Észre kell vennünk, hogy az ember számára - éntudata révén - a világ már kettősségként, dualitásként jelenik meg. A duális világunk számunkra, a szabadság szempontjából az a jelentősége, hogy bár az objektív világban valójában minden determinált, minden elvileg meghatározott kényszerpályán létezik az embert is beleértve. Ezeknek a kényszerpályáknak a világ szubjektív aspektusában jelentős részük "eliminálódik", felderítetlen marad, olyannak tűnik, mintha nem létezne. Ezeknek az eliminálódott kényszerpályáknak a vonzáskörzetét érezzük mi szabadságnak. Másként fogalmazva, ezeknek az eliminálódott kényszerpályáknak, embertől független módon nem létezik olyan, hogy szabadság, mi létezésünk bizonyos megnyilvánulásait mégis mint szabadságot (indetermináltságot) vagy annak korlátozását éljük meg. Az emberi tudatban megjelenő szabadságérzet, ha mint általános jelenség nem is létezik, mint pszichikai jelenség az ember számára kétségtelenül megvan, tényleges létező. Már csak azért is, mert az emberi pszichikumok kölcsönhatásainak termékeiként keletkezett kultúra egyik alapvető alkotójának, az etikának meghatározó jelensége, fogalma. Mindennapi példára leegyszerűsítve ez a dualitás jelentkezik akkor, amikor - éhes lévén - elem tesznek egy adag pirított sáskát és egy darab kenyert, hogy válasszak. Tudom, hogy a

sáska ehető, bizonyos kulturális háttér esetén értékes csemege. Azt is tudom, hogy sokkal táplálóbb, mint az üres kenyér. Mégis a kenyeret fogom választani, mert - ez esetben a kultúra által - determinált személyiségem számára undorító a sáska. Ez a választás számomra mint szabadságom egy megnyilvánulása fog megjelenni, pedig valójában ez a kényszercselekvésem alig különbözik attól, amikor nincs választási lehetőségem, csak sáskát kapok enni.

A duális világ alatt nem szabad egy statikus kettőszottságot értenünk. Ez egy dinamikus, relatív, "illékony" dualitás, amely csak az emberrel összefüggésben létezik, az ember halálával eltűnik, elillan. (Más kérdés, hogy a kultúra, az ember szimbólumrendszere, az általános evolúció szimboliztikus szintje bizonyos értelemben már rögzíti ezt a dualitást.) Egészen másként értendő, mint a vallásos világképek dualitása. Nem kettő választottságot, hanem fejlődési folyamatot, evolúciót jelent, annak két különböző, egymásból áttételeken át következő stádiumának meghatározott körülmények között való találkozását, kölcsönhatását.

A világ dualitása - az ember számára, és nem abszolút értelemben -, a szabadság problematikája szükségszerűség, és nem véletlen, hogy éppen az emberrel összefüggésben jelenik meg. Az általános evolúciót tanulmányozva láthatjuk, hogy a világ (mint totalitás) törvényei az emberi tudat, az emberi kultúra közvetítésével új értelmet nyernek, olyan dolgok létrehozására válnak alkalmassá, amelyeket a emberi kultúra közvetítése nélkül nem tehettek volna. Ez nyilvánvalóan akkor lehetséges, ha a természeti törvények a kultúra szimbólumrendszerében nem eredeti mivoltuk "egy az egyhez" leképezéseként, hanem új minőségként jelennek meg. A biológiai és a szimboliztikus evolúciós szint határán lévő, azokat kultúrája révén összekötő ember már nemcsak elszelvedője a természeti törvényeknek, hanem aktív részese is működésüknek.

A szabadság alapjaihoz más irányból, de ugyancsak az általános evolúción alapuló gondolatmenettel is eljuthatunk. Az általános evolúció szerkezetét az evolválódó rendszerek információtartalmának és az általa indukált információmintázatnak, azaz komplexitásának a növekedésére vezethetjük vissza. Az információtartalom növekedése az adott rendszer információkapacitásának határáig lehetséges anélkül, hogy a rendszer lényege, a rendszer kölcsönhatásaiban való viselkedését meghatározó törvények megváltoznának. Az információtartalom a kölcsönhatásokban általában folytonosan növekszik. Az információkapacitást meghaladó információtartalom a rendszer lényegének megváltozását, új minőséget, működésében új törvények megjelenését vonja maga után. E folyamat eredményeképpen az evolúció és maga a világ is színtezett, hierarchikus felépítésű. A szintek evolúciós periódusokba csoportosulnak. A szabadság megfelelő értelmezéséhez szükséges e színtezetttség felismerése. Az egyes szintekre más-más típusú rendszerek és más-más törvények, mechanizmusok szerinti kölcsönhatások érvényesek. A hierarchia két szintjének (egy perióduson belül) összehasonlításában azt láthatjuk, hogy a magasabb (komplexebb) rendszer számára a saját szintjének törvényei mellett az alacsonyabb szintek törvényei is meghatározóak (például az ember létezése nem függetleníthető a fizikai és kémiai törvényektől), noha azok a specifikus, egyedi jegyei a rendszernek, amelyek alapján egy adott evolúciós szintbe tartozik, és amelyet megkülönböztetnek más rendszerektől, csak az adott szintre érvényes törvények, mechanizmusok által meghatározottak. Egyáltalán a szabadság lehetőségének felmerülése csak az evolúciós szintek határfelületein elhelyezkedő rendszerek esetében látszik megalapozottnak. Ezek a határfelületeken lévő rendszerek - amelyek kapcsolatot létesítenek a két szint között - bizonyos ambivalenciával rendelkeznek: saját szintjük törvényei által meghatározott sajátosságait bizonyos mértékig felülírják a már a következő szintre jellemző törvények, szabályok. Beszélhetünk ilyen ambivalenciáról az ember esetében, de hasonló viszonylaton alapuló ambivalenciával rendelkeznek azok a makromolekulák is, amelyek a kémiai és a biológiai szint határán láthatók. A szinthatárokon új minőségű rendszerek szerveződnek, amelyeknek alrendszerivé válnak a korábbi rendszerek. Az alrendszer mint egy nagyobb és új minőséget hordozó rendszer részei bizonyos, a saját szintjük törvényei szabta korlátokon túli létezési formákra is képesek válnak. Így például a kémiai szint makromolekulái a chemoton [Gánti Tibor] és majd a fejlettebb élő rendszerek alrendszeriként stabilitásukat sokkal változatosabb környezeti viszonyok között megőrzik, olyan reakciókban is részt vehetnek, amelyek egyébként nem vagy nagyon kis valószínűséggel, vagy nagyon lassan játszódhatnának le. A két evolúciós szint által meghatározott ambivalenciából nem következik szükségszerűen a szabadság lehetősége, de ez az ambivalencia elengedhetetlen előfeltétele a szabadságnak. Ahhoz, hogy az ambivalenciából szabadság is legyen, egy összetettebb határfelületre van szükség, amely nemcsak két szint, hanem egyben két evolúciós periódus között helyezkedik el. (A periódushatárokon a világ törvényei "újrafogalmazódnak".) Ilyen helyzetben az általunk jelenleg ismert rendszerek közül egyedül az ember van. Az embert magába foglaló nagyobb, új (már nem biológiai) minőséget hordozó rendszer a kultúra, amely nélkül az ember minősége semmivel sem lenne több, csak kisebb-nagyobb mértékben más, mint egy gorilláé, egy kutyaé vagy egy poloskáé*.

A szabadság veszélyei részben éppen abban rejlenek, hogy az ember evolúciós helyzeténél fogva "kezébe vehette" a világ törvényeit, azokkal szimbólumrendszere segítségével manipulálni képes. Látnunk kell azonban azt is, hogy az ember számára duálisá vált világ egyben azt is jelenti, hogy nagyon sok - elvileg végtelen sok - információ áramlik be az emberi szimbólumrendszerekbe, a kultúrába. A kultúra - mint az emberi agyak tömegére épülő új evolúciós szint minimálrendszere - fejlődése révén képes ennek a nagy mennyiségű információnak a befogadására, az egyes ember azonban - mint egy alacsonyabb evolúciós szintű, kevésbé komplex rendszer - már nem. Az egyes ember a maga ideális szimmetrikussága felé törekszik, amit a mindennapok nyelvén boldogságnak, örömmek, kellemes érzésnek stb. nevezünk. Mivel az egyes ember számára az információk nagy tömege már áttekinthetelenné, kezelhetelenné vált, a rendelkezésére álló információkból csak egyes részhalmazokat emel ki a maga számára, és azok válnak létező, a boldogság felé való törekvése meghatározóivá. Hogy melyek azok az információhalmazok: szimbólumok, szimbólumrendszerek, amelyeket a maga számára kiválaszt (ez nem feltétlenül tudatos választás!), az főleg kulturális (kisebb részt biológiai, pszichológiai) determináltságán alapul. Az egyes emberek számára rendelkezésre álló információhalmazok, szimbólumok sokasága között azonban vannak olyanok, amelyek összhangban állnak az emberi léttel, és vannak, amelyek nem. Ez éppen az ember manipulációs képességéből eredően van így. A rendelkezésére álló vagy az általa kiválasztott információkból mint elemekből szerkeszti meg a szimbólumokat, amelyek így az embertől független lehetnek racionális vagy irracionális szimbólumok. Elvileg mindkettő választható és ezek megint a szabadság-szabadság dilemmájához vezetnek. A szabadság az általános és tartós emberi létet "fogadja el" prioritásként, a szabadság az egyéni és pillanatnyi létnek mint prioritásnak felel meg, amely viszont szükségszerűen ellentmond az előbbinek és mindig csak félmegoldásokat jelent. Miért? Néhány szélsőséges, de emiatt egyértelmű példán keresztül válaszolhatunk erre.

A munka tagadása kellemes helyzetet hozhat - egy ideig. Csakhogy az egyes embernek is szüksége van élelemre, ruhára és másokra. Ezekhez csak úgy juthat, ha valamilyen módon másoktól szerzi (ez önmagában is munka), akik dolgoznak, vagy ha maga állítja elő, gyűjti, guberálja - ez is munka. Más oldalról, ha mindenki így gondolná, rövidesen kifogyának a készletek, és megindulna az ember kihalása, vagy ami valószínűbb: a sok guberáló, gyűjtögető közti rivalizálás, a szűkös források minél jobb kihasználása és az eltérő körülmények miatt újra megjelenének a különböző eszközök, a munkamegosztás, végül a szervezett munka, amely tagadásából indultunk.

A szexuális szabadság: a szexualitás teljes spontaneitása, a kétségtelenül egyéni terhekkel, lemondásokkal járó gyereknevelés kiiktatása egyéni életünkéből, a homoszexualitás lényegében közvetve vagy közvetlenül az ember szaporodását tagadó szabadság. Mivel a szexualitás nem tartozik az egyéni létfeltételek közé, az egyéni szabadság jobban megvalósítható, a szabados egyén emberi környezetének toleranciája szab csak határokat. Ugyanakkor látnunk kell azt is, hogy ebből az alapállásból két irányba lehet továbblépni: (1) az emberiség fokozatosan kipusztul, mert a szabadság révén szerzett kényelem és kellemes állapotok egyre több embert fognak magukhoz vonzani és egyben elvonni a "normális" szexualitástól, amelynek egyik velejárója a gyereknevelés is. (2) Az ilyen fajta szabadság (akárcsak a munka tagadása) bizonyos feladatokat - a kényelmetleneket, kellemetleneket - a többi emberre hárítja. A kérdés tehát az, hogy a szaporodás terheit meddig hajlandók átvállalni mások.

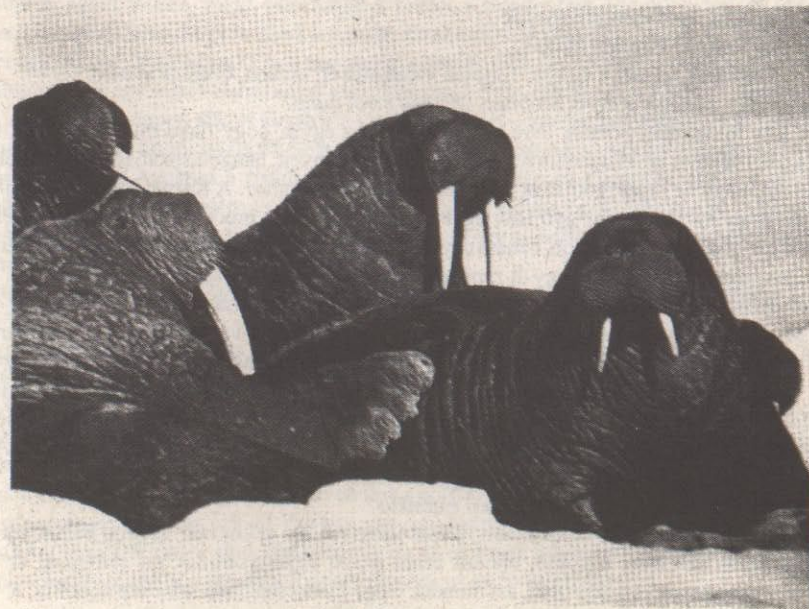
A kábítószer, alkohol és más közérzet javító megoldások alkalmazása különböző indítástól többnyire szintén a kellemetlenségek, kényelmetlenségek megkerülését, a problémák megoldása feladatának másokra való áthárítását jelenti. Ugyanakkor valójában csak látszatmegoldás, hiszen a szükséges anyagok (amelyek mások "józan" munkáját előfeltételezik) beszerzésének problémája, illetve az egyéni élet veszélyeztetése éppen a szabadság csorbítását vonja maga után.

Mind ezt kiterjeszthetjük az ember és környezete közötti viszony problémakörére is. Az Univerzumban minden dolognak megvan a maga sajátosságainak megfelelő, más dolgokkal összefüggő rendszerbeli szerepe. Az ember létezése magában hordozza a szabadság lehetőségét (evolúciós léptékben rövid távon), abban az értelemben, hogy szimbólumrendszere és annak materializálódott formái mint eszközök segítségével saját ideális szimmetriára való törekvését más dolgok rendszerbeli szerepének korlátozása révén fokozhatja. Az ilyen fajta viselkedés azonban egyrészt csak saját szimmetriára való törekvése más vonatkozásainak rovására történhet. Ez ellentmondásosság (akárcsak a munka tagadásával kapcsolatos példánknál). Másrészt viszont az érintett dolgok toleranciájának, tűrőképességének határáig lehetséges. Azon túl - a kétoldali súlyos arányeltolódások, szimmetriavesztések, a források beszűkülése miatt - szükségszerűen visszavezet az arányok újbóli rendeződéséhez, illetve a másik irányban a szimmetriát megbontó rendszer önellentmondásából következő összeomlásához. Összességében a szabadság immánens ellentmondásosságáról megállapíthatjuk

a következőket: (1) az ember egyéni létezése (többek között biológiai okoknál fogva) csak az emberiség, a társadalom létezésén belül lehetséges (egy rendszer alrendszere sajátosságainak megfelelő módon való létezése csak a rendszer létezésével együtt lehetséges) - a szabadság ezt figyelmen kívül hagyja; (2) a szabadság az egyéni létezés közvetlenül is veszélyezteti; (3) a szabadság mindig csak mások szabadságának korlátozása révén valósulhat meg.

Megállapítottuk, hogy a valódi szabadság a létezés korlátainak fel- és elismerésén alapul. Kérdés, hogy melyek azok a korlátok, amelyeket fel "kell" ismerni. Konkrétan, tételesen ezek nem fogalmazhatók meg, mert a létezés aktuális situációi, az éppen rendelkezésünkre álló információk mennyisége és minősége függvényében ezek a korlátok mindig mások. A szabadság kritériumainak, azoknak a szempontoknak a megfogalmazására tehetünk kísérletet, amelyek minden situációban "vezérelvnek" minősülhetnek. Első kritériumként említhetjük, hogy viselkedésünkben keresni kell az egyéni és a társadalmi létezés közötti összhangot, egyensúlyközeli állapotot. A második kritérium az ember és a környezete közötti harmonikus illeszkedés keresése. Természetesen nem számíthatunk arra, hogy ezeknek a kritériumoknak minden ember "önként" megfelel, önállóan rájön ezek létére és fontosságára - nem is feladata, mint ahogy sokunknak nem feladata, hogy cipőt gyártson, zenét szerezzen... Itt jön a pedagógia szerepe. Ahogy a cipész átadja a cipőt annak, aki használni fogja, éppúgy kell a jó pedagógiának átadnia, az emberi gondolkodásba bele dolgoznia ezeket a kritériumokat (is). Természetesen nem elég csak megfogalmazni és megtanítani, hanem összefüggéseiből kell levezetni, érthetővé és elfogadhatóvá tenni

Lantos Gábor

...BARTÓK NEM IMÁDTA LE AZ ÉPDEEN AKKORI GERSHWIN KULTÚRÁT."

Tzortzoglou Georgious és Cziráku Sándor, Barbaro.

Balkáni etno - elemek, páratlan ritmusok és zenészek, fergetes színpadi show : ez a Barbaro.Pécssett-legutóbb a Rákban, április 5-én .Közel másfél órányi varázs ének után Georgious, azaz Jorgosz, a zenekar énekes és a gitármágus Cziráku mester beszélt a két Hajburgeresnek munkáról, leimádásról, gyarmatosításról — és még ennél is komolyabb dolgokról...

Hajburger: Mikorra várhatjuk a Barbaro harmadik albumának megjelenését ?

Jorgosz: Most elsősorban egy ókori görög szindarab- a Lüsizisztraté - zenéjének megírásával küzdünk, amely a Veszprémi Petőfi Színházban kerül bemutatásra. Az új lemez november-december tájékán jön ki.

HB: A darab zenéje mennyiben mutat azonosságot a Barbaro zenéjével?

Cziráku: Évekkel ezelőtt történt, hogy Siló Sándor, a rendező letévedt egy koncertünkre és meghallotta a " Barbaro-hangzást ". Azóta ennek a szindarabnak a kísérőzenéjét csak ezzel a hangzással tudja elképzelni! A munkával nem lesz sok gondom, mert én már öt évet dolgoztam színházban. Nem lesz idegen az ottani légkör...

HB: Létezik egy World Music válogatás-CD, melyen a Barbarónak is hallható egy felvétele...

Cziráku: Mi, mint ilyen kísérleti nyulak ,...

Jorgosz: Kelet-Európai kísérleti nyulak,...

Cziráku: ...kerültünk fel arra a CD-re. Teljesen váratlanul ért minket, örülünk is neki.

HB: Az új project-ed neve: Kárpát Möbiusz. Mit kell erről tudni?

Cziráku: Két dolog miatt hoztam létre az alakulatot. Az egyik, hogy fiatal muzsikusoknak tudjam átadni az eddigi zenészi tapasztalataimat, a kísérletek eredményeit: hangolásokat, tónus-szemléleteket, egyáltalán azt, hogy ne ragaszkodjanak a sémák, sablonok világához. A Kárpát Möbiusz másik célja, hogy olyan profi muzsikusokat gyűjtsék egybe, akikkel ne, egy precizen kiszámított, tökéletesen kicsiszolt show-t adok el a színpadon, hanem egy abszolút spontán, improvizatív műsort. Azt szeretném, ha ezek a zenészek teljesen lazán, egy új zenét álmodnának meg a színpadon.

HB: Parov Nikola, aki a Barbaro első albumán szerepelt, hova tűnt a zenekar életéből?

Jorgosz: Mielőtt erről beszélnék, még elmondanám a World Music-válogatással kapcsolatban, hogy erre a Multimédia segítségével kerültünk rá, ők küldték ki az anyagunkat. Nikoláról: ő egy kitűnő társunk volt, aki az első lemezen tökéletesen megfelelt, de ahogy mi szakítani kezdtünk a népdalfeldolgozásokkal és kialakítottuk az ugyan népzenei gyökerekből táplálkozó, ám teljesen saját Barbaro-zenét, Nikola már nem bizonyult partnernek. Kénytelenek voltunk tőle megválni. Azóta ő világenész lett, ez nagyon bejött neki, úgyhogy mindannyian jól jártunk.

HB: Hogy talált egymásra négy ilyen kitűnő muzsikus?

Jorgosz: Egy szilveszteri bulin találkoztam Herpai Sanyival, aki akkor már nagyon belefáradt a " V" Moto-Rock-ba és az ehhez hasonló, elavult zenét játszó együtteseibe. A mi zenénk, az akkori Gépfolklórra viszont nagyon rágerjedt, azt mondta, ő egy ilyen csapatban szívesen dobolna. A gitáros természetesen csak Czira (Cziráku Sándor - a szerk.) lehetett, az első basszusgitáros pedig Lengyelfi

Miklós lett a KFT-ből, aki régebről már jártas volt a műfajban. Ökrös Csaba is csatlakozott hozzánk az induláskor, de később lemorzsolódtak mind, akik nem tudtak továbbfejlődni az új szellemiséggel, amit ma képviselünk. Zsoldos Tomit akkor csaltuk át a Beatricéből a Barbaróba, mikor Lengyelfi kivált. Szerencsénkre a Beatricének akkor nem ment, Így lett Tomi a mi basszusgitárosunk. A mai felállás, a négyes, nyolc éve dolgozik együtt töretlenül.

HB: meg tudtok élni a zenélésből?

Jorgosz: Nagyon- nagyon nehezen. A klubok, amelyek meghívnak, nem tudnak senkit sem havonta felléptetni, annyira telítve van a szakma.

HB: Elég sokat beszéltek interjúkban, tévében egy bizonyos amerikai rock-dömpingről, ami állításokat szerint elárasztja az országot...

Jorgosz: Mi nem akarunk külföldi sztárzenekarok itthoni imitációja lenni : ez a Barbaro ideológiája ! Ahhoz, hogy zenészként egy igazi hangot szólaltassak meg, a saját gyökereimet kell felhasználnom. Az angolszász rockzenekarok is a saját gyökereikből táplálkoznak. De ott van például Carlos Santana, aki latin zenéből varázsolta meg saját hangzását vagy Bob Marley, aki a jamaicai-i zenéhez nyúlt vissza...

Cziráku : Egyébként örületes kötél tánc megtartani az értekeinket. Mondjuk ki őszintén: a "Hej páva, hej páva"-t játszani nem túl sikeres dolog. De ha már egyszer nálunk is megtörtént, hogy 15 évvel ezelőtt gitáron meg tudott szólalni egy magyar vagy egy balkáni népzene, akkor már nincs nagy baj. Bizonyos alapokat leraktunk ahhoz, hogy ne kelljen leborulnunk azon kultúrák előtt, amelyek most megsemmisítő módon törnek ránk. Gyarmatosítás van folyamatban! Először a kultúra szintjén próbálják az emberek agyát mosni, majd elárasztják a piacot a mindenféle árucikkkel és így tovább...

Jorgosz: Hozzá kell tenni, hogy magunk is ugyanezen az amerikai kultúrán nőttünk fel. Vannak zenekarok , akiket egyszerűen "leimádtunk" és a mai napig is hatnak ránk. De ahhoz tényleg a gyökereimből kell kiindulnom, hogy egy saját valamit adjak a közönségnek! Nem véletlen, hogy Bartók Amerikában járva nem " imádták le" az éppen akkori Gershwin - kultúrát. Kelet - európai hagyományokra építette zenéjét és így vált sikeressé! Ebből is látszik, hogy nincs igazuk azoknak, akik csak leimádnak egyfajta kultúrát és aztán leimitálják! Azoknak a fiataloknak, akik hangszerrel vesznek a kezükbe, csak azt ajánlom, hogy gondolkodjanak el azon, hogy mit szeretnének csinálni! Ha kiállnak a diszkóban egy épp divatos stílust elnyomni, azzal semmire nem fognak menni! Maximum egy pillanatra "leimádják" őket és utána úgy el lesznek felejtve, mint egy... fosás!!

HB: Mi a véleményetek a Deep Forest kirobbanó sikeréről, melyben Sebestyén Márta is szerepelt kapott?

Jorgosz: Már 12 éves kora óta ismerem. A Kassák Klubban is ott voltam , mikor a 60-as, 70-es évek fordulóján Sebőékkel lépett a színpadra. Ezek a franciák (a Deep Forest zenészei - a szerk.) rájöttek, hogy valami újat szeretnének összehozni, így elkezdtek Kelet- Európában nyúlkálni. Márti csodálatos hangját mintegy effekthangként használták fel, beleollózza a zenéjükbe csakúgy, mint akár egy cigány öregembernek a gyönyörű hangját. Ők azt sem tudták, hogy Márta miről énekel! Ráadásul egész Kelet-Európát alázzák meg azzal, hogy meg sem említik a dolgot! Ha csak zenében mérjük le a dolgokat, akkor is egy teljes megsemmisítés folyik! Van egy piac, ami beáramlik és elárasztja Kelet- Európát és mi ezt zabáljuk két kanállal! Én ez ellen tiltakozom!! Ha az emberek itthon ez ellen nem fognak tiltakozni a saját munkájukban, akkor a szarukat fogják megenni, ez az én véleményem!...

Hajburger (szerda 21-22 és szombat 20-21): Gróf Balázs + Makai Gábor

EF ZÁMBÓ HAPPY DEAD BAND

Helyszín: Szenes, Molnár Gábor Klub

-Szia Öcsi! az Ex-Szubjektív Rádiónak készítek interjút, kérlek mondj valamit erről az estéről!

-A mai este nagyon kellemes volt. Szerintem kitűnő hangulatban bonyolódott le. Számomra legalábbis így jelentkezett. Sikerült szerencsésen ideérnünk. Ez már önmagában egy hősi tett volt, mert nagyon bonyolult volt ez a Pécs városa nekünk. Abban bízunk, hogy hamarosan ismét meghívást kapunk ebbe a nagyszerű klubba.

-Igen azt tudjuk, hogy május 28-án ti fogjátok zárni itt a buli végét, mint ahogy ti kezdtétek. Mondj nekem kérlek arról egy pár szót, hogy mit szólnsz hozzá, hogy Molnár Gáborról kapta ez a klub a nevét?

-Én ennek nagyon örülök. Végre van egy intézmény, ami egy nagyszerű magyar dobosról van elnevezve. Hát ezt csak támogatni tudom.

-Ma este láttuk, hogy feLugosi Lacának volt egy spontán beugrása. Szerintem szenzációs volt, de szeretném, ha ezt te is megerősítenéd.

-Hát ez szinte természetes számba megy, hogyha egy adott pillanatban és egy adott hangulatban ér valakit valami, akkor megvalósítja önmagát. Itt pontosan ez történt. Szerencsére pont a mai napon, amikor mi itt játszottunk a Lacának volt egy kiállítás megnyitója a városban, és mivel itt tölti az éjszakát, ráért este és ájtött a bulinkra. A megfelelő hangulatban, a megfelelő gondolattal fellépett. Akkor öröm volt és valószínű, hogy kevesen fogják fel, hogy ez egy kuriózum volt. Kevesen érzik azt, hogy ez egy véletlen és egy soha vissza nem térő alkalom volt. Én magam is örültem annak a helyzetnek, mert tudom, hogy ritkaság, mivel a Laca már nagyon ritkán lép színpadra, már más vizeken evez.

-Köszönöm szépen Öcsi, de még hozzá kell tennem, hogy ez a mai este nagyon kiemelkedő volt és több mint kétszázan voltunk a Molnár Gábor klubban.

Szeles Irén

FENYVES MARCELL

Varázstörés

Molnár Mária pszichológus
asszonynak ajánlom

Letekint a Hold, a Baj-dal,
S fátylat fon a fák fölött.
Csigaházban hűny a hajnal
Kék és zöld halál között.

Kirke bűvös udvarában
Birka nyávog, bak nyérít,
Nagy-nagy összevisszaságban
Holt siratja éveit.

Három csillag éjszakázik,
Eltakarják arcukat -
Könnyeiktől ázik, ázik
Napkelet és napnyugat.

Ó! A Rózsa hercegének
Karja lila tulipán,
S faunarca van szegénynek:
Szomorú is szamarán.

Pompás páni jelmezében
Int az infámis király,
Manezsériája régen
Csak e jeladásra vár -

Ám a tündér szárnya lebben,
S szól az égi látomás:
"Fénylő lélek lelkesedjen;
Törj meg, törj meg rút varázs!"

CYNTHIA

(Impromptu)

I.

Zsuzsának

Cynthia, látod a csókok
Csöppnyi szivekre havaznak;
Meztelenül hívod álmod,
Fázol - az est betakargat.

Arcod az éj lugasában
Tündököl és tovatűnik -
Csend van, ezüst színű gyász van.
Hű szeretődöt elűzik.

Párosodol madarakkal:
Májusi szíved a lombok
Közt kivirágzik - aranszín
Toll a ruhád, tüneményes!

II.

(Liliommal álmodik)

Tébolyodott viharokkal
Csendesíti a világot.
Játszik. Alig hagy egy álmos
Kertet arany szamarakkal.

Mint Hécate, gyönyörében
Dőf le suta borjat,
Fürdik az éjszínű vérben.
Torka - ha gyilkol is - ásít.

Cynthia Káli leánya,
Szinte a Lamia párja:
Gyűlöli a teliholdat,
Élvezi, hogyha rikolthat. -

Nem! Csodaszép a virága,
És maga is liliummal
Álmodik olykor a drága,
Nagyszerű éj - liliummal!

Kis Gergely

Változások hajnala

Csillagok.
Égi jelek hírnökei
vágatnak át kába
agyam megriadt árnyai alatt,
szikraözönnel beborítva
az ösztön köbevésett termeit.

Az éjszaka csendes,
a hangok birodalma
kivülesik a távoli
villodzásba menekült,
fák ágain megbújt
hajnalok ércein.

Megtisztult a világ.
A sápadt fények
végső erejükkel
pusztító fáklyát
lobbantottak föl az ég
matt, szürke fátylán.

És az szétszakadt.
És a hangok hirtelen
robbantak rá a világra,
a hideg nedves levegő
izzó gömbökkel telt anyag.
Szél fújt harsogó harsonákon.
Az árnyékok megnyúltak,
a vonagló pászmák szédítő
gyorsasággal távolodtak
a porlepte világról.
És a Föld...
a Föld mozdulatlan maradt.

(1996)

Nyárutó

Alkony. Szikrázik a világ.
A halk csobbanás a tavon
lágy puha hullámokat vág
az eljövendő est ködébe.

Csend van és nyugalom. A nap
elbukott már messzi nyugaton,
erőre a fény hiánya kap
alábukva a földek ölébe.

Fény kezű Isten húz csíkot
az alkonyattól kéklő tájon,
a víz selymes tajtékat
vet ki a part kövére.

(1995)

Hugomnak

Képed az asztalomon. Gyönyörű
vagy, mint mindig, hajad
lágyan omlik el vállaid
kecses, kozmikus ívein.

Mosolyod ismerem, most épp
rám tekint a kép hidegéből.
szemed kékségében tűz
lobog, és maga az élet.

Az évek jöttek, lábuk
csosszant, és magukkal
hurcoltak téged. Elhallgatok,
de testvér...

úgy hiszem te is érzed.

(1993)

Székelyhidi Zsolt

Imád

Tévé elé ül. Nem üldös, vagy ülöng, meg üldögél. Mint aki előre kiszámított lépésekkel jut el a leülésig, a leülés elé. Járóban ennyi, nem jut többre. Veszünk bárkit. Veszünk hozzá tévét és lássuk meg, lássuk a. Vagy nézhetjük, a fontos mindig a rés. Hogy legyünk ott. Szóval veszünk valakit, meg hozzák a tévét és nézzük: mit látunk? Persze, hogy bekapcsolja. Bekapcsolja és a következő lépés, mintha te is tudnád, nem leül elé, nem. Hát mire való a ropi, meg a coca. Hörpint és rág, hörpint és rág, ehhez logika kell. Logikus lépés, előnyre tesz szert, kibontja és rág, hörpint, ez a dolgok menete. Szert tesz, mintha tudna és ekkor, mondom ekkor megy át a dolog ülésbe. Tévé elé, megvolnánk. A rés, ezt tartjuk mindig szem előtt, a tévé is megy, rág, hörpint és ül. Mondom ül. Itt az egy fontos kérdés. Hogy ül. Milyen testtartásban, vagy melyik lábán. Van a tévényomógomb. Hörpint és kapcsol, a tévé legérdekesebb része. Hogy ott van, mondom, legyünk résen, hogy van ott. Most figyelj. Bálvány! Erre nem jöhet rá csak úgy, nem is jön. Marad ott nem mozdul, mi pedig, mondom mi vagyunk a. Nagyon figyeljünk. A bálvány, elé vethetünk bárkit, imádni fog. A bálvány imádó. Itt nagyon kell. A bálvány szereti az elé ülést? Vajon ő szeretne elé ülni. Vagy a vülést, szert tartana egy vülésre. Ez a lényeg. Ez a lény. Hogy a tévé magamutogató. Bálvány, mintha mutogatna, bárki meg hörpint, cocázik, mutat. A résen nem csak úgy. Mi mögé látunk. Tudjuk, mi van. Mi nem ülünk le, de legalábbis azt tudjuk, mutatunk. Mi mögé. A tévé. Elé ül bárki, hörpint és rág, mint szódás a lovát, szemmel ver. (Nem tartozik ide másvalaki: Szemmelversz Ignác?) Hörpint, kapcsol, ragadjunk ki egy pillanatot. Veri a szemével a bálványt, az meg bálványozódik egyre jobban, mint a gépgyárból naponta sok száz tévé jön ki. Itt a megoldás. Kérdés. Itt a? Hogy mindenki tévé lenne, vagy mindenki valaki, vagy mindenki bálvány, esetleg vagy te! A kérdés. Erre nem jöhet csak úgy, nem is. Elé ül és marad, mint a. Kép. Ezen az oldalon még nem jöttünk rá. Hogy a tévé kép. Mozog, ezért igazán: bálvány. Képes, rájönni annyi, mint a diavetítőt falhoz állítjuk. A tévé bálvány, imádó, bárki imádja - a szertartás rág, hörpint, mutogat és kapcsol, ez az igazi rállátás.

(Másvalaki egyből rátapos a lényegre: Mé' dia? Mé' pont dia?)

KUISTA PÉLDÁZATOK

1.

Shin Kuo Ce, a taoista bölcs, aki a chicagai szefárd suhancoktól való félelmében metélkedett körül, majd rövidesen csodatévő szent hírébe keveredett, találkozott egy zsidó férfival. A férfi megkérdezte tőle: - Rabbi! Mit tegyek? Bármit is csinálók, parázna gondolatok gyötörnek.

Shin Kuo Ce e szavakkal válaszolt:

“A tóba vetett kő
nagy hullámokat vet,
mégis a mélyre süllyed.
Lehulló pihétől
a víz meg sem rezdül,
mégis a felszínen marad.”

A férfi elgondolkozott a szavak értelmén, majd így szólt:

- De Rabbi! A hajó is a felszínen marad, pedig igazán nagy hullámokat vet.

- Túl okos vagy! - förmedt rá a bölcs. - Bárcsak engem is mindössze parázna gondolatok gyötömenek, nem pedig a tripper!

2.

Shin Kuo Ce, a taoista bölcs, aki majd minden vallási szektát kipróbált, így tanított:

- Ismertem egy zarándokot, aki hosszú utat tett meg a pusztaságban, míg végül ereje fogytán egy kutat talált. A zarándok, magában hálát adva, teleitta magát vízzel, és szomját csillapítva rádöbbsent, hogy nagyon éhes. A kút mellett ekkor megpillantott egy fűgefát, ami roskadozott az érett termés alatt. Boldogan belakmározott a fűgéből, majd úgy döntött, hogy aznap már nem vándorol tovább. Le is feküdt a földre, ám éjjel felfalták a leopárdok. Bizony, így jár mindenki, aki azt hiszi, hogy a véletlen útjai biztonságosak. - fejezte be példázatát Shin Kuo Ce.

Az egyik tanítvány megkérdezte tőle:

- Mester, valóban megtörtént mindez?

- Na nézd csak! - válaszolta megbántva Shin Kuo Ce. - Hát ilyen kevésre értékeled a fantáziámat?

3.

Shin Kuo Ce-t, a taoista bölcsöt, a kolostor előljárója egyszer büntetésből krumplipucolásra osztotta be. A többi konyhas szerzetes azonban kisvártatva ámulva figyelte, ahogy Kuo Ce a hámozókéssel hihetetlenül finom munkájú birodalmi lépegetőket és csillagrombolókat farag a hámozandó krumpliból. A szerzetesek által csakhamar elterjedt a csodálatos szobrocscák híre, és az egész kolostor lélegzetét visszafojtva gyönyörködött a hajszálvékony sugárvetőkben, és a pontosan kidolgozott kábelkötégekben.

A kolostor előljárója csodálkozva vette kezébe az egyik szobrocscát, és megkérdezte:

- Mondd csak, testvérem, melyik oltárra szántad ezeket a remekműveket?

Shin Kuo Ce válaszképpen nyelvet öltött az előljáróra, majd egytől-egyig felfalta a kifaragott krumplikat. Ezután állítólag eltűnt a szerzetesek szeme elől, és követői csak évek múlva találtak rá egy Los Angeles-i kung-fu iskolában.

4.

Shin Kuo Ce, a taoista bölcs, világlátásban szeretett volna csodákat művelni. Mindenféle misztikus tant végigpróbált, de az aszkétikus gyakorlatokhoz nem volt elég türelme. Egyszer ugyan elragadtatásba esett, és szemtől szembe találkozott a Szűzanyával, de nem lévén katolikus, nem ismerte fel. Így aztán kétszáz évesen úgy halt meg, hogy életében még egy nyavalyás beszélő papagájt sem látott.

5.

Shin Kuo Ce, a taoista bölcs, akit a buddhisták Ezerarcú Lótuszvirágnak hívtak, csavargásai közben elzarándokolt egy tibeti kolostorba, hogy kellő rutinra tegyen szert az imamalom pörgetésében. A kolostor előljárója tiszteletteljesen meghajolt Kuo Ce előtt. A Mester ekkor megütötte. Az előljáró nyelvet öltött rá. A Mester ekkor így szólt: - Micsoda fajankó vagy te!*

* A példázat csattanója egy lefordíthatatlan szójáték. A kantoni nyelvjárásban ugyanis a szeretem (a mamát) és a szeretem (a bablevest) fogalmakat ugyanaz a szótag fejezi ki (xh). A mester tehát ezzel a megjegyzésével annak a kívánságának adott kifejezést, hogy szeretné, ha az előljáró kivenné a hüvelykujját az orrából.

Fordította: Benyó V. Bertalan

REKLÁM

Európa felé akar haladni? Ám tegye!

Magas a villanyszámla? Emelkednek a tanszerárak? Nem jön ki a fizetéséből? Adja be gyermekét állami gondozásba!

Gondok nyomasztják? Nem jön ki a fizetéséből? Hát ez bizony így van.

Egy autóval elérhető a boldogság. Egy parfüm, egy ülőgarnitúra is biztosíthatja a gondtalan életet. Ó igen! De nálunk mindezt közvetlenül is elérheti: Happy Feeling, új huszonkételemes boldogságcsomag. Apróbb örömök már 1200 forinttól. Ennyi pénz igazán nem sok egy őszinte emberi érzésért! Diákoknak, nyugdíjasoknak 15% kedvezmény. A rózsaszíntől a feketéig minden árnyalatban. Ne feledje! Happy Feeling, a boldogságkészlet!

Túl sok az ibolyántúli sugárzás? Lehet még több is! Freon 2000! Az ózonlyuggató!

Egy spricc, egy lyuk az ózonpajzson!

Gondok nyomasztják? Depressziós? Le van pusztulva? Elkélne valami új szín az életében?

Egyszóval nem érzi jól magát?

.....Érezze jól magát!!!!

Csalódott? Célját veszített? Van megoldás! Vallásbörze Brókerház!! Kis egyházak részletre is, nagy egyházak kedvezményel!!!!

Ugyanitt bértérítőket keresünk magas jutalékkal!! Minden harmincadik megtérítéssel Ön személyesen rendelkezik! Ne feledje! Vallásbörze Brókerház!!

Amióta szappannal tisztítom a bőröm, sokkal tisztábbnak érzem magam!

(Tragikus hang) Fáradt? Depressziós? Kifejezetten neurotikus? Ideges? (Dühös hang) Dühös? Buta, ostoba, műveletlen? Legszívesebben ordítana, s ezért könyököl? Tapos, rúg? Összeesküszik? Korrump, aljas, tisztességtelen, megvesztegethető?

.....Nézzon szemben önmagával!!!!

Vásároljanak kaszát, kapát! Szükségük lehet rá!

Mocskos ügyekbe keveredett? Bepiszkolódott? A megoldás: Bugi szappannadrág!

Csak felhúzza, lehúzza és máris megtisztult!

Benyó-Molnár-Thuróczy

Molnár Gabriella

A KÉT LATOR

Tíz parancsolat helyett:

1. Fogadd el, hogy a világra hoztak, és légy hálás érte.
2. Tanulj azoktól akik tanítani akarnak.
3. Keress embereket, és találg barátokra.
4. Tiszteld a másságot.
5. Az igaz érzelmekben soha ne gondolkodj.
6. Soha ne feledd honnan jöttél, és mindig tudd hová tartasz.
7. Figyelj arra amit a régi mesterek mondtak, és keress bennük újat.
8. Osszd szét amid van, és soha nem leszel egyedül.
9. Olvass másoktól, de csak az életből fogsz újat megtudni.
10. Járd végig utadat, akkor hazatalálsz.

Már négy éjszaka hagyta cserben a másikat, mire az egyik megszólalt:

- Gondoltad volna, hogy így fog végződni?

- Miért azt hiszed, hogy vége?

- Azt hiszem. - válaszolta, és visszazuhan mély bódulatába. Feszés ágyon pihentek, ráadásul nem is úgy, ahogy azt általában szokás. Fárasztotta őket ez a fajta pihenés, de nem volt már erejük megváltoztatni a dolgok menetét. Csak beszélni tudtak róla.

Mire ismét magukhoz tértek, fájoan vakító fény égette testüket. Megint nappal volt. És már az ötödik, de lehet, hogy a hatodik.

- Szóval azt mondd vége?

- Azt.

- Akkor most az egyszer nem értünk egyet.

- Az meg hogy lehet?

- Változnak az idők.

És ismét feszés álmuknak hódoltak jónéhány órát. De most legalább magukban voltak, csak ők ketten, és egy ember, akiről csupán azt az egyet nem gondolták, hogy az. Mindketten szerették, mégsem mondhatták el neki, mert szerepük másként volt megírva. Rohadt dolog, ha mást kell játszaniuk, mint amik vagyunk.

Szerettek álmodni, mert akkor vele lehettek, szerettek álmodni, mert akkor önmaguk lehettek, és szerettek álmodni azért is, mert olyankor mindig tudták, hogy tartoznak valahová. Amikor vele voltak, az egyiknek elmúlt mindig kínzó fejfájása, a másik pedig őszinte csókkal búcsúzatott tőle.

- Te, most, hogy így mondd, lehet, hogy igazad van.

- Egy helytartónak mindig igaza van.

- Lehet benne valami. - válaszolta J. és örök álomra szenderült.

Soma
rövid

Mert beszélni már egyik sem

Cukorra a zaccos levet.
Szék s asztalláb közt feloldód.
S nézené órákig a padlót,
míg szétesik a szerkezet.És nem látja, hol a vége.
Meghátírál, hogy vissza 'z
egész,
s átbucskáz feje tetején.
Hát ott egye meg a fene.Mert beszélni máregyk sem.
Kuksolnak, mintha moziban.
Pár tőmondatot, ha szabad.
Esőkőpenyt, ha elered.Meg egy ajtót is, lesz szives,
s taknya-nyála egybeszalad.

SZABAD ÖTLETEK JEGYZÉKE EGY ÜLÉSBEN

Elmondom.

Elmondom, hogy fáj a szó.

Szavak.

Szó.

Mire jó, ha elmondható?

„Mocskos zsidók”. Felirat.

Fáj a szó.

Fáj.

Gyűlölöm, hogy szótlán a táj.

Már a gyengeség sem ad erőt,
hazugságból egetverőt.

Verőeret.

Szétforgácsolom.

Közeleg a zord rokon.

Tél.

Már ott csüng az orrokon.

Egyre zagyvább az egész!

Zavar.

Nem nyugtat, csak felkavar.

Fáj.

Idős néni szemközt ül.

Tetszenc.

Ha feladná emésztőrendszer.

Eszik.

Akut szájából fröcsög a gennyes való.

Kimondom.

Kell!

Hogy te, ott szemközt átölelj.

Jól tudom, ez nem való.

Csak szavak.

Tudod?!

Csak szó.

Nem bújok el. Úgyis látsz!

S ha nem vágyok, hát kitalálsz.

Sárga meg zöld szó.

A csend színtelen.

Így jól látható.

Hazudsz kalauz.

Sárga szavadban nincsen karát.

Bűnös vagy!

Megcsípted kolléganőd farát.

Láttalak!

Most azt írnám: rút alak!

De nem teszem.

Jó?

Csupán csak szavak.

Egy szó.

Szeress!

Te, ott szemben!

Tovább ne keress.

Vöröshajú!

Veled leszek.

S, ha elveszítesz, elveszek.

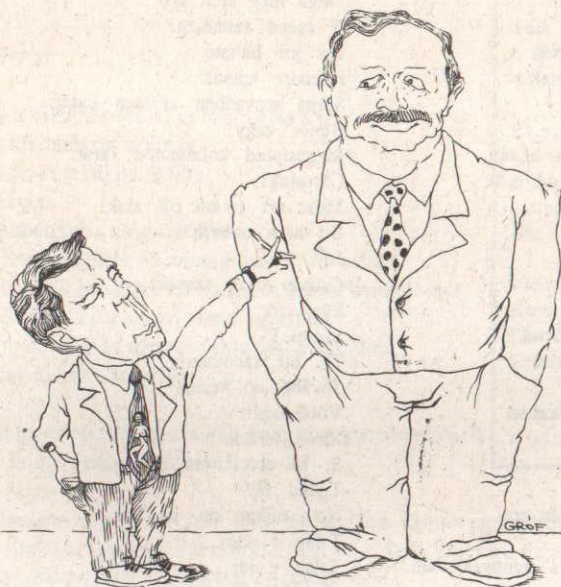
Tudod fáj!

Nem tudom mi, de fáj.

Talán a szó...

Talán a táj...

ego escomela

-Ne haragudjon, Kuncze, nagyon szép, hogy kisebbségi státuszt akar a hortobágyi rozmárok nemes népének, de ahogy így elnézem, maga a legnagyobb hazai kisebbség egy személyben. Egyébként olyan régen voltak már a választások, nem emlékszem, tulajdonképpen melyikünk is a kisebbik koalíciós partner?

Tartalom

Közelet:

Békési (2), Fodor (6)
Csurka (8), Krausz (10)
Peto (14), Mayer (16)
Hit témák (18)
Mai konzervatívizmus (24)
Megszállt Horvát Baranya (26)
Kolduló tanárok városa (28)
Szabadság (elvtárs) (29)
Ehezo Gilvánta (31)

Zöldelő:

Nyugati veszélyeshulladék hazánkban?
Gare (32)
Rio után: Dr. Ling István akadémikus (34)
Nehezfémek, heavy metal (36)
Helix képzési rendszer (41)
De mi a szabadság? (43)

RozmaRock:

Barbaro (48)
Ez Zambo HDB (50)

Elo Irodalom:

Fenyves Marcell versei (51)
Kis Gergely versei (53)
Székelyhídi Zsolt: Imád (55)

Eklektika:

Benyó V. Bertalan: Kuoista példázatok (56)
Reklam (58)
Molnar Gabriella novellája (60)
rovid (60) Szabad ötletek jegyzéke (61)

Kedves Hallgatók!

Ismét itt vagyunk, külsőleg is feljavított formában.
Hogy miért ez a legjobb lap a maga műfajában a
megyében? Miért ne.
Júliusban még egy duplaszámmal szeretnénk
örömet szerezni Önöknek, azután csak szeptemberben
jelentkezünk ismét.
Kellemes rádiózást és olvasást!
Műsorváltozás és rádióénekváltozás lehetséges.

FM 101.2

PapirRozmár

Az Ex Szubjektív Rádió alapítója

Felolvasója: ESZR

HU 7624 Pécs, Hungaria u. 53.

TEL: Fax: (72) 211 884

Fax: (72) 211 884

Szerkesztő: Balogh Róbert (Irodalom)

Ling Balázs (Kultúra, Közelet)

Hrász Bertalan (Közelet)

Törökcs Molnár Balázs

Fényképező: Ling Balázs

Tűzészeti: Papin

Szerkesztő: Rozmár